

Lator-Perduk Ilona, Perduk János

MAGYAR NYELV ÉS OLVASÓKÖNYV

SZÓFAJOK

Ige

Melléknév

3

I. rész

Főnév

Lator-Perduk Ilona
Perduk János

MAGYAR NYELV ÉS OLVASÓKÖNYV

Tankönyv
a magyar oktatási nyelvű általános
középfokú tanintézetek 3. osztálya számára
(2 részben)
I. rész

*Ajánlotta Ukrajna Oktatási és Tudományos
Minisztériuma*

Львів
Видавництво „Світ”
2020

УДК 811.511.141(075.2)

Л 80

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2020 № 271)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Лотор-Пердук О.

Л 80 Угорська мова та читання : підруч. для 3 кл. з навч. угор. мов. закл. заг. серед. осв. (у 2-х частинах) : ч. 1 / О. К. Лотор-Пердук, Я. Б. Пердук. – Львів : Світ, 2020. – 136 с.

ISBN 978-966-914-247-4

ISBN 978-966-914-248-1 (Ч. 1)

УДК 811.511.141(075.2)

ISBN 978-966-914-247-4
ISBN 978-966-914-248-1 (Ч. 1)

© Лотор-Пердук О. К., Пердук Я. Б.,
2020
© Шутурма М. С., художнє
оформлення, 2020
© Видавництво „Світ”, оформлення,
2020

Ukrajna állami himnusza

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Refrén:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Szöveg: *Pavlo Csubinszkij*
Zene: *Mihajlo Verbickij*

KEDVES HARMADIKOSOK!

Új tankönyvet tartotok a kezetekben, amelynek segítségével tovább fejleszthetitek anyanyelvi ismereteiteket.

A második osztályban a hangokról, betűkről és a nyelv szerkezetéről tanultatok. Ennek köszönhetően különbséget tudtok tenni a betűk, szavak és mondatok között. Készen álltok tehát arra, hogy a nyelv nagyobb egységéről, a szövegről is fontos ismereteket szerezzetek. A szöveggel való munka során – amellett, hogy érdekes dolgokról olvashattok – megtanulhattok helyesen fogalmazni szóban és írásban. Ennek a tudásanyagának mindig hasznát veszitek az életben.

A könyv segítségetekre lesz abban is, hogy többet tudjatok meg a szöveg legkisebb jelentéssel bíró egységéről, a szavakról. Nem titok, hogy igazán szépen az tud fogalmazni, aki tisztában van a szavak sokszínű, gazdag jelentéstartalmával. Aki óráról órára megjegyzi a szabályokat és lelkiismeretesen elvégzi az iskolai és házi feladatokat, képes lesz arra, hogy egyre színesebben, magabiztosabban és pontosabban adja át gondolatait szóban és írásban.

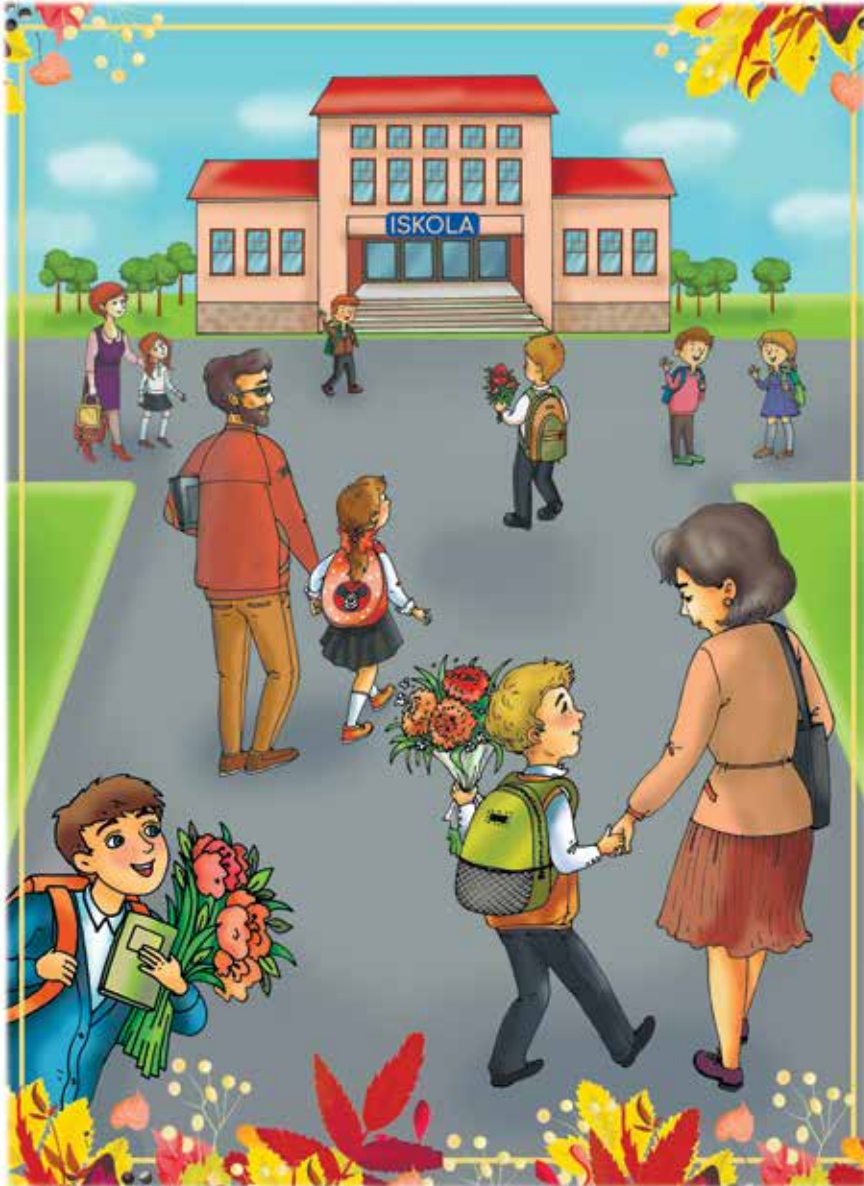
Örömteli munkát, jó tanulást kívánunk!

A szerzők

HÍVOGATÓ

Gyerekek, gyerekek!
Iskolába jöjjetek!
Akár fiú, akár lány,
várja őt a tudomány!

Gárdonyi Géza

HARMADIKOSOK LETTÜNK

1. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a rajzot, majd válaszoljatok a következő kérdésekre!

- a) Miről beszélhet osztálytársaival a táblagépet mutogató lány? Játsszátok el a beszélgetést!
- b) Mit mesélhet társainak a gördeszkás fiú? Mit kérdezhetnek tőle osztálytársai?
- c) Figyeld meg a szelfit készítő tanulókat! Jellemezd őket!
- d) Beszélgetsetek arról, ki milyen módon teremt kapcsolatot osztálytársával?
- e) Hogyan üdvözl egymást a két fiú és a két lány?
- e) Keressétek meg a képen azt a gyereket, aki senkivel sincs kapcsolatban az osztályban! Miből tudjátok ezt megállapítani?
- f) Képzeljétek magatokat az új tanuló helyébe! Milyen érzés lehet egy új iskolában kezdeni a tanévet?
- g) Adjatok nevet a képen látható tanulóknak, és írjatok egy rövid történetet *Első nap az iskolában* címmel!

2. Melyik köszönési formát használod az alábbiak közül? Kinek köszönsz így?

Szevasz! Szervusz! Szia! Szióka! Helló! Üdv! Csó!
Csá! Csókolom! Kezét csókolom! Jó napot kívánok!

Amikor köszönünk, kapcsolatot teremtünk.

3. Olvasd el a meserészletet!

MACÓKA KAPCSOLATOT TEREMT

Macóka elhatározta, hogy meghívja teára Morgó Medvét, akiről megtudta, hogy nem is olyan szívtelen mackó, mint gondolta.

Ettől fogva kalaplevéve köszöntötte az utcán. Dr. Morgó eleinte kissé zavarban volt, csak bólintott és dörmögött valamit, de egyszer csak ő is megemelte a kalapját.

Erre Mackó azt mondta:

– Jó napot!

És amikor legközelebb találkoztak, Morgó Medve szólt nagyon kedvesen:

– Jó napot, hogy s mint?

Nemsokára meg is álltak az utcasarkon, és elcsevegtek kissé. Barátságuk lassan, de biztosan fejlődött.

A. Judah nyomán

4. Válaszolj a következő kérdésekre!

- Hogyan próbált Macóka kapcsolatba lépni Morgó Medvével? Milyen köszönést alkalmazott?
- Szerintetek miért fogadta Morgó Medve a köszöntést?
- Mikor próbálkozott Macóka a hangos köszönéssel?
- Honnan tudjuk, hogy Morgó Medve alapvetően kedves mackó volt?

5. Készíts rajzot a meséhez!

6. Rakd időrendi sorrendbe Morgó Medve köszönési formáit!

a kalap megemelése

köszönés szóban

bólintás

Ha kellő tisztelettel köszönünk, akkor kedvesek lesznek hozzánk. Ezt bizonyítják az alábbi közmondások is:

Amint köszönnek, úgy fogadják.

A szép köszöntésnek szép a felelete.

Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten.

7. Szokott-e köszönni a főhős a népmesékben? Mi történne, ha nem köszönné? A válaszadásban segítenek az alábbi idézetek:

- Adjon Isten, jó reggelt, öreganyám! – köszönt a királyfi.
- Adjon Isten, kedves fiam! Mi járatban vagy?

* * *

A királyfi így köszön az öregembernek:

- Szerencsés jó estét, öregapám.

Feleli az öregember:

- Jó, hogy öregapádnak szólítottál, mert különben helyben halálfia lettél volna.

* * *

- Jó napot, adjon Isten! – mondja Fehérlófia.
- Jó napot, te kutya! Hallottam hírét annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni.
- Gyere, no, én vagyok!

a) Milyen szerepe van a köszönésben a megszólításnak?

b) Mi a következménye annak, ha a tisztességes köszönésre durva válasz érkezik?

8. Keressetek az olvasókönyvetekben két olyan köszönéssel kapcsolatos szövegrészletet, amelyek hatással vannak a főhős további életére!

9. Hogyan köszöntök a következő személyeknek?

ismeretlen idős nőnek vagy férfinak

iskolaigazgatónak

szüleidnek

barátodnak

10. Olvasd el figyelmesen a mese folytatását!

AZ ELRONTOTT BARÁTSÁG

Morgó Medve barátsága jelül elárasztotta Macókát mézeskaláccsal, amit Macóka ehetetlennek talált. De nem akarta megsérteni barátját, és úgy tett, mintha nagyon ízlene neki.

Egyszer aztán betelt a pohár, és kiabálva rátámadt Morgó Medvére:

– Figyeljen ide, Morgó úr! Torkig vagyok a mézeskaláccsal! Életemben nem akarok látni egy szemet sem!

Morgó Medve rémülten és csüggedten suttozta:

– Hát nem szereti a mézeskaláccsodat?

– Nem – jelentette ki Macóka. – De azért még barátok maradhatunk, nem igaz? Szeretném, ha ma este átjönne teára. Jöjjön el, és hozza magával a barátait is. Csak mézeskaláccsot ne hozzon! És most ne haragudjon, aludni megyek. Viszlát!

De Morgó Medve nem mondta, hogy viszlát. Semmit sem mondott. És este egy barátját se hozta teára. Mézeskaláccsot se hozott. És ő maga sem jött.

Az áldóját, gondolta Macóka, némelyik emberrel nehéz jóban lenni. Nagyon-nagyon nehéz.

11. Értékelj Macóka viselkedését, és válaszolj a következő kérdésekre!

a) Tapintatos volt-e Macóka Morgó Medvével?

b) Te hogyan közölted volna Macóka barátjával, hogy nem szereted a mézeskaláccsát?

c) Miért sértődött meg Morgó Medve?

12. Olvassátok el még egyszer az utolsó bekezdést! Szerintetek Macóka belátta-e, hogy nem viselkedett helyesen a barátjával? Vitasátok meg!

13. Hogyan kapcsolódik a közmondás a történethez?

Nehezebb a barátságot fenntartani, mint megkötni.

14. Olvasd el a következő tréfás verset! Milyen viselkedési szabályokat fogalmaz meg benne a költő?

KÖSZÖNÉS

Ha valaki köszön, ne nézz rá, mint birka,
ki a köszönésre nem lett megtanítva!
Fogadd illendően, köszönj neki szépen,
legyél udvarias mindenféleképpen!
Mert azért egy birka biztos visszabéget,
ne nézzenek le hát, már eleve téged.
Persze, még szebb, mikor te köszönsz előre,
s a normális nem küld el a legelőre!
Köszönésed ő is illendően fogadja,
ettől is megszépül egy nem-birka napja!

Aranyosi Ervin

15. Beszélgetsetek arról hol, hogyan, mikor illik köszönni! Válaszátok ki, melyek azok a helyzetek, amikor nem szoktunk köszönni!

liftben

üzletben

pénztárnál

autóbuszon

lakóhelyünkön a szomszédoknak

vonaton a mellettünk ülőknek

ismeretleneknek az utcán

16. Hogyan teremtenek velünk kapcsolatot a következő személyek?

kalauz a vonaton

jegyellenőr a moziban

a) Hogyan fejeződik be a beszélgetés? Játsszátok el a párbeszédet!

17. Játsszátok el, milyen a helyes magatartás az alábbi szituációban!

a) Fagylalt vásárlása

b) Ismerkedés a játszótéren

18. Olvasd el a Micimackóból vett három párbeszédet! Figyeld meg, miben tér el a szereplők köszönése a különböző részekben!

- Jó estét, Kanga!
- Jó estét, Mackó!
- Szervusz, Zsebibaba!
- Éppen indultunk haza – magyarázta Kanga. – Jó estét, Nyuszi! Jó estét, Malacka!

Malacka és Nyuszi udvariasan viszonozták a köszönést.

* * *

Micimackó kopogott, meghúzta a csengőzsinórt, aztán a csengőzsinóron kopogott, és meghúzta a kopogót. Azonkívül, a biztonság kedvéért, még kiabált is jó hangosan:

- Hé, Bagoly! Eressz be! Itt Micimackó!
- És az ajtó kinyílt, és Bagoly kikukkantott.
- No, mi az, Mackó? – kérdezte bölcs mérséklettel. – Hogy ityeg a fityeg?
- Nagyon lehangolt vagyok – mondta Mackó, – mert Füles barátom elvesztette a farkát. És nagyon odavan szegény.

* * *

Micimackó kikelt az ágyból, és kinyitotta az ajtót.

- Szervusz! – mondta Micimackó, arra az esetre, hogy valaki majd csak meghallja.
- Jó napot! – mondta az Akárkicsoda, nem egészen korszerűen.
- Aha – mondta Micimackó –, hát akkor szervusz!
- Hát akkor – mondta az Ismeretlen Állat, és azon tűnődött, meddig tart még ez a kölcsönös köszönetés.

Micimackó már azon volt, hogy negyedszer is köszönjön, de akkor eszébe jutott, hogy azt már mégse.

19. Melyik párbeszédben beszélgetnek egymással a szereplők türelmetlenül, udvariatlanul? Ki ennek az oka?

20. Melyik szövegben köszöntik egymást a szereplők udvariasan?

21. A harmadik párbeszédben más-más köszönési formát használnak a szereplők. Mi lehet ennek az oka?

ÚJ GYEREK AZ OSZTÁLYBAN

A kapcsolattartás akkor lesz sikeres, ha őszintén és tiszta szívvel közeledünk a másik emberhez.

1. Válaszolj a következő kérdésekre:

- a) Mit kell tennie az osztály tanulóinak, hogy jól érezze magát az új gyerek?
- b) Hogyan kell viselkednie az új gyereknek?

A válaszadásban segítségére lehetnek az alábbi szólások és közmondások:

Itt a kezem, nem disznóláb!

Kettőn áll a vásár.

2. Adjátok elő az új gyerek és az osztály tanulóinak ismerkedését, barátkozását!

3. Olvasd el az alábbi ismerkedést! Miért tréfás ez a szöveg?

– Hogy hívnak?

– Úgy hívnak, hogy: gyere ide, Miska!

a) Szerinted mi volt a félreértés oka?

b) Hogyan kérdeznéd meg a társad nevét úgy, hogy ne lehessen félreérteni?

4. Olvasd el a meserészletet, amelyben a tanító néni bemutatja a gyerekeknek Vackort, az új tanulót!

VACKOR AZ ISKOLÁBAN

– Figyelem!

Most egy kis csend legyen!

Ez a kismackó Vackor!

Nagy kár, hogy ilyen boglyos,

hogy a bundája lompos,

hogy loncsos és bozontos,

de csöppet se kolontos,

és ha okosak vagytok,

nem nevetitek akkor.

Igazán nem tehet róla,

hogy ilyen az a bunda,

de ő már többet is tud,

mint azt, hogy „brumma! brumma!”

Veletek együtt megtanulja,

amit tanulni kell!

Hát ezt a pizsét társnak

csak fogadjátok el!

Kormos István nyomán

Válaszolj a következő kérdésekre!

- Miért fontos, hogy a tanító mutassa be az új gyereket?
- Miért nevetnek a gyerekek Vackoron?
- Mire figyelmezteti a tanulókat a tanító néni?
- Mire kéri az osztályt beszéde végén?

5. Nézzétek meg közösen a *Vackor iskolás lesz* c. rajzfilm elejét!
Beszéljétek meg a látottakat!

6. A következő mondatok az iskola büféjében hangzottak el! Olvasd el őket!

Adjon egy zsömlét!

Egy zsömlét!

Jó napot kívánok! Kérek egy zsömlét!

Jó napot! Kérek egy zsömlét!

Zsömlét kérek!

Egy zsömle lesz!

- Válaszd ki, melyik mondat a legudvariasabb, melyik kevésbé udvarias, és melyeket nem illik használni!
- Válaszd ki a szókétyákról, milyen az a gyerek, aki a harmadik mondatot használja!

udvarias

okos

szeleburdi

durva

jól nevelt

tisztelettudó

illedelmes

Gondolatainkat, érzéseinket szóban és írásban egyaránt kifejezhetjük.

7. Julcsi a Balatonon nyaralt. Megérkezése után ezt a levelet küldte el nagymamájának:

Kedves Nagyi!

Tudatom, hogy megérkeztünk a Balatonhoz. Az idő szép, és a víz meleg. A szállás is nagyon kényelmes. Jó a társaság, biztosan nem fogok unatkozni. Remélem, Ti is jól vagytok. Puszilok mindenkit!

Julcsi

8. Olvasd el a fenti levelet figyelmesen, és készíts belőle rövid SMS üzenetet!

9. Milyen módon fejeznek ki érzéseket, gondolatokat az alábbi rajzok szereplői?

A beszéden és íráson kívül jelekkel is közölhetjük gondolatainkat.

10. Mit jelentenek az alábbi jelek?

A 2. OSZTÁLYBAN TANULTAK ISMÉTLÉSE

A HANGOK ÉS A BETŰK

1. Olvasd el a verset, majd másold le!

Fűzfa alatt kicsi patak
benne fürge, ezüst – halak.
Arany levél hull a fáról,
kis hálnak mesél a nyárról.

Antalfi István

- Húzd alá kézzel azokat a szavakat, amelyekben csak rövid magánhangzó van! A hosszú mássalhangzós szavakat húzd alá zölddel!
- Keresd ki azokat a szavakat, amelyekben rövid és hosszú magánhangzó is van! Számold meg, hány hangból és hány betűből állnak ezek a szavak!

2. Másolás közben pótolod a szavakból a hiányzó magánhangzókat!

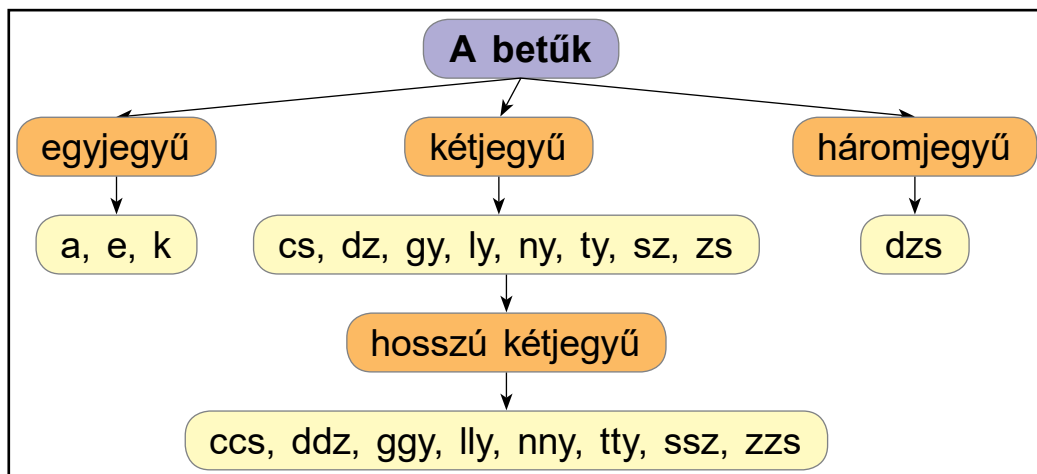
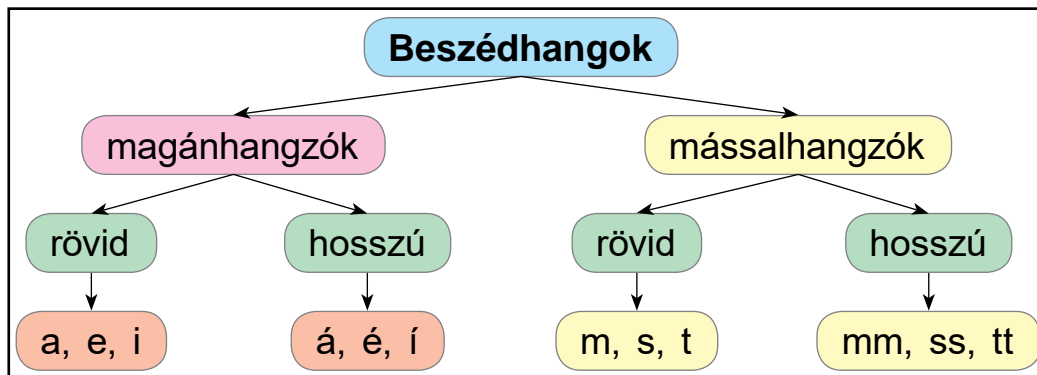
savany__ egyszer__ hossz__ gömböly__
szomor__ keser__ lass__ gyönyör__

- Mondd meg, milyen kérdésre felelnek ezek a szavak!
- Olvasd el a szavakat szótagolva, majd írd le őket elválasztva!

3. Másolás közben pótolod a szavakból hiányzó hosszú magánhangzókat! Húzd alá őket zöld színnel!

A széncinege d__szes tollazat__madár. Könnyen felismerhet__ a „nyitnikék” és a „tí-csó” kiáltásair__l. Szinte minden él__helyen megtelepszik, ahol fészkelésre alkalmas od__t vagy üreget talál. Fi__káit többnyire herny__kkal és p__kokkal eteti, melyet csigahéjjal egész__t ki, ami a legfontosabb kálciumforrásuk. Télen magvakkal táplálkozik. Városokban, parkokban, erd__kben, kertekben, gyümölcsösökben költ. Évente egy vagy két alkalommal fészkel.

- Miről lehet felismerni a széncinegét?
- Mondd el, mivel táplálja fiókáit a széncinege!

4. Olvasd el kifejezően a verset!

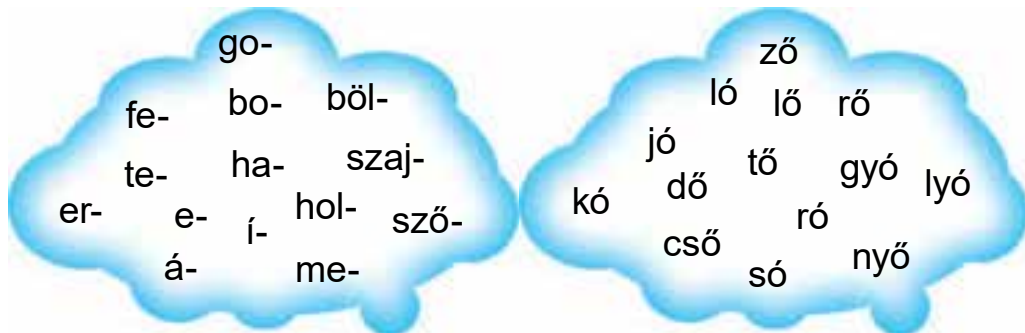
Körte pottyan, dió koppan,
 alma mosolyog a fáról,
 mogyoró roppan, szőlő csusszan,
 csurran a must a pohárból.

Szusszan a szilva,
 rottyan a nedve,
 megfőtt a lekvár,
 kend a kenyérre!
 Hamm!

Orgoványi Anikó

- a) Írd ki a versből azokat a szavakat, amelyekben hosszú magánhangzó van!

5. Dolgozzatok párban! Rendezzétek szavakká a szótagokat!

- Írjátok le őket két oszlopba a szóvégi magánhangzó szerint!
- Idézd fel, mit tanultál az előző tanévben ezeknek a szavaknak a helyesírásáról!
- Fogalmazzatok meg a szabályt, és írjátok be a füzetetekbe!

6. Olvasd el a versrészletet! Írd le a benne előforduló neveket betűrendben!

Labdáért a kocsútra
most szaladt ki Magdi, Jutka.
Itt van András, Andrea,
itt a Szűcsék kislánya,

nyúlsapkában, mint a nyúl,
Dundi Péter meglapul,
boltajtóból nézi őket
vegytisztító Márkus úr.

Nemes Nagy Ágnes

7. Másolás közben pótolj a hiányzó szavakat a szókérdőártyákról!

Sanyi hét órakor _____. Mit _____ vásárolnom?

Apu _____ most jött haza. Minden fogam _____ .

Dani kisautót _____. A _____ egy íróeszköz.

A vázában három _____ virág van. Egy madár az ágra

_____.

szál – száll

ép – épp

kel – kell

tol – toll

8. Másolás közben pótolj a hosszú **ll** és **ss** betűket a szavakban!

vi__ám

fri__

sze__ő

la__an

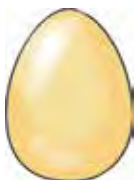
hu__ik

ha__gat

orvo__ág

ho__ó

9. Mondjátok meg egy szóval, mit láttok a képen! Írjátok le a szavakat úgy, hogy külön oszlopba kerüljenek a **j** és **ly** betűs szavak!

- a) Tanítótok segítségével ellenőrizték, hogy helyesen írtátok-e le a szavakat!
- b) Ha hibát vétettetek, javítsátok ki, és jegyezzétek meg a szó helyesírását!

10. A képről gyűjtött szavakat csoportosítsátok aszerint, hogy hány betűből állnak! Írjátok le őket külön sorokba!

11. Dolgozzatok négyfős csoportokban! A fenti képekről mindenki mondjon 1-1 mondatot! Írjátok le őket, és minden csoport olvassa fel a mondatait!

12. Gyűjtsetek még olyan szavakat, amelyekben **j** és **ly** betű van!

13. Ezeket is olvassa fel minden csapat! Ellenőrizték, hogy helyesen írtátok-e le őket!

14. Az előző feladatba összegyűjtött szavakból válassz ki 6 szót, és írd vele mondatokat!

15. Előfordul, hogy ugyanaz a szó helyes **j** és **ly** betűvel is. Magyarázzátok meg mit jelentenek a következő szavak! Foglaljátok őket mondatokba!

fojt – folyt

szabja – szablya

16. Dolgozzatok párban! Játsszatok a szavakkal! Gyarapítsátok szó-kincseteket! Egy-egy betű megváltoztatásával jussatok el az utolsó szóig a minta szerint!

nyár

nyál

nyél

tél

nyír, _____, _____, vág kar, _____, _____, _____, hát
 mer, _____, _____, fél bab, _____, _____, _____, mák
 vár, _____, _____, rom láb, _____, _____, _____, kéz
 lát, _____, _____, néz rák, _____, _____, _____, hal

17. Rakd betűrendbe az írók, költők neveit!

Petőfi Sándor, Gárdonyi Géza, Benedek Elek, Illyés Gyula,
 Móricz Zsigmond, Kányádi Sándor, Csukás István

18. Olvasd el a szöveget a süvöltőről!

A süvöltő nyáron hegyi madár, de télen levonul az ember közelébe. A kertekben és az erdőszéleken kis csapatokban járnak táplálék után. Ahol fonnyadt borókára bukkannak, falatozni kezdenek, bár szívesen eszegetik az őszelel maradt, hosszúra nyúlt csalánszárak magvait is. Feltűnő színe ellenére sokszor mégis inkább a hangja alapján következtethetünk jelenlétére.

- Írd ki a szövegből azokat a szavakat, amelyekben hosszú **í, ú, ó, ő** és **ű** magánhangzó van.
- Keress a szövegben olyan szavakat, amelyekben csak **e** magánhangzó van! Írd ki ezeket a szavakat!
- Írd ki azokat a szavakat is, amelyekben csupa hosszú magánhangzó van!

19. Bővítsd a szavakat különböző mássalhangzókkal!

__arc

__egy

__orom

__agy

__ég

__öröm

__ál

__él

__őr

A SZÓTAGOLÁS ÉS AZ ELVÁLASZTÁS

ó-ra

lab-da

vil-lám

ka-pa

le-ány

vi-rág

haty-tyú

1. Olvasd el a verset szótagolva!

Hajlik a fűzfa, földig fátyol,
gólya a vízben térdig lábol.
Most ide pillant, most oda néz-
csőribe máris a békavitéz!

Buda Ferenc

- Írd le elválasztva azokat a szavakat, amelyekben két mássalhangzó van egymás mellett!
- A szavak között van egy kakukktőzés. Keresd ki, és magyarázd meg, miért nem lehet elválasztani!

Minden szó annyi szótagból áll, ahány magánhangzó van benne.

2. Gyakorold a szavak elválasztását!

- dió, óra, ide, oda, író, eső, tea, fiú, anya, apa, leány
- gólya, héja, rigó, fűtyül, dala, vidám, ropogós, levegő
- sárga, alma, tarka, birka, tigris, varjú, bolha, barna

3. Dolgozzatok párban! Rakjátok betűrendbe az előző feladat a) pontjában található szavakat!

A SZÓTŐ ÉS A TOLDALÉK

1. Írj két mondatot a szókértáryákon levő szavakból! Ahol szükséges, kapcsolj toldalékot a szavakhoz!

öntözi	virág	a	Zsófi	kert	a
tél	gondoskodni	állatok	az	kell	
kert ben			virág ot		
szótő toldalék			szótő toldalék		

2. Olvasd el a szöveget!

A gyomnövények igen szívósak és jól tűrik a szárazságot. Sok magot termelnek, ezért is nagyon könnyen szaporodnak. Elszívják a vizet a termesztett növények elől.

A kertekben és szántóföldön gyomlálással és gyomirtással igyekszünk megszabadulni a gyomnövényektől. A gyomlálás azt jelenti, hogy gyökerestől kihúzzuk a gyomnövényeket a földből. A gyomirtást gyakran vegyszerekkel végzik. A gyógynövények a kertekben és a szántóföldeken kívül szabadon nőhetnek.

- Írd ki a szövegből a **mit?** kérdésre felelő szavakat! Karikázd be a szóban a **-t** toldalékot!
- Figyeld meg, megváltozik-e a szó töve a toldalék előtt?
- A második bekezdésből írd ki a **hol?** kérdésre felelő szavakat! Válaszd le a szótőtől a toldalékot függőleges vonallal!

3. Dolgozzatok párban! Alkossatok négy mondatot a minta alapján!

Kérek a kalács**ből** és a sütemény**ből**.

Miből?

4. Írj mondatokat az alábbi **kiról?, miről?, kitől? mitől?**, kérdésre felelő szavakkal! Karikázd be a szavakban a **-ról, -ről, -tól, -től** toldalékot!

királykisasszonyról

ígéretről

barátaitól

farkastól

A **-ból, -ből, -ról, -ről, -tól, -től** toldalékokban mindig hosszú magánhangzót írunk.

5. Olvasd el a mondatokat! Keresd ki a **kivel?, mivel?** kérdésre felelő szavakat! Válaszd el a szótőtől a toldalékot! Figyeld meg, mi történik a **-val, -vel** toldalékkal!

Mi lesz a madarakkal a tél beálltával?

Énekel köszöntöttük anyát a születésnapján!

Ne nyúlj kézzel a tányérba!

Vasárnap sétálni megyünk a barátommal.

A felnőttekkel illedelmesen kell beszélni.

A szünetben focizni fogunk a fiúkkal.

6. Olvasd el a verset! Mondd meg, milyen jelei vannak az ősz közeledtének!

ŐSZI POSTA

Egyre-másra jönnek
A hűvös szelek,
És zsákszámra hoznak
Sürgős levelet.

Pirosat, meg sárgát,
Barnát, vegyesen,
Csak zöldet nem hoznak
Most már egyet sem.

Darázs Endre

- Írd ki a versből a **mit?** kérdésre felelő szavakat! Karikázd be a **-t** toldalékot!
- Keresd meg azt a szót, amelynek a töve megváltozik a toldalék előtt!
- Írd ki a versből elválasztva azokat a szavakat, amelyekben két mássalhangzó van egymás mellett!

7. Kapcsolj a szavakhoz olyan toldalékot, hogy **hol?** és **hová?** kérdésre feleljenek!

városban

városba

falu, patak, erdő, folyó, kert, könyvtár, színház, park

8. Alkoss négy mondatot a fent toldalékolt szavakkal az alábbi minta alapján!

A városban sok ember él.

Hol?

Holnap a városba megyek.

Hová?

Az előző feladat alapján egészítsd ki a mondatot és jegyezd meg!

A **hol?** kérdésre felelő szavak _____ toldalékot kapnak.

A **hová?** kérdésre felelő szavak _____ toldalékot kapnak.

9. Javítsd ki a szövegben a hibákat a **hol?** és a **hová?** kérdések segítségével!

A harmadik osztályban járok. Az első padba ülök. Reggel egyedül jövök az iskolában. A mi utcánkba nincs velem egykorú gyerek. Én a táskámba tartom a tanszereimet. Szeretem, ha rend van körülöttem. Azon vagyok, hogy a fejembe is rend legyen.

A **hol?** kérdésre felelő szavak toldaléka: -ban, -ben.

A **hová?** kérdésre felelő szavak toldaléka: -ba, -be.

10. Olvassátok el a két népköltést!

Zöld erdőben jártam,

Katicabogárka,

Kék ibolyát láttam,

szállj fel az égbe,

El akart hervadni,

Hozd le a meletget,

Szabad-e locsolni?

vidd fel a hideget.

- Keressétek meg bennük és írjátok ki a **hol?** és **hová?** kérdésre felelő szavakat!
- Írjátok ki a **mit?** kérdésre felelő szavakat is!
- Válasszátok le a szótól a toldalékot álló egyenessel!
- Melyik szóban változik meg a szótő a toldalék előtt?

11. Írd be a kérdéseket a füzetedbe, majd írd alá a szavakat!

Honnan? Miből? Miről? Kivel? Kivé?

házból, asztalról, könyvből, anyával, oroszlánna, udvarról, testvérrel, kenyérből, szekrényből, királyról, fazékból, ételből, állattá, emberré, barátommal, zenéről, telefonról, kacsává

12. Válassz ki a fenti szavakból négyet, és alkoss velük mondatot!

13. Felelj a kérdésekre teljes mondattal! Válaszodhoz használd a szavakat a szókérdésekről!

Miből készül az iskolatáska?

Honnan értesülünk a világ eseményeiről?

Honnan teszünk szert tudásra?

Milyen részekből áll a virág?

újság

szírom

könyv

rádió

televízió

könyvek

bőr

szár

műanyag

levél

internet

14. Írd ki a mondatokból a **mivel?, miből?, miről?** kérdésre felelő szavakat! Válaszd el a szótőtől a toldaléket függőleges vonallal!

Az oroszlán zebrával, antiloppal, gazellával táplálkozik.

Bár mi is játszhatnánk azzal a kisvasúttal!

Mátyás király palotája csupa márványból épült.

A tűz mellett a régi időkről meséltek az öregek.

A gyógyfüvekből finom gyógytea készül.

A könyvekből sokat lehet tanulni.

Barátaimmal a versenyautókról szoktunk beszélgetni.

A padlót fából készítik.

A szarvasok füvekkel, makkal, erdei gyümölcsökkel táplálkoznak.

a) Írd ki elválasztva azokat a szavakat is, amelyekben hosszú egyjegyű mássalhangzó van!

15. Tegyetek fel egymásnak kérdéseket **mivel?, kivel?, miből?, miről?** kérdőszókkal! Válaszoljatok is rájuk!

MÁSKÉPP EJTJÜK, MÁSKÉPP ÍRJUK

tty

tj, tyj

1. Dolgozzatok párban! Olvassátok el háromszor a következő szavakat! Ezután zárjátok be a tankönyvet, és íjátok le őket emlékezetből!

botja	kertje	drótja	csontja	barátja
boltja	kürtje	partja	füstje	sportja
foltja	fürtje	sajtja	ezüstje	csoportja

- Ellenőriztétek egymás füzetében a tankönyv segítségével, hogy helyesen írtátok-e le a szavakat!
- Versenyezzetek, kinek sikerült több szót leírnia!
- Gyakoroljátok a betűkapcsolatok kiejtését és helyesírását!

2. Egészítsd ki írásban a mondatokat! Válogass az előző feladat szavai közül, és toldalékkold őket, ha szükséges!

Dani _____ szeret horgászni.

A Tisza _____ sok volt a szemét.

Ágiék _____ tele van szebbnél szebb virágokkal.

Misinek a foci a kedvenc _____.

Az iskola egyik _____ kirándulni ment.

A műszaki cikkek _____ már zárva volt.

3. Válassz ki négy szót az 1. feladat szavai közül, és alkoss velük mondatokat!

nny

nj, nyj

4. Olvasd el helyes kiejtéssel a szavakat! Írjátok le őket szótagolva!

menjél	rohanjunk	zuhanjanak	anyja
pihenjél	kívánjunk	koppanjanak	lehunyja
köszönjetek	fonjad	trónja	hányja

5. Válassz ki az előző feladat szavai közül négyet, és alkoss velük mondatot!

6. Olvasd el kifejezően a mondókát!

Ess, eső, ess! Holnap délig ess!

Zab szaporodjék, búza bokrosodjék.

Az én hajam olyan legyen, mint a csikó farka,
még annál is hosszabb, mint a Duna hossza.

- a) Keresd meg benne azokat a szavakat, amelyeknek a kiejtése és az írása eltérő!
- b) Tanuld meg a mondókát!

ggy

dj, gyj

7. Olvasd el a versrészletet helyes kiejtéssel! Írd ki belőle azokat a szavakat, amelyeknek írása eltér a kiejtésétől!

Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,

S álmodj olyakat, amikben
Legnagyobb kedved telik.

Petőfi Sándor

8. Olvasd el a mondókát! Írd ki belőle azokat a szavakat, amelyeknek a kiejtése és az írása eltérő!

Kukurikú, jó reggelt,
mondja kakas, ha felkelt.

Keljetek föl, gyerekek,
iskolába menjetek!

9. Olvasd el a szavakat helyes kiejtéssel! Másold le őket szótagolva! Milyen eltérést tapasztaltál a kiejtés és a helyesírás között?

mondja

eredj

engedjen

fagyjon

tudja

szaladj

száradjon

fogyjon

látja

maradj

fáradjon

hagyjon

jj

lj, llj

10. Dolgozzatok párban! Diktáljátok le egymásnak a szavakat, de aki írja, az csak a szó tövét írja le!

ülj fülelj repülj locsolj nyúlj állj szólj pótolj
kapcsolj szállj

- a) Ellenőriztétek egymás füzetében a tankönyv segítségével, hogy helyesen írtátok-e le a szavakat!

CCS

ts, ds, gys

11. Írás közben egészítsd ki a mondatokat a szókértéken levő szavak segítségével!

_____ be a közlekedési szabályokat!
 _____ az időseknek átmenni a zebrán!
 _____ tartalmaz a nyári vakációt!
 _____ őszi faleveleket!

tartsátok

töltsétek

segítsetek

gyűjtsetek

- a) A behelyettesített szavakban karikázd be a **ts** betűkapcsolatot!
- b) Olvassátok fel hangosan a mondatokat! Figyeljétek a **ts** betűkapcsolat helyes kiejtésére!

12. Dolgozzatok párban! Diktáljátok le egymásnak a következő szavakat! Aki diktál, ejtse helyesen a szavakat! Aki írja, keresse a szótöveget!

zöldség

szabadság

fáradtság

bolondság

imádság

hegység

irigység

- a) Tankönyvetek segítségével ellenőrizték, hogy helyesen írtátok-e le a szavakat!
- b) Négy szóval írjatok egy-egy mondatot!

CC

tsz, dsz

13. Írj **-sz** toldalékot a következő szavak végére! Gyakorold a szavak helyes kiejtését!

marad	enged	tagad	ragad	ad	lát
halad	fizet	szere	vezet	tud	süt

14. Miután leírtátok a fenti szavakat, olvassátok el még néhányszor, majd csukjátok be a füzeteteket, és mondjátok el őket emlékezetből!

15. Alkoss mondatokat a szavakkal!

játszik

látszik

tetszik

hallatszik

tt

dt

16. Olvasd el a mondatokat! Írd ki belőlük azokat a szavakat, amelyekben **dt** betűkapcsolat van! Válaszd le a toldalékot a szótőről!

A királyfi sokáig a királylány kastélyában maradt.
 Az egér elszaladt a macskától.
 A legény megijedt a sárkánytól.
 Az idős néni lassan haladt az úton.
 Egy hét maradt az idei tanévből.
 A nadrágom beakadt egy szegbe, és elszakadt.
 Az udvaron sétáló rigó megriadt a lopakodó macskától.

17. Írj mondatokat a következő szavakkal!

mondta

szaladt

maradt

lefeküdt

fáradt

18. Olvasd el a verset, majd írd ki belőle azokat a szavakat, amelyeknek a kiejtése eltér a helyesírástól!

Szántás, szaporodj,
 friss föld, fodorodj, –
 eke nyomán bő barázda,
 sereg varjú bogarássza,
 meg egy kis
 bicegő
 barázdabillegető.

Népköltés

19. Írd le a szavakat szótagolva!

gyógyítja
 ringatja
 tisztítja

osztjuk
 javítjuk
 válogatjuk

adogatják
 illatosítják
 hallgatják

- a) Olvassátok el a szavakat, majd diktáljátok le egymásnak!
 b) Ellenőrizték, hogy helyesen írtátok-e le őket!

A SZAVAK JELENTÉSE

AZ EGYJELENTÉSŰ SZAVAK

korcsolya

hattyú

Korcsolya: Téli sporteszköz, amelyet csavarral egy lábbeli talpára erősítenek, és a jégen siklanak vele.

Hattyú: Költöző vízimadár, amelynek hosszú és szépen ívelt a nyaka, fehér a tolla.

Ezek **egyjelentésű szavak**, mert csak egy dolgot jelentenek: a tárgyat és az állatot.

1. Keresd meg az alábbi szavak jelentését a Magyar értelmező kéziszótárban vagy az interneten.

tigris

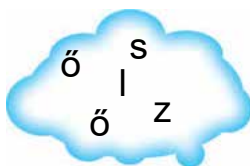

tulipán

banán

2. Összekeveredtek a betűk! Alkoss egy-egy szót belőlük.

3. Biztosan ismeritek valamennyit! Mondjatok egy-egy mondatot arról, melyik hogy néz ki!

4. Hány értelmes szó van a betűsorban? Keresd meg őket, majd írd be a füzetedbe!

- a) tálfazéktányérkanáltálcakésvödödredények
- b) csokifagylaltsüteménycukorkanyalókaszörptortaédesség
- c) karalábésárgarépezellercéklauborkahagymazöldségek
- d) rózsabolyapipacsszegfűtulipánnárciszjácintvirágok

TÖBBJELENTÉSŰ SZAVAK

dob

dob

5. Mondj egy-egy mondatot a képek alatt levő szavakkal!

6. Keresd ki a szavak közül az egyjelentésű és a többjelentésű szavakat! Írd le őket külön oszlopba!

zebra	festék	deszka	láb	híd
patak	csillag	köröm	nyelv	csont

7. Keresd meg az egyik többjelentésű szó jelentéseit a *Magyar értelmező kéziszótárban* vagy az interneten!

8. Fejtsd meg, melyik szó jelentését tartalmazzák a leírások!

a) a postás hozza	ősszel lehullatják a fák
b) finom sárga gyümölcs	villanyégő
c) csíkos patás állat	úttestre festett csíkok
d) a macska szeret játszani vele	a számítógép része

ROKON ÉRTELMŰ SZAVAK

pillangó lepke pille

kutya eb

1. Foglald egy-egy mondatba a fenti szavakat!
2. Keresd meg azokat a szavakat, amelyek nem illenek a sorokba!
Választásodat indokold meg!

- a) sír, rí, bömböl, bánatos, könnyezik, pityereg
- b) gyönyörű, drága, csodálatos, szép, elbűvölő
- c) idős, öreg, vén, régi, rossz, ócska, ósdi
- d) nyirkos, vizes, száraz, nedves, párás

3. Keresd meg a szavak rokon értelmű párját a szókétyákon!

krumpli
kukorica
repül

hajnalodik
előzékeny
súlyos

nehéz

udvarias

száll

pirkad

málé

burgonya

segítőkész

szárnyal

tengeri

virrad

4. Helyettesítsd a mondatokban a **szalad** szót rokon értelműekkel.
A versenyző egyre gyorsabban szaladt a célíg.
Szaladj, mert elkéssel az edzésről!
A kiskutya egész nap a gyerekek után szaladgált.
A gazdasszony egész nap szaladgált, hogy a vendégek jól érezzék magukat.
Kati közel lakik az iskolához, mégis minden reggel szalad, hogy el ne késsen.

rohan

futott

lótott-futott

szedd a lábad

futkosott

ELLENTÉTES JELENTÉSŰ SZAVAK

nevet

sír

kicsi

nagy

1. Milyen ellentétes szópárt tudsz még mondani a második képről? Egészítsd ki a mondatokat!

A méz édes, a citrom _____.

A jég hideg, a tea _____.

Gabi nagy, Laci _____.

Az egyik gyerek szőke, a másik _____.

A rossz szó rombol, a jó szó _____.

A tanulnivaló sok, az idő _____.

2. Keresz ellentétes jelentésű szavakat a szókártyán levő szavakhoz!

békés

mérges

vastag

erős

hallgat

nyűgös

meleg

bátor

okos

3. Keresd meg a versben az ellentétes jelentésű szavakat és gondolatokat!

Szállj, szállj,
ökörnyal,
jön az ősz,
megy a nyár, –
megy a nyár, a nevetős,
komolykodva jön az ősz,
csillámló derekkal,
sárga levelekkel,
szőlővel, mosolygóval,
fűre koccanó dióval.

Csanádi Imre

AZONOS ALAKÚ SZAVAK

vár

vár

1. Olvasd el a mondatokat! Az azonos alakú szavakhoz tegyél fel kérdést a minta szerint!

vár mit csinál?

Zsófi a buszra vár.

Az üst alatt ég a tűz.

Ez a kutya állandóan fal.

A kocsis a lovak közé csap.

Dani friss levegőt szív.

A fűz a folyó partján nő.

vár mi?

A vár fala magas volt.

Az ég ma felhőtlen.

A fal frissen van festve.

Otthon csöpög a csap.

A szervezetünk motorja a szív.

Kata cérnát fűz a túbe.

2. Figyeld meg, hányféle jelentésben használjuk a **jár** szót! Melyiket mikor használjuk?

Jár az óra.

Estére jár az idő.

Gyorsan jár az esze.

Jár a szája.

Kedvében jár.

Rájár a rúd.

3. Alkoss mondatokat az alábbi azonos alakú szavakkal!

Mit csinál?

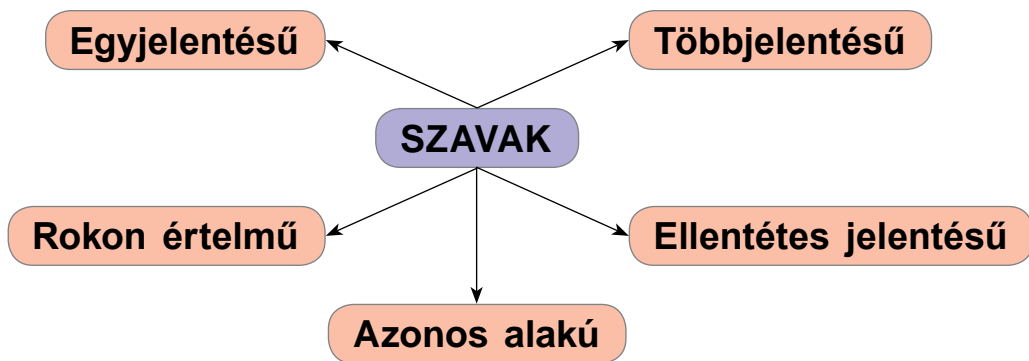
Mi?

fog

nyúl

fej

szán

4. Keresd meg a mondókában az ellentétes jelentésű szavakat!

Elszökött a kemence,
teli pogácsával,
utána ment a bíró,
üres tarisznyával.

Mondóka

5. Fejtsd meg a találós kérdéseket! Írd ki belőlük az ellentétes jelentésű szavakat!

Mikor fekszel, ő akkor kél.
Egyszer egész, máskor csak fél.
Nincsen tüze, mégis lámpás,
A vándornak szinte áldás.

Tüske elől,
Tüske hátul,
Kiáll minden
Oldalából.

Szépnek tart felnőtt és
gyerek,
pedig csúf hernyóból
kelek.

Játsszatok a szavakkal!

1. Olvasd el a verset! Mondd meg, miért érdekes!

Sose hál a hálószoba,
a szántó föld nem szánt soha,
nem eszik az evőkanál
a járóka sohase jár,
sötétben fél alma se fél,
nem tér ki előled a tér,
bár dob a dob, nem dob követ,
szövetet nem szövet a szövet,
nincs terem, mely rózsát terem,
mély s verem, de nem verem,
a kezedre nem csap a csap...
De furák is vagytok szavak!”

Kiskun Farkas László

2. Dolgozzatok párban! Figyeljétek meg, hogyan változik a szó jelentése, ha megkettőzzük benne az egyik betűt!

könyvel – könyvvel

tolat – tollat

vasal – vassal

szögel – szöggel

sülő – süllő

felel – fellel

szelő – szellő

halom – hallom

a) Beszéljétek meg, mit jelentenek ezek a szavak!

b) Válasszatok ki három szópárt, és írjatok velük mondatokat!

3. Tegyetek a szavakhoz egy mássalhangzót, hogy új szó keletkezzen!

keres

kertes

szerény

agyal

botos

önöz

keret

aszal

bot

gondok

bajok

ugat

bika

gödör

4. Találjátok ki a minta alapján, mi lehet az alábbi szavak rokon értelmű párja! Az első oszlopban a rokon értelmű szóban csak **e** betű lehet, a másodikban **a** betű, a harmadikban **o** betű!

fiatal fa	csemete	heg	var	idős	koros
étel		kikelet		hibáztat	
kutat		nevet		zörget	
kesereg		sétál		piszkos	

5. Bővítsétek a szó elejét egy-egy betűvel úgy, hogy értelmes legyen a következő szó is! Melyik szóból tudtatok több új szót alkotni?

ő	lő	elő	velő	évelő	
kar	ki	ma	rab	lak	kos

6. Cseréljétek ki a szó első mássalhangzóját más betűre úgy, hogy új, értelmes szót kapjatok!

páros	tenyér	kap	gomb	fakó
soros	lopó	tép	vágy	haza

7. Játsszatok szóláncot! Ezt többféleképpen játszhatjátok. Szókin-
cseteket bővíthetitek négy- vagy hatfős csoportokban is.

a) Valaki mondjon egy szót! Amilyen betűvel végződik a szó, a következő azzal kezdődjön.

b) Válasszatok ki egy hangot vagy betűt, és gyűjtsetek olyan szavakat, amelyek ezzel kezdődnek!

8. Keressétek meg a kakukktójást! A kakukktójás az a szó, amelyik nem illik a sorba. Ha megtaláltátok, mondjátok meg, miért nem illik a többi közé!

a) piros zöld barna lila rózsza kék
b) autó motorbicikli repülőgép kerékpár vonat

9. Rakd betűrendbe a 8. feladat szavait!

AZ EGYSZERŰ ÉS AZ ÖSSZETETT SZÓ

virágcsokor

virág + csokor

szemüveg

szem + üveg

Az egyszerű szó egy szóból áll: asztal, könyv, gyümölcs.

Az összetett szó két szóból áll.

**Az összetett szó két részre bontható:
előtagra és utótagra**

asztalterítő

asztal + terítő

|

|

előtag utótag

karóra

kar + óra

|

|

előtag utótag

1. Írd ki a versből az összetett szavakat!

Bánatos a
csipkebokor,
csipkeág...
Nem visel már
virágdíszes
rokolyát.

Cifra, fodros
gúnyája, hej,
oda ám!
Csak egy gyöngysor
pirosodik
a nyakán...

Szalai Borbála

2. Az alábbi szavakból alkoss összetett szavakat!

2. Figyeld meg az alábbi szavak elválasztását! Próbáld megfogalmazni a szabályt!

- a) hó-ember ház-tető fenyő-fa zseb-pénz vad-körte
- b) vas-út rend-őr dél-után kis-asszony

3. Szótagold a b) sor szavait! Észrevetted, hogy a szótaghatár nem esik egybe a szóhatárral?

Az összetett szavakat mindig az összetétel határán választjuk el. Az elválasztójel az előtag és az utótag közé kerül. Például: *vas-utas*.

Ha szótagolnod kell a vasutas szót, akkor a következőképpen teszed: **va/su/tas**, de ha írásban kell elválasztanod a szót, akkor a választójel az előtag és az utótag közé kerül: **vas-utas**.

Természetesen a több szótagból álló szavakat több helyen is el lehet választani:

hó|em-ber

fe-nyő|fa

vad|kör-te

ház|te-tő

4. Olvasd el az alábbi összetett szavakat! Mondd meg, melyik szó az előtag, melyik az utótag!

vándor-madár

vándormadár
gyertyafény
papírhajó
szárítókötél
léggömb
zsebpénz

fecs-ke-fé-szek

fecskefészek
szalmaszál
kéményseprő
napsugár
zsebóra
esőcsepp

- a) Az első oszlop szavait írd le úgy, hogy az összetétel határán választod el őket!
- b) A második oszlop szavait írd le szótagolva! Ezeket minden lehetséges helyen válaszd el!

MONDATOK

1. Összekeveredtek a képalírások. Írd le a szavakat a képek sorrendjében!

Micimackó

Vuk

Mikiegér

Frakk

2. Dolgozzatok párban! Beszéljétek meg, mely mesék szereplői a képen látható állatok?

3. Írjatok minden mesehősről egy-egy mondatot!

4. Írd le a mondatokat szavakra bontva!

a) Afáklehullattákleveleiket.

b) Újhelikopterekérkeztekarepülőtérre.

c) Vidámanjátsszanakagyerekekazudvaron.

3. Pótold a mondatok értelmének megfelelő szavakat!

Egyszer a róka séta közben a _____ ért. A _____ kacsák úszkáltak. Amint meglátta a róka a _____, mindjárt _____ fájta a foga.

– Gyertek közelebb, majd szép _____ mondok! – kiáltotta a róka.

– Közületek a legokosabbnak a _____ sűgom, azután az majd elmondja a többieknek.

– A _____ mind kijöttek a _____, mert mind okosnak tartotta magát.

A róka és a kiskacsa c. magyar népmese nyomán

mesét

tóparthoz

partra

kacsák

tóban

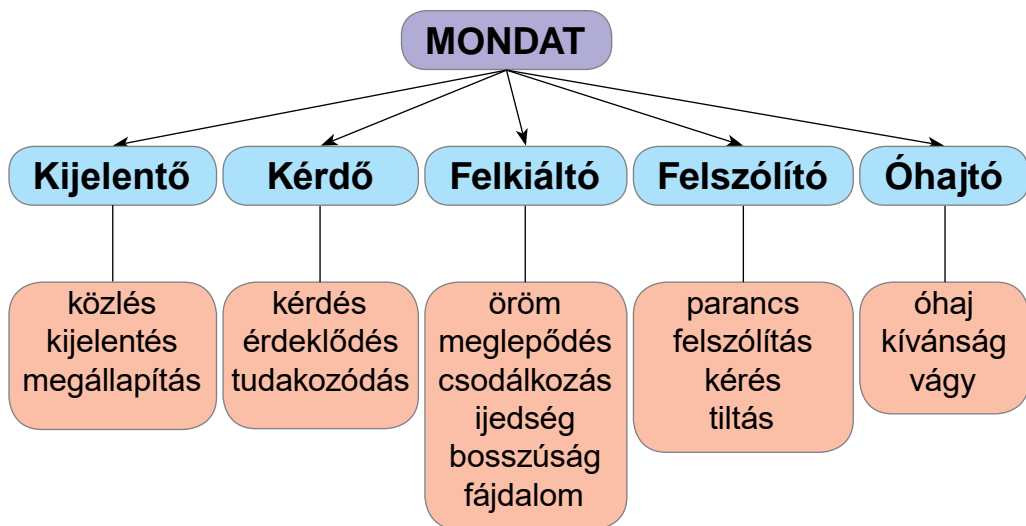
pecsenyére

kacsát

fülébe

a) Másold le a történetet!

b) Hogyan fejeződhetett be a mese? Mondd el szóban!

4. Olvasd el a meserészletet! Ügyelj a helyes hanglejtésre!

- Jól van, jól, hát próbáljuk meg, kívánj valamit!
- Ó, bárcsak egy rőfös kolbász kerülne ide!

Abban a szempillantásban a kéményből leereszkedett egy nagy lábos, a lábosban egy rőfös kolbász volt szépen összetekeredve.

- Látod, hogy igazam volt? – mondta az ember.

Elővette a pipáját, teletömte. Benyúlt a tűzbe, hogy szemet vegyen ki a pipájára. De olyan ügyetlenül, hogy a lábos felborult. Az asszony elkezdett lármázni.

- Jaj, de ügyetlen kend! Bárcsak az orrára nőne ez a kolbász!

Magyar népmese (részlet)

- a) Mondd meg, melyik meséből való a részlet!
- b) Írd ki a szövegből az asszony kívánságait! Hogyan nevezzük ezt a mondatfajtát?
- c) Írd ki a felkiáltó és a kérdő mondatokat is! Mondd meg, milyen érzelmeket fejeznek ki a felkiáltó mondatok!

5. Nézzétek meg a képet, majd írjatok róla mondatokat a kérdések segítségével!

- a) Milyen évszakot ábrázol a kép?
- b) Mit csinálnak a gyerekek?
- c) Hány gyerek van a képen?

6. Dologzzatok párban!

- a) Tegyetek fel egymásnak kérdéseket a képről, és válaszoljátok is meg őket!
- b) Négy kérdést írjatok be a füzetetekbe a válaszokkal együtt!

7. A fenti képről mondjatok egy-egy mondatot különböző beszélő szándékkal!

közlés

óhaj

meglepetés

tiltás

tudakozódás

figyelmeztetés

8. Alakítsd át a következő mondatot kérdő, óhajtó és felkiáltó mondatrá!

Szeretek sétálni az őszi erdőben.

Hamarosan kezdődik az őszi szünidő.

9. Játsszatok mondatfűzőgetőt! Írásban és szóban egyaránt játszhatjátok ezt a játékot.

Alkossatok négyfős csoportokat! Az elkezdett mondatot folytassátok egy-egy mondattal! Arra törekedjétek, hogy egy történet kerekedjen ki a mondatokból.

Szombaton reggeli után nagyapával....

A mondatokat a csoport egy tagja írja le! Amikor befejeztétek a játékot, olvassátok fel őket, majd beszéljétek meg a kapott szöveget az alábbi szempontok alapján:

1. A mondatok kapcsolódnak-e egymáshoz?
2. A történet érdekes, izgalmas vagy unalmas?
3. A történetben vannak-e különböző mondatfajták?
4. Csak lényeges mondatok szerepelnek-e benne vagy vannak fölösleges, elhagyható mondatok is?

Amikor szóban játsszátok ezt a játékot, az elkezdett mondatot folytassátok egy-egy mondattal úgy, hogy mindig megisméltitek az elhangzottakat, és csak ezután teszitek hozzá a sajátotokat!

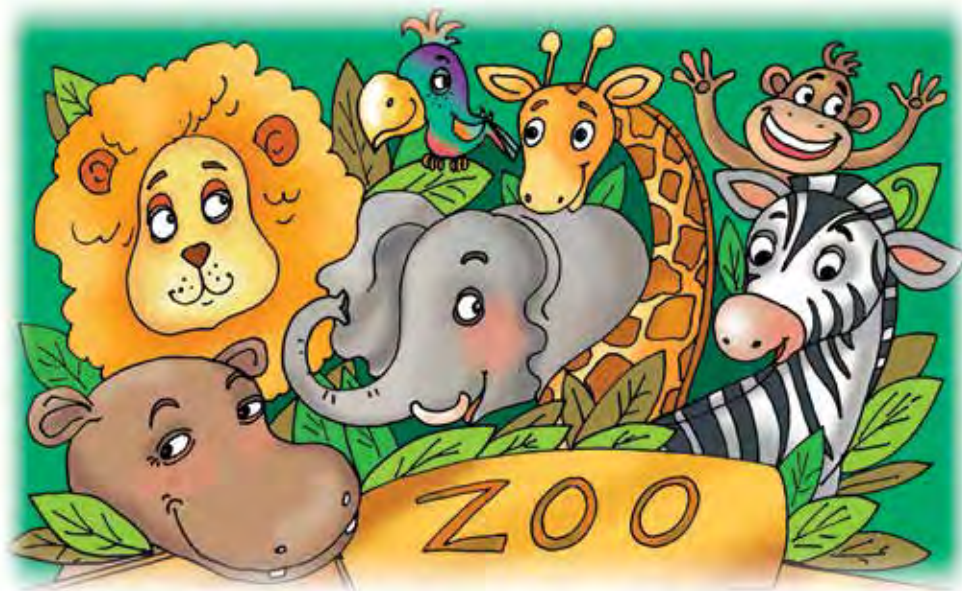
Úgy is játszhatjátok, hogy miután valaki hozzátette a saját mondatát, mond egy szót, amit a következő tanulónak be kell illeszteni a saját mondatába.

Az ellenőrzésnek ilyenkor még egy szempontját vegyétek figyelembe. Mindenki el tudta-e ismételni az előző mondatot?

Ezt a közös szövegalkotási játékot gyakran játszhatjátok. Segít abban, hogy jó fogalmazásokat tudjatok írni.

10. Találj ki egy történetet kedvenc játékaidról! A történeted lehet vidám, vicces vagy komoly!

11. Dolgozzatok csoportokban! Nevezzétek meg, milyen állatokat láttok a képen!

- Mindenki mondjon egy-két mondatot a képről, és írjátok is le őket!
- A leírt mondatokat olvassátok el, és próbáljátok meg szöveget alkotni belőlük!

12. A fenti képről írjatok két-két kérdő, óhajtó, felkiáltó és felszólító mondatot!

13. Az alábbi mondatok szavai összekeveredtek! Írd le helyesen őket!

Bárcsak új egy kapnék kerékpárt
De a sütemény finom ez
Csak év lenne már vége
Holnap a könyvtárba az osztállyal megyünk
Mikor szüleiddel a tengerre utaztok
Bár a kisvasúttal azzal játszhatnánk mi is
Milyen festmény ez gyönyörű a
Úgy egy szeretnék születésnapomra karórát
Nemsokára iskola az kezdődik

- Pótold a hiányzó írásjeleket!
- Nevezd meg a mondatok fajtáit!

14. A következő kijelentő mondatokat alakítsd át a minta alapján kérdő mondatokká!

Kárpátalja legnagyobb folyója a Tisza.

A Tisza kelet-nyugat irányba folyik.

A Tisza a Kárpátokban ered.

A Tisza a Fehér (Szőke) és a Fekete Tisza egyesülésétől veszi kezdetét.

A Tisza Szerbia területén ömlik a Dunába.

Szülőföldünk nagy folyói még az Ung, a Latorca és a Borzsa.

A Tisza

Melyik Kárpátalja legnagyobb folyója?

15. Írj négy felkiáltó mondatot a fenti képről! Mondd meg, milyen érzelmeket fejeznek ki a mondataid!

16. Olvasd el a mondatokat, majd a színes keretből keresd meg mindegyiknek a párját! Fogalmazd meg, mi alapján párosítottad a mondatokat!

- a) Ősszel a vándormadarak melegebb tájakra költöznek.
- b) Eső után sok gomba van az erdőben.
- c) Az iskolában szüreti mulatságot rendeztek.
- d) Szeretek meséket olvasni.
- e) A barátom teniszezik.

Leginkább a tündérmeséket kedvelem.

Ő lett a verseny győztese.

Én is sokat táncoltam.

Elköltözik a fecske és a gólya is.

Ne szedjetek mérges gombákat!

A SZÖVEG

Az előző osztályból már tudod, hogy a szöveg tartalmilag összefüggő mondatokból áll. A mondatok kapcsolódnak egymáshoz, ugyanarról a témáról szólnak.

1. Olvasd el a mondatokat! Mondd meg, melyik mondatcsoport alkot szöveget! Indokold meg, miért!

a) Az idei nyár nagyon meleg. Az erdőt egy patak szeli ketté. A hegyről egy csapat természetjáró ereszkedik le a völgybe. Sokan fürdenek a tiszta vizű folyóban.

b) Szép nyári nap volt. Kirándulók érkeztek a folyóhoz. A víz kristálytisztán csillogott a napfényben. Szinte hívogatta a fürdésre vágyókat. A csapat fiatal tagjai nem is tudtak ellenállni neki. Ledobálták hátizsákjaikat, majd belegázoltak a vízbe. Vidám kacagásuk messzire elhallatszott.

Biztosan észrevetted, hogy az első mondatcsoport mondatai nem kapcsolódnak egymáshoz. A második mondatcsoport szöveget alkot. A mondatok ugyanarról a témáról szólnak.

A szöveg egymással összefüggő mondatokból áll. Amiről a szöveg szól, az a szöveg témája. Minden mondat valami újat közöl a témáról.

2. Rakd a következő mondatokat olyan sorrendben, hogy szöveg legyen belőle.

Csaba és Katica az állatkertbe kirándultak a nagyapjukkal. Úgy dobálta, paskolta mancsaival, mint a labdát. A hatalmas állat éppen egy traktorgumival játszott. Először a jegesmedvét nézték meg.

3. Gyűjtsetek mondatokat a képsorról, majd alkossatok szöveget!

4. Olvasd el a szöveget!

Fecskeanya kiharcolta a fiókáit a fészekből a tornác párkányára. Úgy gubbaszkodtak ott a buksik, mint az iskolás gyerekek a padban. Fecskeapa pedig kiült az eperfára, és onnan parancsolgatott:

– Gyertek, csak csicseri! Bátran csak, ficseri! Hárman szót is fogadtak, és átlibbentek fecskeapához. Hanem a negyedik buksi csak lihegett, pihegett, a szárnyát is megemelte egy kicsit, de aztán csak visszalépett a párkányra. Csicsergett keservesen, hogy a röplés nem neki való tudomány.

– Nem szégyelled magad? – koppantotta meg fecskeanya a feje búbját. És taszított rajta a szárnyával akkorát, hogy nyaklevesnek is beillett. Erre aztán mégiscsak szárnyra kapott a buksi.

Móra Ferenc

a) Válaszd ki, mi a témája a szövegnek!

A négy fecske élete

Ismerkedés a fecskékkel

A szülők repülni tanítják a kiscfcskéket

5. Írj összefüggő mondatokat a képről! Ügyelj, hogy minden mondat ugyanarról a témáról szóljon!

A SZÖVEG CÍME

Arról is tanultál, hogy a szövegnek címe van. A jó cím felkelti az olvasó érdeklődését.

1. Válaszd ki a mese eredeti címét, majd keress még egyet, amelyik illik a meséhez! Választásodat indokold meg!

A róka és a medvebocsok

A ravasz róka

A sajt

Az éhes mackók

A vitatkozó bocsok

A pórul járt kismedvék

Kár után késő a bánkódás

2. Nevezd meg, melyik cím mire utal!

A cinege cipője

Megnevezi a szereplőket

A rút kiskacsa

A zsiráf a fényképésznél

Utal az eseményre

Tavaszi dúdoló

Kinek nehezebb a dolga?

Utal a főszereplő tulajdonságára

Nándorfehérvár ostroma

Ugorjunk árkot!

Utal az esemény idejére

Száncsengő

A tücsök és a hangya

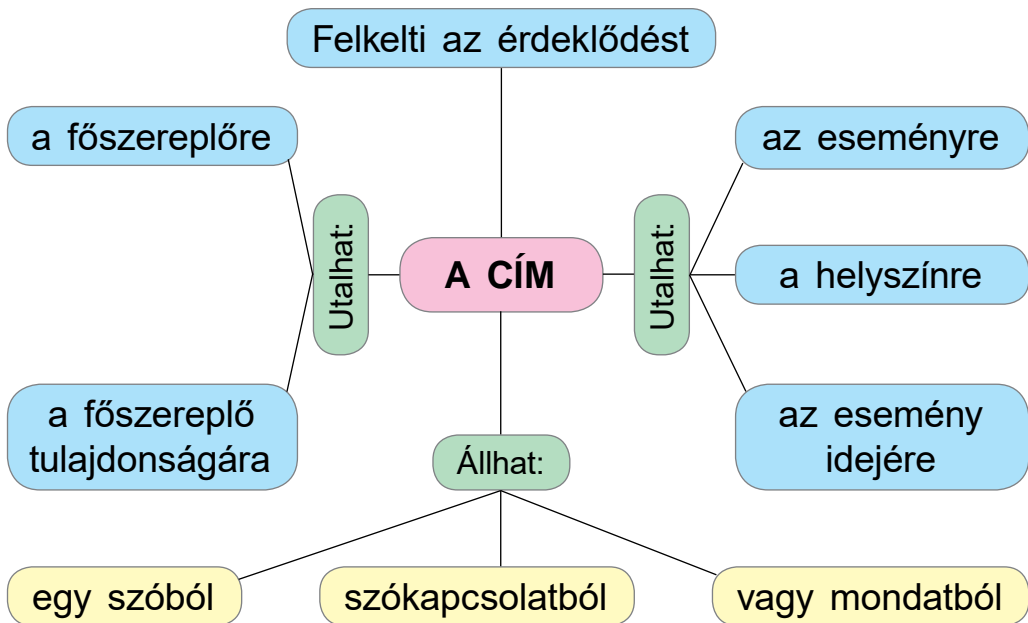
Utal az esemény helyére

3. Figyeld meg a fenti címek kezdőbetűit, és az írásjeleket!

Egészítsd ki a mondatokat, és írd be a füzetedbe!

A művek címében az első szót _____ írjuk.

A cím után nem teszünk _____, de a _____ és a _____ kiírjuk.

4. Dolgozzatok párban! Olvasókönyvekben keressetek olyan címet, amelyek a főszereplőre és az eseményre utalnak! Versenyezzetek, melyik páros talál több címet!

5. Olvassátok el a következő címeket! Beszéljétek meg, miért érdekesek!

Lázár Ervin: A Négyszögletű Kerek Erdő

Varró Dániel: Túl a Maszat-hegyen

Tamkó-Sirató Károly: Darázs-garázs

Gyurcsó István: A pöfeteg hólyag

Weöres Sándor: Birka-iskola

6. Gyűjts 4 egyszavas címet mesekönyvekből vagy verseskötetektől!

7. Bizonyára neked is vannak kedvenc meséid. Írd le négynek a címét, majd szóban mondd meg, hogy mire utalnak a címek!

a) Ezután értékeld a címeket az alábbi szempontok szerint!

Találó a cím, mert... Jó a cím, mert... Rossz a cím, mert...

felkelti az érdeklődést.

összefoglalja a lényegét.

nem utal a tartalomra.

A BEKEZDÉS

Azt is tudod már, hogy a szöveget bekezdésekre bontjuk. Erre azért van szükség, hogy áttekinthető legyen a szöveg, és könnyebben tudjunk tájékozódni benne.

A témával kapcsolatos új gondolatokat új bekezdésbe írjuk.

1. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

A fehér gólya költöző madár. Népi elnevezése gilice.

Magassága az egy métert is elérheti. Testtömeg 3–4 kilogramm. Lába, nyaka, csőre hosszú. Tollazata fehér, csak a szárnytollai feketék. Hangja jellegzetes kelepelés. Lassú szárny-csapásokkal repül, gyakran kering.

A vízben járkálva keresi táplálékát, nem úszik. Nádasba, mély vízbe sosem megy. Szívesen fészkel az emberek közelében. Gallyakból álló fészket oszlopokra, fákra, kéményekre rakja, majd puha növényekkel kibéleli.

3–6 fehér tojását április végén rakja le. A szülők 30–33 napig felváltva ülnek a tojásokon. A kikelt fiókákat békával, pióccával, hallal, pocokkal, egérrel, kígyóval, csigával, sáskával, de akár madárfiókával is táplálják.

A gólya és a fészke is védett.

- Számold meg, hány bekezdésből áll a szöveg!
- Mondd el, mit tudtál meg a 2. bekezdésből!
- Mire utal a cím? Ha nem tudsz válaszolni a kérdésre, nézd meg az előző oldalon levő ábrát!
- Melyik bekezdésben olvastál arról, mivel táplálja fiókáit! Írd ki ezeket a szavakat! Figyeld meg helyesírásukat! Mit vettél észre?
- Jegyezd meg a szókérttyákon levő szavak helyesírását!

hallal

pocokkal

egérrel

2. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

A barnamedve nagy erdő-
ségek, sziklás, hegyes vidék
lakója.

Hatalmas testű állat. Elér-
heti a 120 cm-es vállmagas-
ságot, tömege megegyezhet
öt felnőtt emberével. Háta
izmos. Bundája alatt vastag
szalonnaréteg (púp) képző-
dik, melyben zsírt raktároz.

Erős állkapcsával és fogazatával szinte mindent meg tud
rágni. Érzékszervei kifinomultak. Hallása és szaglása kitűnő.
Minden végtagján öt, éles karomba végződő ujj van.

Tud fára mászni, két lábra állni, imád fürdeni, úszni.

A barnamedve kedveli a friss hajtásokat, a gyümölcsöket,
a mézet és a húst.

Amikor hidegre fordul az idő, odút keres vagy ás magának.
A tavasz beköszöntéig itt pihen összegömbölyödve. A közhit-
tel ellentétben nem alszik téli álmot.

A nőstény a téli búvóhelyén ad életet a kölyköknek. Két-há-
rom apró, esetlen medvebocs születik. Szemük csukva van,
majdnem teljesen csupaszok, fogatlanok, járni se tudnak, de
a zsíros anyatejtől gyorsan fejlődnek.

- a) Mondd meg, miről szól a szöveg!
- b) Számold meg, hány bekezdésből áll!
- c) Mondd el, miről olvastál az első bekezdésben!
- d) Melyik bekezdésben olvastál a medve külsejéről (kinézetéről)?
- e) Keresd meg és olvasd el azt a bekezdést, amelyik a medve táplálkozásáról szól!
- f) Írd le, mit csinál a medve télen!
- g) Milyen érdekességet tudtál meg a medve életmódjáról?

A fenti szövegben minden bekezdésből valami újat tudunk meg a
barna medvéről.

3. Bontsd négy bekezdésre a szöveget, és írd be a füzetedbe!

Élt egyszer egy faluban egy nagymama és az unokája. A kislány csak feküdt a bölcsőben. Sírt, evett és aludt. A nagymama sokat dolgozott. Főzött, mosott, vasalt, takarított, mindent maga csinált. Gondját viselte az unokájának. Múltak az évek. A nagymama megöregedett. Már nem tudott dolgozni. Csak üldögélt. Keveset evett, sokat aludt. Most már az unoka kezdett dolgozni. Főzött, mosott, vasalt, takarított. Gondját viselte a nagymamájának.

Lev Tolsztoj

- Adj címet a történetnek!
- Mondd meg, mit tudtál meg az első bekezdésből!
- Melyik bekezdésben olvastál arról, hogy mit csinált a nagymama?
- Miről szól a harmadik bekezdés?
- Keresd meg a negyedik bekezdésben a **mit csinált?** kérdésre felelő szavakat! Figyeld meg helyesírásukat!
- Húzd alá zöld színnel azokat a szavakat, amelyeknek a végén két **-tt** betű van, késsel az egy **-t** betűs szavakat!

4. A szöveg bekezdései összekeveredtek. Olvasd el figyelmesen, és állítsd helyre őket!

A JÓTETT

Nagyszerű volt – felelte a legidősebb gyerek. – Még soha sem ettem ilyen jóízű gyümölcsöt. A barackmagot elültettem, hogy nekünk is ilyen barackunk teremjen.

Este, lefekvés előtt, az apa megkérdezte a gyermekeitől:

– No, hogy ízlett a barack?

Egy parasztember öt szép kajszibarackot hozott a városból. Négy gyereke eléje szaladt, és amikor meglátták a gyümölcsöket örömeükben ugrándozni kezdtek. Az apa szétosztotta a barackokat a gyerekei és felesége között.

Bolgár népmese

- Honnan tudtad, hogy melyik az első bekezdés?
- Mit gondolsz, miért kapta ezt a címet a történet?
- Adj más címet a mesének!

ELBESZÉLÉS VAGY LEÍRÁS

1. Olvasd el a szövegeket!

a) A baromfiudvar fontos állata a házityúk. Húsa és tojása ízletes. A tyúk lába erős. Futásra és kapingálásra egyaránt alkalmas. A gyommagok és a rovarok pusztításával nagy hasznit hajtanak. A tyúkok tojásokkal szaporodnak.

b) Nyáron nagy körutazást tettünk Kárpátalján. Az első napon hosszú út állt előttünk. Megérkeztünk Munkácsra, és megtekintettük a várat. Kiderült, hogy másnap még hosszabb utat kell megtennünk. A Vereckei-hágót szeretnénk volna megnézni. Sikerült is. Ez volt eddig a leghosszabb és legszebb kirándulásom.

- Keresd meg azokat a mondatokat, amelyekben történik valami, valamilyen eseményről szólnak!
- Mondd meg, hogy a szövegek közül melyik elbeszélés és melyik leírás!

2. Dolgozzatok párban! Írjatok összefüggő mondatokat a képekről!

- Melyik képről írtatok elbeszélést? Indokoljátok meg, miért!
- Melyik képről tudtatok leírást készíteni? Miért?

3. Olvassátok el hangos, kifejező olvasással az alábbi szövegeket!

A kiskutya egyre inkább összebarátkozott Bubival, a tarka pónival, aki kövér volt, jóindulatú és kíváncsi. Amikor Bubi először meglátta Bogáncsot a kocsi árnyékában hasalni, azonnal odament, és megszagolta.

– Hát te...? Bogáncs mértéktartóan morgott.

– Na, mi az, haragszol?

– Nem haragszom – hunyorgott a kutya –, de mégis csak idegen vagy...

megharaphatsz, megrúghatsz...

– Én? – csodálkozott Bubi. – Én?

Bogáncs udvariasan telegrafált a farkával:

– Nem, te igazán nem látszol olyannak, de nálunk ez a szokás.

– Rossz szokás, azt mondhatom – billegette fülét a kis póni, – leheveredett Bogáncs mellé az árnyékba.

Fekete István: Bogáncs(részlet)

A puli múltja minden bizonynyal a honfoglalás előtti időkre, messzi Ázsiába nyúlik vissza. A puli kifejezetten terelő-fajta kutya. Az őshonos fajtája a fekete színű nemezes szőrzetű egyed, de nemesítés folytán kitenyésztették a fehér és a fakó

színváltozatát is. A puli közepes termetű kutya. A mozgása igen élénk. lépése rövid, vágója gyors. Mindenre figyel, reagál. A pusztai múlt magyarázza, hogy a puli igénytelen az elhelyezkedésével szemben, csak télen, a hideg szél ellen keres menedéket. Legmegfelelőbb kint a szabadban tartani.

A pónik és kislovak egyre népszerűbbek manapság, hiszen kedves természetük, megbízhatóságuk és nem utolsósorban kis méretük ideálissá teszik őket a legifjabb lovasok lovagoltatására is. Családi kedvencként is számos vidám perccet szerezhetnek kis gazdáiknak. A pónik és kislovak maximális marmagassága 147 cm, az e fölötti méret már a nagylovak közé sorolja az illető fajtát.

A viszonylag kis méret mindig a zord körülményeknek köszönhető. A pónifajták legtöbbször olyan vidékekről származnak, ahol gyengék a legelők, viszonylag kevés és táplálóanyagban igen szegény az ennivaló, és az időjárás sem kedvez túlzottan a gondtalan életnek.

- a) Mondjátok meg, melyik szöveg mesél el egy történetet!
- b) Mit tudtok meg a második és a harmadik szövegből?
- c) Melyik szövegből tudtok meg többet a puliról?
- d) Dolgozzatok párban! Folytassátok az első szöveget! Találjátok ki, vajon miről beszélgetett a kiskutya és a póni! Figyeljete arra, hogy a mondataitok igazodjanak a szövegrészlethez!

Az első szöveg egy történetet mond el a kiskutyáról és a póniról. **Ez egy elbeszélés vagy elbeszélő szöveg.**

A második szövegből a kiskutyáról, a harmadikból a póniról tudunk meg érdekes dolgokat. **Ez leíró szöveg.**

AZ ELBESZÉLŐ SZÖVEG

1. Olvasd el a mondatokat! Állítsd időrendi sorrendbe az eseményeket, a mondatokat írd be a füzetedbe!

a) A szarka szívesen elvállalta a tanítást.

b) A szarka otthagya a félig rakott fészket.

c) A vadgalamb nem figyelt a szarkára.

d) A szarka nagy mester a fészekrakásban.

e) A vadgalamb azóta sem tanult meg fészket rakni.

f) A vadgalamb megkérte a szarkát, hogy tanítsa meg őt fészket rakni.

2. Figyeld meg a fenti mondatokat, és vedd egybe az általad sorrendbe állított mondatokkal! Fogalmazd meg, mit vettél észre!

Ha figyelmesen dolgoztál, akkor egy elbeszélő szöveget kapsz, amelyben az események időrendben követik egymást!

3. Olvassátok fel a füzetetekbe beírt szöveget! Ellenőriztétek, hogy mindenkinek sikerült-e időrendbe rakni a mondatokat!

Az elbeszélés vagy elbeszélő szöveg egy eseményt, történetet mond el.

Az elbeszélő szövegben az események időrendben követik egymást.

Bizonyítsd be, hogy a következő szöveg mondatai ugyanarról a témáról szólnak!

a) A ház már lángolt, amikor az anyamacska felkúszott a falon.

b) Kis idő múlva szájában hozott egy kis cicát.

c) Még kétszer ugrott a lángok közé, hogy kimentse kölykeit.

d) Negyedszer már nem tért vissza.

4. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Nézzétek meg a rajzot!

- Gyűjtsetek szavakat a rajzról, majd írjatok belőlük mondatokat!
- A mondatokból írjatok egy mesét!
- Mindegyik csoport olvassa fel saját meséjét!
- Beszélgétek meg, melyik mese volt a legérdekesebb!
- Ellenőrizzétek, hogy kapcsolódnak-e a mondatok egymáshoz, vannak-e felesleges szóismétlések benne!

5. Olvasd el a mondatokat! Állítsd időrendbe őket, és írd be a füzetedbe!

Ellenőrizd, hogy helyesen végezted-e el a feladatot! A történetet megtalálod az olvasókönyvedben.

- A tóban élt egy rák.
- A gém felajánlja a segítségét a halaknak.
- A gém azt mondta a halaknak, hogy nagy baj fenyegeti őket.
- Megöregedett a gém, nem volt ereje halat fogni.
- A rák két ollójával megfojtotta a gémet.
- A rák visszamászik a tóba, és elmeséli a halaknak, hogy mi történt.
- A gém sok halat felfalt.
- A rák is megkérte a gémet, hogy őt is vigye át a hegy mögötti tóba.

A LEÍRÓ SZÖVEG

1. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Az oroszlán az egyik legnagyobb szárazföldi emlős. Falcában él Afrika bozótosában és szavannáiban. Az oroszlánc csapatba akár 30 oroszlán is tartozhat. A legerősebb hím a vezér.

Az oroszlán végtagjai és fogai erősek. Érzékszervei kiválóak. A hím nyakát hosszú sötétbarna sörény övei, és nagyobb termetű is, mint a nőstény.

Az oroszlán nappal heverészik, alkonyatkor és éjszaka pedig táplálékot keres. Főként a nőstény vadászik. Ragadozó. Könnyebben szelídíthető, idomítható.

- a) Melyik bekezdésből tudtad meg, hol él az oroszlán?
- b) Mit tudtál meg a második bekezdésből?
- c) Meséld el, mit tudtál meg az oroszlán táplálkozásáról!

2. Olvasd el a szöveget!

Az őszi erdő minden évben lehullatja lombját. Napról napra színesednek a levelek, változnak fokozatosan sárgára, vörhenyessre vagy éppen barnára. De amíg ideig eljutnak, színek ezerféle árnyalatát csodálhatjátok meg.

- a) Foglald össze egy mondatban miről szólt a szöveg!
- b) Készíts rajtot az őszi erdőről!

Az első szövegből információkat szereztél az oroszlánról. A második szövegből megtudtad, hogyan néz ki az őszi erdő. Ezek **leíró** szövegek.

3. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Az egyik csoport írjon mondatokat a képről, majd próbáljon szöveget alkotni a mondatokból!

A második csoport találjon ki egy történetet! A harmadik csoport írja le, hogyan néz ki a hóember!

- a) Adjatok címet a szövegeknek!
- b) A csoportok olvassák fel a mondatokat, majd az elbeszélést!
Döntsétek el, melyik csoporté a legérdekesebb!
- c) Figyeljétek meg, hogy a mondatok kapcsolódnak-e egymáshoz!
- d) Beszéljétek meg, mondatokat vagy szöveget könnyebb írni! Miért?
- e) Olvassátok fel a leírásokat! Értékeljétek ezeket a szövegeket is!
Mindent elmondanak a hóemberről vagy hiányosak?

4. A fenti kép alapján készíts leírást az egyik lóról vagy a kiskutyáról!

5. Meséld el egyik téli élményedet!

Beszélgessetek arról, szeretitek-e a telet! Válaszatokat indokoljátok meg!

A SZÖVEG RÉSZEI

1. Nézd meg a képeket, majd rakd őket időrendi sorrendbe!
2. Minden képről írf 1-2 mondatot! Hogyan kezdődött a történet, mi volt a történet közepe és hogyan fejeződött be?

A cica leveri a tejszeves köcsögöt és összetöri, a cica bajszáról csöpög a tejfel.

Esemény

A cica a polc felé ágaskodik.

Előzmény

A gazdasszony seprűvel úzi a cicát.

Következmény

A szöveg három részre tagolódik: előzmény (bevezetés), esemény (tárgyalás vagy főrész), következmény (befejezés).

3. Folytassátok a megkezdett mesét úgy, hogy mindenki egy-egy mondatral továbbfűzi a történetet!

Az erdő királya, az oroszlán, gyűlést tartott. A gyűlésen a nyúl, a farkas és a kakas sok gazzettel vádolták meg a rókát.....

4. Olvasd el a következő szöveget, és keresd ki belőle a fő részt!

Bütyök és Tutajos ásnif kezdett a Tüskevár romjain.

Addig ástak, amíg egy sor téglát találtak. Alatta a föld dobogó hangot adott.

Bütyök örömeben egy jó nagyot ugrott. A föld beszakadt alatta. Bütyök csákányostul a mélybe zuhant.

Bütyöknek létrát készítettek, amelyen kimászott a gödörből.

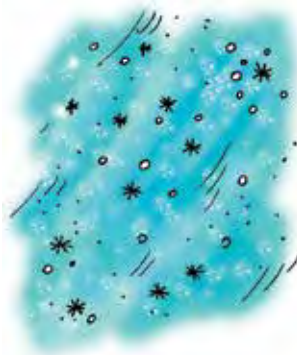
Mindenki örült, hogy Bütyök szerencsésen megmenekült.

Fekete István nyomán

a) Mondd el, miről szól a tárgyalás!

b) Fogalmazd meg egy-egy mondatban a tárgyalás első és második bekezdésének tartalmát!

5. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a képeket, majd végezzétek el a feladatokat!

a) Állítsátok időrendbe a képeket! Mindegyikről írjatok 1-2 mondatot! Mondjátok el szóban, melyik kép az előzmény, melyik az esemény, melyik a következmény!

6. Olvasd el a népmeserészletet, majd válaszolj a kérdésekre!

MÁTYÁS KIRÁLY MEG AZ ESZES LÁNY

Egyszer Mátyás király Visegrád alatt vadászgatott. Az erdőben találkozott egy takaros leánnyal, aki kosarat vitt a fején.

– Hogy hívják? Hová megy? Mi van a kosárban? - kérdezte Mátyás. A leány nagyot kacagott, s a három kérdésre egy szóval válaszolt:

– Esztergomba!

A királynak tetszett az okos felelet. Megértette, hogy a lány neve Eszter. Esztergomba igyekeznek, s a kosárban gombát visz.

- Számold meg a bekezdéseket!
- Mondd meg, melyik bekezdés az esemény!
- Hányadik bekezdésből tudjuk meg az esemény előzményét?
- Melyik az a bekezdés, amelyikből megtudjuk az esemény következményét?
- Mondd el, melyik bekezdésből tudtál meg a legtöbbet a történetről!
- Találó-e a cím? Fogalmazd meg, miért!

A SZÖVEG TAGOLÁSA

Már tudod, hogy a szöveget bekezdésekre osztjuk.

Minden bekezdésben van egy fontos gondolat az adott témáról. A teljes szöveg három fő részből áll: bevezetésből, tárgyalásból és befejezésből.

A **bevezetés** röviden utal az eseményre, felkészíti az olvasót a szöveg tartalmára. Itt tudja meg az olvasó az előzményeket, megismeri a szereplőket, az időt és a helyszínt is.

A **tárgyalásból** megismerjük az eseményt. Ez a szöveg leghosszabb része. Általában több bekezdésből áll.

A **befejezés** lezárja a cselekményt, a történetet. Ez a rész rövid terjedelmű.

1. Olvasd el a mese bevezetését és befejezését!

A tücsök nem dolgozott egész nyáron csak muzsikált. Eközben a hangya szorgalmasan gyűjtötte az eleséget.

Beköszöntött a tél...

Aki nem dolgozik, ne is egyék.

a) Írd meg az eseményt, (a tárgyalást)!

b) A befejezést egy közmondással foglaltuk össze.

c) Válaszd ki a szókártyákról, mit tartalmaz a befejezés!

összefoglalást

tanulást

következtetést

véleményt

2. A megadott bevezetéshez és befejezéshez találd ki a mese eseményét, a tárgyalást!

Két éhes hangya talált egy kenyérmorzsát. Vitatkoztak, hogy megegyék-e vagy vigyék haza a hangyabolyba.

Azóta a hangyák mindig hazaviszik, amit találnak.

A SZÖVEG RÉSZEI

bevezetés

tárgyalás

befejezés

3. Olvasd el a szövegrészeket! Mondd meg, melyik része lehet ez a szövegnek!

Mátyás király bízott a csillagászában, és nem vitt magával kabátot. Útközben találkozott egy juhással, aki azt mondta, hogy a szamara esőt jelez. Kis idő múlva eleredt az eső, és a király bőrig ázott.

Mátyás király ezt a tanulságot vonta le a történetből:

* * *

Így járt túl a róka a marakodó bocskok eszén.

* * *

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt egyszer egy szegény ember meg a felesége.

* * *

Soha többet nem irigyelte a szegény ember a felesége munkáját.

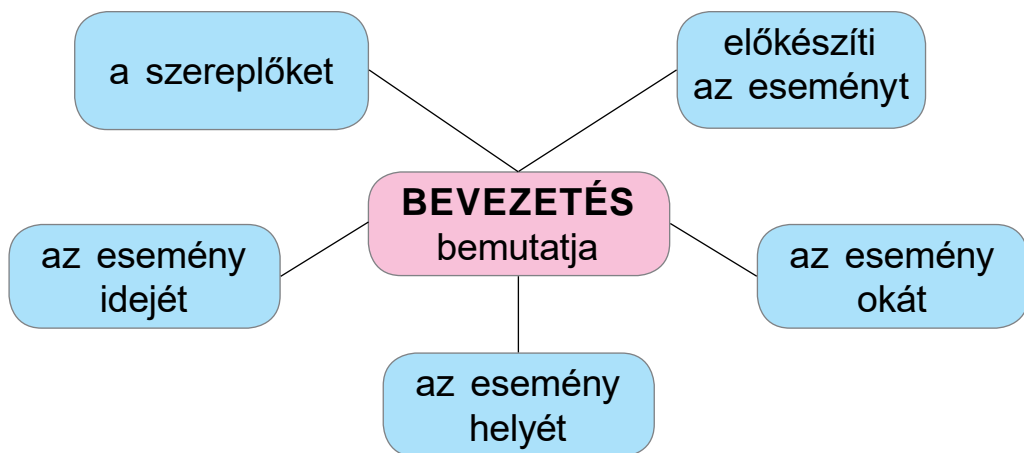
* * *

A hangyák elhatározták, hogy csak egy kicsit esznek a morzsából, a többit hazaviszik. Evés közben összevesztek. Amíg vitatkoztak, egy béka elette előlük a morzsát.

4. Nézzétek meg a képeket, majd mondjátok meg, hogy az előző meserészlet melyikéhez tartoznak!

5. Olvasókönyvedből írd ki valamelyik mese bevezetését és egy másik mese befejezését!

Figyeld meg, hányféleképpen kezdődhet egy mese!

6. Olvasd el a bevezetést, jósold meg, miről fog szólni ez a mese!

Volt egyszer a világon egy öregember. Nem volt neki senkije. Talált egyszer egy szem babot, elültette az udvarába.

7. Olvasd el a mese bevezető részét, majd válaszolj a kérdésekre!

Egyik kecske elmaradt a nyájától, és a sivatag-pusztában szembetalálkozott a tigrissel.

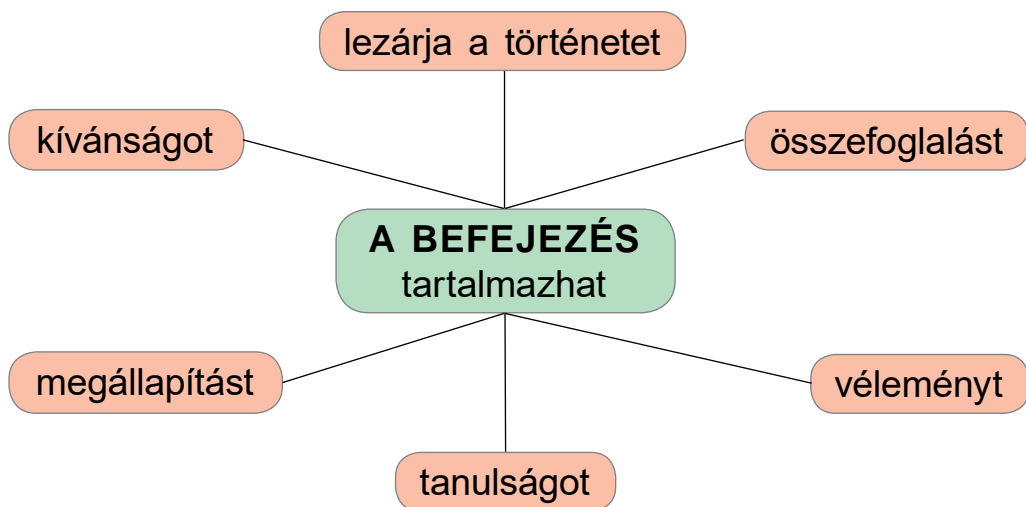

- a) Kik lesznek a mese szereplői?
- b) Hol játszódik a történet?

8. Olvasd el a bevezetést! Mondd meg, mit tudtál meg belőle!

A gém ott élt a tó mellett. Megöregedett, nem volt már ereje halat fogni. Gondolkozott, hogy tudna ravaszsággal megélni.

9. Dolgozzatok párban! Folytassátok a megkezdett történetet és fejezzétek be! Adjatok címet a történetnek!

Egy szép tavaszi napon osztályunk éppen dolgozathoz készülődött. Arra vártunk, hogy a tanító néni megadja a fogalmazás témáját.

Ekkor a nyitott ablakon váratlanul berepült egy fecskepár. Körözni kezdtek, és aprólékosan szemügyre vették a teremnek mind a négy felső sarkát. Csöppet sem siettek.

Minden szem rájuk szegeződött. Csöndben, lélegzetviszafafojtva figyeltünk röpködésüket.

10. A kép segítségével idézzétek fel a mesét! Írjátok le az eseményt és a következményt is!

Sajtot lopott a holló. Meglátta a róka a bokorból. Szerette volna megszerezni a sajtot. Ezért elkezdett hízelegni a hollónak.

VÁZLATKÉSZÍTÉS

1. Olvassátok el a mesét!

CSIRIP

Volt egyszer egy verébfióka. Csiripnek hívták. A ház ablaka fölött lakott a jó meleg fészekben.

Repülni még nem tudott. A mamája hiába figyelmeztette, hogy ne üljön a fészek szélére. Nem vigyázott magára, kipottyant.

Nyomban ott termett a macska. Veréb-mama sem volt rest. Rátámadt a macskára. Csirip ijedtében egyet ugrott. Meglebbentette szárnyát, és felröppent az ablakra! Akkor tanult meg repülni.

Így menekült meg Csirip a macska karmaitól.

Gorkij nyomán

Vázlat:

1. Csirip, a verébfióka
2. A szófogadatlanság következménye
3. Életveszélyben
4. A hős anya
5. A kétségbeesett repülés
6. Szerencsés megmenekülés

Figyeld meg, hogyan készült a vázlat!

Pontokba szedve röviden leírjuk a bekezdés legfontosabb gondolatát vagy történéseit. Egy hosszabb bekezdésből 2-3 vázlatpontot is készíthetünk.

Ez a vázlatkészítés egyik módja.

Úgy is készíthetünk vázlatot, hogy részekre bontjuk a szöveget, és így fogalmazzuk meg a vázlatpontokat.

Figyeljétek meg, hogyan készült ez a vázlat az előző mese alapján!

A vázlatpontokat megfogalmazhatjuk teljes mondatokban és készíthetünk címszavas vázlatpontokat is.

2. Dolgozzatok párban! Vessétek össze a két vázlatot, és beszéljétek meg, miben különböznek!

Bevezetés: Megismerkedünk Csirippel, a verébfiókéval.

Tárgyalás: 1. A szófogatlan fióka kiesik a fészekből.

2. A kisverebet megtámadja a macska.

3. A verébanya védi fiókáját.

4. A kétségbeesett Csirip repülni kezd.

Befejezés: Csirip szerencsésen megmenekült.

3. Készítsetek ti is vázlatot a történethez!

Egyszer a büszke tölgy és a hajlékony nádszál vitába keveredett egymással.

A vastag derekú erős tölgy azt állította, hogy ő mindenkinél erősebb. A karcsú, gyenge nádszál azt mondta neki, hogy ő semmivel sem gyengébb nála.

A szellő kihallgatta beszélgetésüket, és azt javasolta, hogy az legyen a győztes, aki a legtávolabbi ellenáll a szél erejének.

A tölgy és a nádszál elfogadta a szellő javaslatát.

A szél egyre erősebben fúj. A nádszál hamarosan földig hajlott. A tölgy meg sem moccant. Ekkor a szél akkora erővel kapaszkodott a tölgyfa koronájába, hogy a büszke fa kettéhasadt.

A verseny győztese a nádszál lett, amely a szélcsendben újra felegyenesedett.

ANYAGGYŰJTÉS FOGALMAZÁS ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

Mondanivalónkat szóban és írásban egyaránt megfogalmazhatjuk.

Mielőtt fogalmazást írsz, végig kell gondolnod, mit tudsz a fogalmazás témájáról, és anyagot kell gyűjtened hozzá.

Többféleképpen gyűjthetsz anyagot egy fogalmazás elkészítéséhez. Fogalmazást készíthetsz saját megfigyelésed alapján, például, hogyan néz ki a téli erdő, személyes élmény alapján, például egy hétvégi kirándulásról. Emlékeztetre támaszkodsz, amikor felidézed nyári élményeidet. Ki is találhatsz valamit, ilyenkor fantáziádat, elképzeléseidet írod le. Készíthetsz fogalmazást olvasásélményeidről is.

Amikor olyan témáról kell írnod, amihez kevés saját ismerettel rendelkezel, anyagot kell gyűjtened.

Az anyaggyűjtés során segítségedre lehetnek a könyvek és az internet is. Ha utánajársz egy témának, amiről írni szeretnél, ismeretlen dolgokat fedezhetsz fel, utánanézhetsz olyan dolgoknak, amelyekben bizonytalan vagy.

Jó tanácsok fogalmazásíráshoz.

Keress ismeretterjesztő könyveket, gyermekfolyóiratokat a könyvtárban!

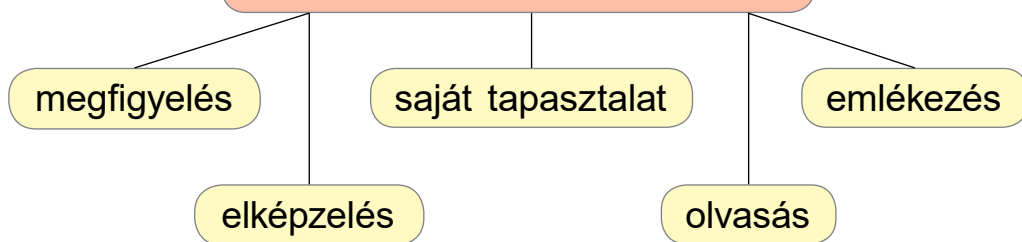
Kutakodj az interneten!

Nézz ismeretterjesztő gyermekműsorokat a televízióban!

Gyűjts személyes tapasztalatokat!

AZ ANYAGGYŰJTÉS MÓDJA

1. Válaszd ki a megadott fogalmazáscímek közül, melyiket tudod megírni saját megfigyelésed alapján!

Ősszel az erdőben

Séta a folyóparton

Egy napom az iskolában

Szüreti népszokások

A vándormadarak

Látogatás a skanzenben

2. Megfigyelted-e már, hogyan készíti édesanyád a palacsintát! Ha igen, akkor idézd fel emlékezetedben, gondold végig, majd írd le! Anyukáddal együtt ellenőriztétek le, hogy jól emlékeztél-e rá!

3. Végeztél-e már kísérletet? Ilyenkor leírhatod saját tapasztalatodat! Végezz el otthon egy egyszerű kísérletet, majd írd le, mit tapasztaltál!

a) Tölts 4 pohárba vizet, majd tegyél a poharakba különböző színű ételszínezéket!

b) Helyezz mindegyikbe egy szál fehér virágot, majd néhány óra múlva nézd meg, mi történt a virággal!

c) Ezután írd le, hogy és mit tapasztaltál!

4. Végezzétek el az alábbi kísérletet, majd írájatok le, mit tapasztaltatok!

Tegyünk egy nyers tojást 12 órára egy pohár ecetbe, lepje el! Néha forgassunk rajta.

12 óra múlva cseréljük friss ecetre a pohárban lévő. Hagyjuk benne további 12 óráig.

24 óra elteltével vegyük ki a tojás, öblítsük le vízzel. Vizsgáljuk meg az eredményt.

Szüllőné Bíró Ágnes vegyész-mérnök nyomán

a) Magyarázd meg, hogyan változott meg a tojás az ecet hatására!

HOGYAN ÍRJUNK FOGALMAZÁST?

Amikor eldöntötted, hogy mi lesz a témája a fogalmazásodnak, végiggondoltad, mit tudsz a témáról vagy anyagot gyűjtöttél hozzá, hozzáláthatsz a szöveg elkészítéséhez.

A fogalmazás írásakor a következőkre figyelj:

Csak a témához kapcsolódó mondatok szerepeljenek benne
Kerüld a szóismétléseket!

A fogalmazást először piszkozatra írd!

Javítgasd, csiszolgasd a mondataidat!

A fogalmazást tagold bekezdésekre!

A szövegnek legyen bevezetése, tárgyalása és befejezése!

Amikor befejezted, ellenőrizd le a fogalmazásodat!

Ezután tisztázd le!

1. Olvasd el a következő szövegeket! Keresd meg bennük azokat a mondatokat, amelyek nem tartoznak a témához. Írd le úgy az egyik szöveget, hogy kihagyod a felesleges gondolatokat, mondatokat!

a) Péter rendet csinált a szobájában: mindent a helyére tett. Klárinak szép hosszú haja van. A játékokat a polcra rakta, a cipőjét a szekrénybe, a táskáját a székre. Reggel iskolába kell mennie.

b) A gyerekek virágot szednek a réten. Mellettük Kálmán bácsi kaszálja a fűvet. A szomszédjaink nagyon rendes emberek. A pitypang, a zsálya, a harangvirág a réten nő.

2. Olvasd el a mondatokat!

Jóska nagyokat eszik a szép piros almából.

A kiséger sajtot eszik a kamrában.

A csirkék mohón felették az udvarról a búzaszemeket.

A fogatlan kisgyerek kenyérhéjat eszik.

A pásztor feladata, hogy a tehének elegendő fűvet egyenek.

A munkások délben kenyeret, szalonnát és kolbászt ettek.

- a) Keresd meg benne azt a szót, amelyik gyakran ismétlődik! Helyettesítsd rokon értelműekkel a szókártyákról!

harap

rágcsál

felcsipegették

legeljenek

falatoztak

majszol

3. Olvasd el a következő szöveget! Adj neki címet!

A magáradt Ung folyó sok szemetet sodort a partra Ungvár belvárosában. Különösen sok pillepalack rakódott le a partokon.

Amint levonult az ár, osztályunk elhatározta, hogy összegyűjti a város központját csúfító szemetet. E célból munkakesztyűket és szemeteszsákokat vásároltunk.

A szemétygyűjtést szombatra tűztük ki. Délelőtt 9 órakor hozzáfogtunk a takarításhoz.

Tanítóink és szüleink segítségével húsz zsák szeméttől szabadítottuk meg a vízpartot. A pillepalackokat külön gyűjtöttük a többi hulladéktól.

Késő délután azzal a jóleső érzéssel fejeztük be a munkát, hogy valamit mi is tettünk környezetünk megóvásáért.

- a) Készíts vázlatpontot minden bekezdéshez!
- b) Állapítsd meg a szöveg bevezetését, tárgyalását és befejezését!
- c) Írj egy bekezdésnyi szöveget a tárgyaláshoz!
- d) Beszéljétek meg, mit tehetnének az ungváriak városuk tisztaságának megőrzéséért! A legsürgősebb teendőket foglaljátok pontokba!

A fenti szöveg elemzése

Cím: Tiszta vizet a pohárba!

Téma: Szemétygyűjtés az Ung partján

Szereplők: A 3. osztály tanulói

Helyszín: Az Ung két partja Ungvár belvárosában

Idő: Szombat

Esemény: Osztályunk tanulói szemeteszsákokba gyűjtik a folyó partjára sodort szemetet.

Eredmény: Tisztább lett a folyópart, és a szemét nem kerül vissza az Ungba.

4. Ír fogalmazást egy olyan eseményről, amely veled esett meg, és amit szívesen megosztanál másokkal is!

Az alábbi ötleteket azért soroltuk fel, hogy segítségedre legyenek. a témaválasztásban!

- egy nemrégiben történt családi esemény
- egy vicces esetről, ami veled történt meg vagy hallottál róla
- egy esetet, ami az osztályotokkal történt nemrégiben!
- kedvenc időtöltésed!
- tavaly nyári élményedről!

5. Bizonyára szoktál olvasni, vagy ha nem, akkor talán böngészted az internetet. Készíts fogalmazást egy téged érdeklő könyvről, élőlényről, természeti jelenségről vagy olyan érdekességről, amelyről olvastál!

6. Használd a fantáziádat! Képzeld el, hogy egy időgépben visszautazol a múltba vagy előrerepülsz a jövőbe! Ír róla fogalmazást!

7. Alakítsd át fantáziáddal a mesebeli, gonosz vasorrú bába természetét úgy, hogy ezentúl csak jót cselekedjen! Fogalmazásodban törekedj a humoros, leleményes, meghökkentő fordulatokra!

8. Dolgozzatok csoportban! Vitassátok meg, hogyan lehet környezetbarát módon összegyűjteni a faleveleket!

Tamás: **Égessük** el!

Ági: Hagyjuk itt, tavaszig elrothad!

Kati: gyűjtsük szemeteszsákba, **és** rakjuk fel a szemetes kocsira!

Imre: Készítsünk belőle komposztot!

- a) Vitassátok meg, melyik gyerek javaslata felel meg a környezetvédelmi eljárásoknak!
- b) Ti milyen sajjá, önálló megoldást javasolnátok!
- c) Melyik javaslat legveszélyesebb a park élőlényeire?

9. Írj fogalmazást *Hogyan óvjuk környezetünket* címmel! Az anyaggyűjtés mely módját választanád fogalmazásod elkészítéséhez?

Gyakran el kell mondanod egy mese vagy egy történet tartalmát. Ilyenkor a legfontosabbat kell elmondanod a témáról. Egy példát adunk arról, hogyan lehet tömören, röviden elmondani az alábbi szöveget!

10. Olvasd el a szöveget!

A VARGA, A SZIKRA ÉS A BAB

Egyszer volt a világon egy varga, egy szikra és egy bab. Egy napon vándorútra keltek. Útközben egy víz mellé értek, de nem tudtak rajta átmenni, mert csak egy szalmaszálból volt a híd. Tanakodtak egy darabig, egyszer azt mondja a bab:

- Eredj, te varga, próbáld meg, át lehet-e menni.
- Én nem próbálhatom, mert nehéz ember vagyok, s beleszem; eredj által te, bab!
- Hiszen én sem mehetek, mert én is nehéz vagyok; menj által te, szikra, te úgyszólván könnyű legény vagy!

A szikrának nem kellett sok biztatás, felugrik a szalmahídra, de alig halad egypár lépést, meggyullad a szalmahíd, elég, s a szikra belepottyan a vízbe. Amint ezt a bab meglátta, akkorát kacagott, hogy menten kettérepedt. Nosza, a varga kapja a tűt s az árat, összevarrja, s egy nagy fekete foltot vet a babra.

Aki nem hiszi, nézze meg, máig is ott van rajta a fekete folt!

11. Pótold a hiányos mondatokat! Írd le a tömörített szöveget a füzetedbe!

A varga és a bab azért nem ment át a hídon, mert túl _____ volt. Végül _____ vállalta, mert ő _____ volt. A szalmahíd a szikrától meggyulladt, _____ pedig _____ a vízbe. A bab akkorát kacagott, hogy _____. A varga _____ össze.

A SZÓFAJOK

A SZÓFAJOK FOGALMA

1. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Nézzétek meg a képet!

a) Gyűjtsetek szavakat a képről, és csoportosítsátok őket írásban a minta szerint!

élőlény

tárgy

tulajdonság

cselekvés, történes

gyerek

fazék

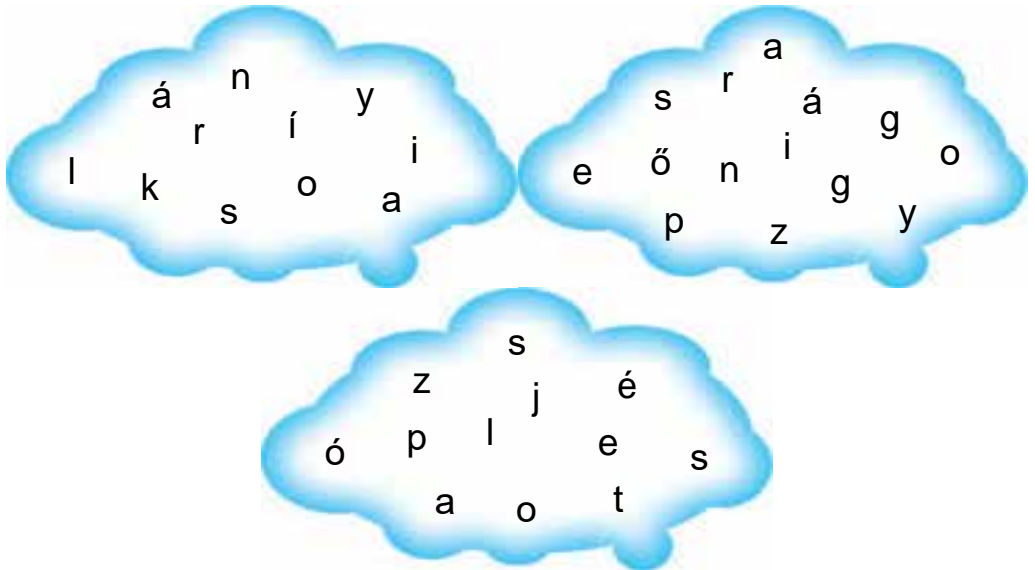
magas

játszik

b) Versenyezzetek, melyik csapat gyűjtött több szót!

c) Mindenki mondjon egy-egy mondatot a képről! Figyeljete arra, hogy a mondatok kapcsolódjanak egymáshoz!

2. Alkossatok minél több szót a betűkből!

- Írjátok le a szavakat!
- Számoljátok meg, melyik csapat alkotott több szót!
- Gondolkozzatok, hogyan tudnátok csoportosítani a szavakat!
- Írjátok le három oszlopba a szavakat aszerint, hogy megneveznek valakit vagy valamit, cselekvést vagy történést fejeznek ki, illetve tulajdonságot jelölnek!

3. Olvassátok végig oszloponként a szavakat!

kés	vág	éles
tű	szúr	hegyes
kutya	ugat	hamis
ló	vágtat	fehér
cica	tarka	dorombol

- Figyeljétek meg, milyen hasonlóság van az egy oszlopba sorolt szavak között!
- Milyen kérdést tudnátok feltenni az oszlopokba sorolt szavakhoz?
- Gyűjtsetek még 4-4 szót mindegyik oszlophoz!
- Írj mind a három oszlophoz egy-egy szót a rajz alapján!

Beszédünk legkisebb értelmes része a szó.

Minden szó jelent valamit.

4. Figyeljétek meg a rajzokat!

- Nevezétek meg az első ábrán látható élőlényt és a másodikon látható tárgyat!
- Mondjátok meg, milyen a színük!
- Mit csinálnak a gyerekek a harmadik képen?
- Milyen színű a gyerekek haja?
- Tegyetek fel ti is kérdéseket a képek alapján!
- Írjátok le a kérdéseket, és válaszoljatok rájuk szóban!
- Húzzátok alá a kérdő mondatokban a kérdőszót a minta alapján!

Milyen színű a kislány ruhája?

A *kutya* szó **élőlényt**, a *labda* **tárgyat** nevez meg.

Ezek a szavak **főnevek**.

A *zongorázik*, *hegedül* szavak **cselekvést** jelentenek.

A cselekvést jelentő szavakat **igéknek** nevezzük.

A *fekete*, *piros*, *szőke*, *barna* szavak **tulajdonságot** jelölnek.

Ezek a **melléknevek**.

**A szavakat jelentésük alapján csoportosítjuk.
Ezeket a csoportokat szófajoknak nevezzük.**

A szavak jelentését kérdések alapján állapítjuk meg.

zongorázik *mit csinál?* **labda** *mi?* **szőke** *milyen?*

5. Olvassátok el a szavakat! Mondjátok meg mit neveznek meg az egyes oszlopok szavai!

asztal

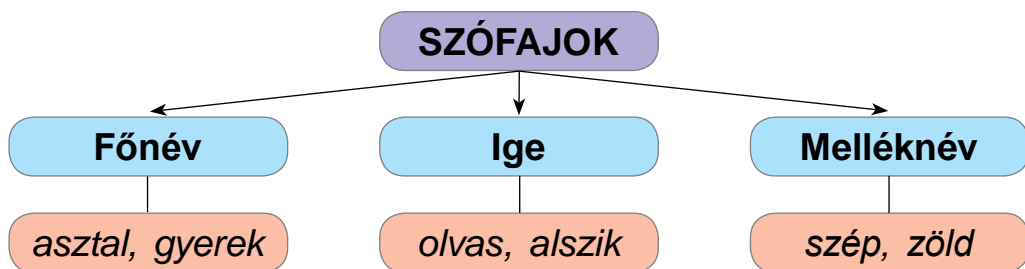
eszik

édes

szekrény

alszik

fényes

6. Olvasd el soronként a szavakat, és találd meg bennük a kakukktojást! Választásodat indokold!

- épít, fest, énekel, eszik, könyv, úszik
- ablak, füzet, telefon, ásít, Zsófi, barack
- vidám, szorgalmas, piros, jó, hajó, édes

7. Írd oszlopba a szavakat jelentésük szerint!

*valakit, valamit
megnevez*

cselekvés jelent

*tulajdonságot
jelent*

széles, ugrik, árok, Munkács, magas, harcol, Zrínyi Ilona, vár, fut, ellenség, kitartó, lő, róka, bátor

- Tegyetek fel a szavakhoz kérdéseket!
- Melyik szóhoz tehetünk fel két kérdést? Melyek ezek a kérdések?

8. Olvasd el Zelk Zoltán versét!

Júniusi napsugár
hintázik az ágon,
ezüst harmatcsepp ragyog
pünkösdi rózsákon.

Piros már a cseresznye,
körte, alma érik –
a pünkösdi rózsákat
kislánykezek tépik.

a) Gyűjts szavakat a versből a kérdések alapján!

Milyen napsugár? Milyen harmatcsepp?

Milyen a cseresznye? Milyen rózsák?

Mit csinál a napsugár? Mi hintázik? Mi érik?

b) Csoportosítsd a szavakat szófajuk szerint!

A FŐNÉV

A FŐNÉV JELENTÉSE

1. Dolgozzatok párban! Figyeljétek meg a képet!

- Gyűjtsetek szavakat a képről, majd írjátok le!
- Mondjátok meg, mit neveznek meg ezek a szavak!
- Alkossatok a szavakkal egy-egy mondatot!

2. Olvassátok el a szöveget! Keressétek meg benne azokat a szavakat, amelyek élőlényeket vagy élettelen dolgokat neveznek meg!

A magyar nép a diófát nemzeti fának tartja. Alig van udvar, kert, szőlő, ahol diófa ne volna. Hatalmas lombkoronájával büszkén emelkedik ki a gyümölcsfák közül. Levelei nagyok, szép zöldszínűek, s ha nap süt rájuk, pompás illat árad belőlük.

3. Másold le a szavak közül azokat, amelyek élőlényeket vagy tárgyakat neveznek meg!

lámpa, olvas, tolltartó, festék, gyerek, rádió, elefánt, játszik, táska, nagy, vonat, pad, kanál, álmos, tányér, esernyő, cica

4. Olvasd el a versrészletet!

Könyv, toll, tinta, ceruza,
rontom-bontom,
kezdődik az iskola,
csak aszondom.

Zsemlye és vajaskenyér,
rontom-bontom,
morzsát szedhet az **egér,**
csak aszondom.

(Weöres Sándor)

- a) Mondd meg, mit neveznek meg a kiemelt szavak!
- b) Milyen kérdést tudsz feltenni hozzájuk?

A kiemelt szavak tárgyakat és élőlényt neveznek meg. Ezeknek a szavaknak a neve: **főnév**.

5. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szavakat!

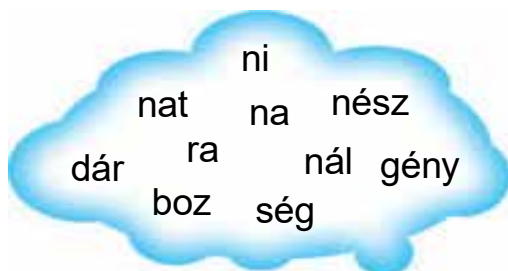
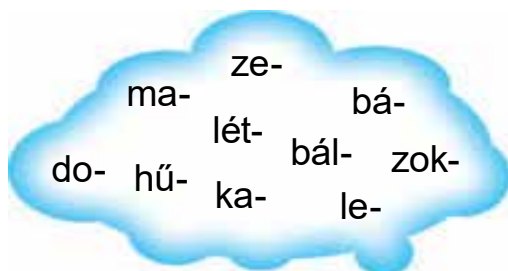
tanár, kakas, fut, nyúl, fiú, mérnök
vonalzó, táska, rajzol, füzet, daráló, bicikli
egészség, szépség, figyelmesség, jó, kedvesség, bátorság

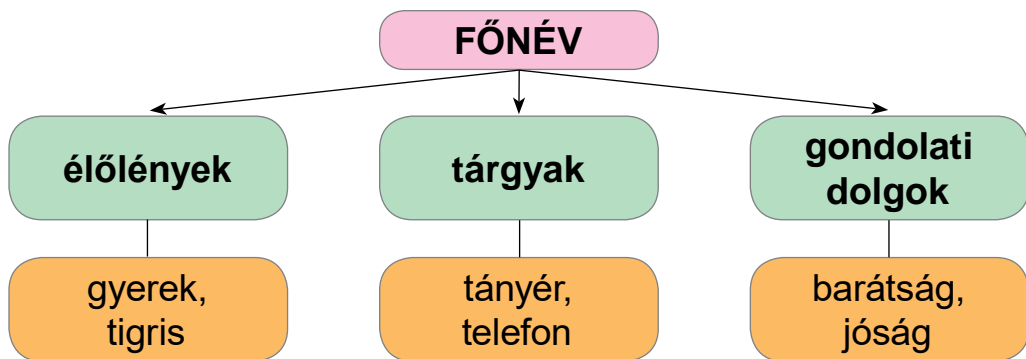
- a) Mindegyik sorban van egy nem odaillő szó. Keressétek meg, és indokoljátok, miért nem illik a többi szóhoz!
- b) Mondjátok meg, mit fejeznek ki a harmadik sorban levő szavak!

A harmadik sorban levő szavak olyan dolgokat fejeznek ki, amelyek csak a gondolatainkban léteznek.

A főnév élőlényeket, tárgyakat, gondolati dolgokat nevez meg. Kérdése: *ki? mi? kik? mik?* Például: *tanár, toll, gyerekek, képek*. A *ki?* kérdőszóval csak emberekre, személyekre kérdezzük.

6. Alkoss főneveket a következő szótagokból!

7. Írd ki a szavak közül a főneveket a minta alapján!

Ki? tanár

Mi? ceruza

labda, asztalos, rózsa, férfi, illatos, öröm, gyávaság, szép, mező, kalapács, óvónő, kerékpár, mesél, remény, kréta, telefon, szakács, dolgozik, tányér, orvos, mérnök, gyógyít

8. Dolgozzatok csoportban! Írjatok az ábécé betűrendje szerint mindegyik magánhangzóval egy-egy főnevet! A szavak magánhangzóval kezdődjenek!

alma

ág

egér

9. Pótold a következő mondatokból hiányzó főneveket a szókérdőártyákról! Mondd meg, mit neveznek meg a bepótolt szavak!

_____ nélkül nem győzhettek volna az egi vitézek.

A krándulók a _____ miatt árnyékba húzódtak.

A _____ értékeesebb emberi tulajdonság, mint a _____.

A tornászok versenyében fontos szerepet játszik a _____.

A gepárd futására a _____ a jellemző.

A _____ fél _____.

egészség

hőség

szépség

hajlékonyság

tisztaság

jóság

bátorság

gyorsaság

A KÖZNÉV ÉS A TULAJDONNÉV

1. Olvasd el a versrészletet!

Varrogat a **Teri, Bözsi**,
Jár a **tű**, a **fonál**.
Kicsi **Laci** nézegeti,
Ide áll, oda áll.
Főzöget a Teri, Bözsi,
Van **ebéd**, tele **tál**.
Kicsi Laci nézegeti,
ide áll, oda áll.

Weöres Sándor

- a) Figyeld meg a kiemelt szavak helyesírását!
- b) Próbáld megmagyarázni, mi a különbség a nagy és kis kezdőbetűs szavak között!

2. Csoportosítsd az alábbi főneveket a minta szerint!

Antal, tigris, szekrény, Villám, táska, Latorca, tehén, könyv,
Ungvár, Pajtás, pohár, darázs, Csipkerózsika, pók, Katalin,
kalapács, Cirmi

*Több élőlény vagy tárgy
közös neve*

*Valakinek vagy valaminek
a saját neve*

róka

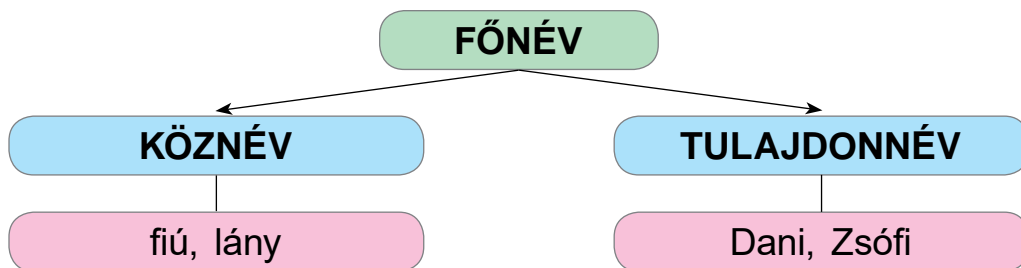
Vuk

**A köznév több hasonló élőlény, tárgy, gondolati dolog
közös neve.**

A tulajdonnév valakinek vagy valaminek a saját neve.

3. Írd le a keresztnéveket betűrendben!

Laci, Nóra, Marci, Tibor, Gábor, Enikő, Borbála, Anna,
János, Sándor, Zoltán, Réka

A tulajdonneveket mindig nagy kezdőbetűvel írjuk.

4. Írd ki az alábbi szövegből a tulajdonneveket egymás alá!

Boci ott izzadt a gőzölgő konyhában, és szünet nélkül kavargatta az egyre sűrűbb gulyást, nehogy leégjen. Szomorú, hogy Macóka és Paci nem jönnek el, gondolta, de Kengu, Teve és Csacsi itt lesz, és ha négyen vagyunk, az is vendégség. Ennyi vendég elég ahhoz, hogy Ele Fánit megegye a sárga irigység.

a) Írd a nevek mellé a megfelelő köznevet a minta alapján!

Frakk – kutya

b) Mondd meg, melyik meséből valók a szövegben szereplő állatok!

5. Párosítsd a közneveket és a tulajdonneveket!

magyar

svéd

török

cseh

horvát

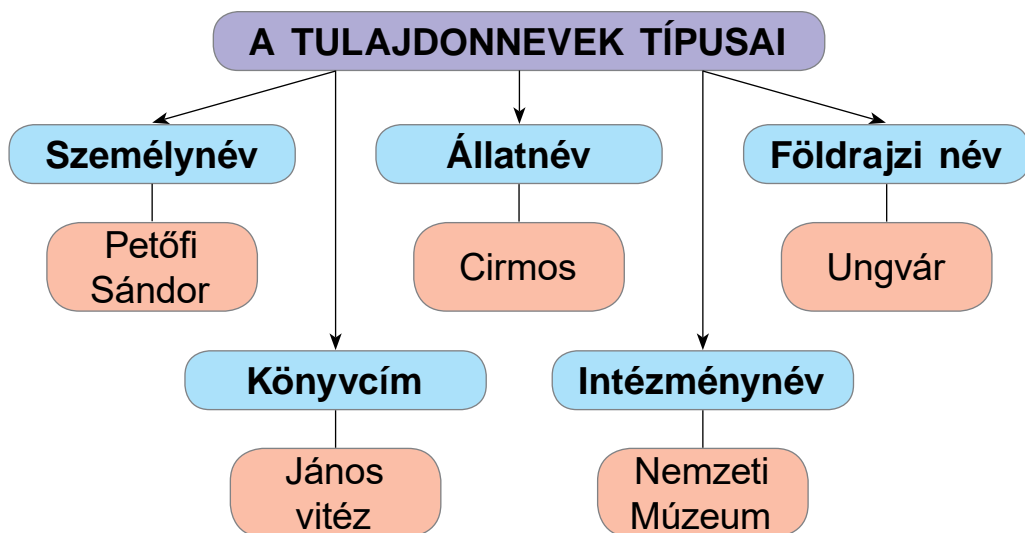
orosz

olasz

Oroszország, Horvátország, Svédország, Olaszország, Csehország, Magyarország, Törökország

6. Írd le írott betűkkel a tulajdonneveket!

BENEDEK, TISZA, MUNKÁCS, ESZTER, KÁRPÁTALJA, KÁRPÁTOK, NAGYSZŐLŐS, ANDRÁS, LATORCA, RAHÓ

7. Párosítsd a szókérdőíróról vett főneveket a tulajdonnevekkel!

Hollósy Simon Középiskola

iskola

A kis herceg

költő

Munkács

város

Petőfi Sándor

Debrecen

könyv

Weöres Sándor

Balassi Bálint Általános Iskola

iskola

Kincskereső kisködmön

8. Versenyezzetek! Írjatok minél több tulajdonnevet a köznevekhez a minta alapján!

Falu: *Gálocs, Salánk*

falu

folyó

ország

mesehős

kutya

9. Írd külön sorba a tulajdonneveket és a közneveket! Mondd meg, milyen hasonlóság van a főnevek kiejtése és helyesírása között!

Károly, páholy, súly, Ibolya, sólyom, Mihály, bagoly, harkály, Gergely, Orsolya, sirály, gólya, lyuk, karvaly

10. Olvasd el a verset! Mondd meg, tulajdonnév-e vagy köznév a vers címe!

IBOLYA

Ibolya, ibolya, virítsz már a réten,
gyönyörködsz este a víg tücsökzenében.
Tücsökzene ringat este elalvásra,
hajnalban megfürdesz az ég harmatába'.
Napfény az ebéded, szellők simogatnak:
így élsz szép vidáman hírnöke tavasznak.

Vannak olyan főnevek, amelyeket köznévként és tulajdonnévként is használunk. Például: *ibolya, Ibolya*.

Zelk Zoltán

11. Gyűjts olyan főneveket, amelyeket köznévként és tulajdonnévként is használunk!

12. Olvasd el a következő főneveket! Párosítsd a tulajdonneveket és a közneveket a minta szerint!

Kukori – kakas

Hapci – törpe

Kányádi Sándor – költő

Vali, Vuk, Himnusz, Móra Ferenc, Magyarország, Laci, Cirmos, Pajtás, Petőfi Sándor, Hamupipőke, Munkács

kutya

fiú

macska

lány

város

ország

vers

mesecím

író

költő

róka

13. Írd le írott betűkkel a következő mondatokat! Ügyelj a köznevek és tulajdonnevek helyesírására!

BOTOND VITÉZ LEGYŐZTE A GÖRÖG ÓRIÁST. FEKETE ISTVÁN ÍRTA A TŰSKEVÁR CÍMŰ REGÉNYT. A VITÉZ NEVŰ KUTYA HŰSÉGESEN ŐRZI GAZDÁJA HÁZÁT. A SOK ESŐ MIATT KIÖNTÖTT A TISZA. GERGŐ JUHÁSZ MEGTRÉFÁLTA MÁTYÁS KIRÁLYT.

A FŐNEVEK HELYESÍRÁSA

Az ó, ő, u, ú, ü, ő a főnevek végén

1. Olvasd el a versrészleteket!

Ez aztán a ribillió,
lepottyant egy rakás dió.
Hogy lepottyant, összekoccant,
összekoccant, nagyot koppant.

Osvát Erzsébet

Őzek, nyulak, szarvasok,
hideg már az erdő,
szelet hoz még az éjszaka,
havat hoz a felhő.

Zelk Zoltán

- Írd ki mindkét részletből azokat a főneveket, amelyeknek a végén hosszú ó és ő betű van!
- Írd ki a második versrészletből a többes számú főneveket, és karikázd be színessel a többes szám jelét!

A főnevek végén az **ó** és az **ő** mindig hosszú.

2. Másolás közben pótolod a főnevek szóvégi magánhangzóját!

oll_, es_, mez_, holl_, folyos_, cseng_, di_, vessz_, vasal_,
vev_, fed_, terít_, kend_, mosd_, takar_, televízi_, szell_,
szűr_, haj_, szől_

- Karikázd be zöld színnel a hosszú ó betűt, kék színnel az ő-t!
- Dolgozzatok párban! Próbáljatok meg minél több szót elmondani egymásnak emlékezetből!

3. Pótolod a mondatokba a hiányzó szavakat!

Az ___ legénysége három hónapot töltött az úrállomáson.
Véget ért az ___, kezdődhet a szilveszteri multság.

Bámul, mint ___ az új kapura.

Kés, ___, villa, ___ nem gyerek kezébe való.

4. Pótold a szavak végéről hiányzó magánhangzókat!

a) hatty_, heged_, varj_, bet_, fi_, tan _, sepr_, gyűsz_,
gyan_, koszor_, od_, kesely_, fés_, vály_, ágy_, búcs_, fi_

A főnevek végén rendszerint hosszú **ú**-t, **ű**-t írunk.
Például: *borjú*, *gyűrű* stb.

A leggyakoribb **kivételek** a következők: *alku*, *áru*, *bábu*,
batyu, *daru*, *falu*, *gyalu*, *hamu*, *kapu*, *zsalu*, *eskü*, *menü*.

5. Olvasd el a mondatokat! Figyeld meg a kiemelt főnevek szóvégi magánhangzóját!

Az én környezetemben mindenkit becéznek. Szüleimet így szólítom: **apu** és **anyu**. Testvérem csak a füzet címlapján István, nekem egyszerűen **Pityu**. Édesanyja számára a szomszéd kislány Ilona, nekünk azonban **Icu**. Természetesen tudom, hogy mikor használhatom a beceneveket, és mikor a rendes neveket. Vajon te tudod-e?

A becézett főnevek végén mindig rövid az **u**. Például: *Bélu*.

A j és az ly a főnevekben

6. Másolás közben pótold a főnevekben a *j* hangot jelölő betűt! Karikázd be az *ly*-os szavakat, és jegyezd meg helyesírásukat!

osztá_, bé_eg, harká_, pá_a, má_, fo_osó, _áték, tá_,
sa_t, sirá_, ma_om, papagá_, ha_ó, ünnepé_, var_ú,
szabá_, tava_, tala_, za_

7. Írd ki a szövegből a *j* és *ly*-os főneveket!

A karvaly kis testű ragadozó madár. Európa legtöbb erdei élőhelyén uralkodó fajnak számít. Fészkrét gallyak elágazásába rakja. A nőtények súlya akár kétszerese is lehet a hímekének. A tojó négy vagy öt tojást tojik. Ezeket reggel tojja, és minden tojás után két-három napot pihen.

A TOLDALÉKOS FŐNEVEK

A főnév egyes és többes száma

1. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a versrészletet, és figyeljétek meg a kiemelt szavakat!

SZEPTEMBER

Elhervadtak a **virágok**,
sárgulnak a **levelek**,
A **szőlősben** szüretelnek
a szorgalmas **emberek**.

Körtét, almát, szilvát, diót
szedeget a sok gyerek.
Előbújnak a **szekrényből**
sálak és pulóverek.

Anderkó Péter

- Írjátok ki a versből a főneveket csoportosítva, aszerint, hogy milyen toldalékot kaptak!
- Válasszátok le a szótól a toldalékot függőleges vonallal!
- Karikázzátok be a toldalékokat különböző színekkel!
- Tegyetek fel kérdéseket az azonos színnel bekarikázott szavakhoz!

A főnevek gyakran toldalékot kapnak. Ilyenkor más-más kérdéssel kérdezzük rájuk.

2. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a versrészletet!

Búza, búzakaralász!
véle **szél** hadonász:
hajlik, lengedezik,
amíg cseperedik.
Búza, búzakaralász.

Amíg érik a **mag**,
lassan, jó **nap** alatt,
– könnyű kis **pipacsok**
szirma, lángja lobog,
amíg érik a mag.

(Váci Mihály)

- Figyeljétek meg, hogy a kiemelt főnevek közül melyik fejezi ki, hogy egy dolgról van szó, és melyik azt, hogy többről!
- Figyeljétek meg azt is, hogy melyik főnév kapott toldalékot és milyet!

Bizonyára észrevettétek, hogy azoknak a főneveknek, amelyek egy dolgot neveznek meg, nincs jele. Azok a főnevek, amelyek több dolgot fejeznek ki, **-k** jelet kapnak.

A főnevek lehetnek egyes és többes számúak. A többes számú főnevek kérdései: *kik?*, *mik?*

A többes szám jele: *-k*. Például: *gyerekek*, *könyvek*.

3. A felsorolt szavak közül írd ki a többes számú főneveket!

sorok, írok, padok, kék, házak, rák, tollak, mák, füzetek, pók, raknak, betűk, villák, sok

- Karikázd be a többes szám jelét kék színnel!
- Figyeld meg, hogyan kapcsolódik a *-k* jel a mássalhangzóra végződő szavakhoz!

Ha a szó mássalhangzóra végződik, a toldalékot kötőhangzóval kapcsoljuk hozzá. Például: kép|ek, virág|ok

4. Olvasd el a főneveket! Tedd őket többes számba, és írd le a minta alapján! Húzd alá a szótöveket, és mondd meg, milyen változást vettél észre bennük!

	fecske		fecskék	
fecske	fa	bálna	málna	kapa
veréb	kenyér	tenyér	pohár	madár

5. Olvasd el az alábbi főneveket! Figyeld meg, hogyan változik meg a szó töve többes számban! Jegyezd meg helyesírásukat!

<i>híd</i>	<i>hidak</i>	<i>fű</i>	<i>füvek</i>
<i>út</i>	<i>utak</i>	<i>kő</i>	<i>kövek</i>
<i>kéz</i>	<i>kezek</i>	<i>ló</i>	<i>lovak</i>
<i>tűz</i>	<i>tűzek</i>	<i>tó</i>	<i>tavak</i>

6. Olvasd el a versrészletet! Fogalmazd meg, mit szeretne tenni a gyerek!

Ha nagy leszek, erdész leszek,
védem a fát, s a **réteket**.
Védem a szép **virágokat**,
erdőszéli **királyokat**.
Erdő , mező sok lakóját,
mókust, farkast, őzet, rókát.
Megvédem a hús **vizeket**,
folyót, tavat, **tengereket**.

Birta Erzsébet

- Írjátok ki a versrészletből a toldalék nélküli főneveket!
- Másoljátok le a kiemelt szavakat, és karikázzátok be a többes szám jelét!
- Ezután függőleges vonallal válasszátok le a szó végén álló toldalékot a minta alapján!

rét|e(k)|et

- Írjátok ki azokat a főneveket, amelyek egyes számban állnak és -t toldalékot kaptak!

A **-k** jel után még más toldalékot is kaphatnak a szavak.

7. Olvasd el a szöveget! Keresd meg a főneveket!

Télen pihen az erdő, a kert. Befagynak a tavak, csupaszak a fák, hó borítja be a tájat. Közben minden tele van élettel, csak nem látjuk. Nem csak az emberek, de az állatok is szívesen húzódnak be ilyenkor a vackokba, odvakba, védett telelőhelyekre.

- Írd ki a toldalék nélküli főneveket!
- Írd ki a toldalékos főneveket a toldalékok szerint csoportosítva!

8. Másold le külön sorba a kötőhangzós és a kötőhangzó nélküli többes számú főneveket! Jelöld függőleges vonallal a kötőhangzót!

rétek, erdők, csónakok, pipacsok, mezők, hajók, kürtök,
ásók, gallyak, súlyok, hegedűk, folyók, dobok, fémek

A -t ragos főnevek

1. Alkoss mondatokat a szókétyákon levő szavakból!

	Zsófi	virág	locsol	a kert	
A	gyerekek	mese	néz	a	bábszínház

- Írd le a mondatokat! Húzd alá azokat a szavakat, amelyekhez toldalékot kapcsolnál!
- Válaszd le a szótól a toldalékot!
- Mondd meg, miért kell toldalékot kapcsolni a szavakhoz?

Azokat a toldalékokat, amelyek segítségével mondatba fűzük a szavakat, **rag**nak hívjuk.

2. Olvassátok el kifejezően a versrészletet!

ANYÁK NAPJÁN

Ébresztem a **kertet**,
Minden fának ágát,
Bontsa ki felette
A legszebb virágát!

Ébresztem a rigót
S a kedves cinegét,
Dalolja mindegyik
Legszebbik énekét!

Ámon Ágnes

- Figyeljétek meg a kiemelt szót! Ez a főnév *-t* toldalékot kapott!
- Hogyan kérdeztek ezekre a szavakra?
- Írjátok ki a versből a *-t* toldalékos főneveket, és karikázzátok be a szó végén a *t* betűt! A kötőhangzót húzzátok alá színessel!

A *-t* ragos főnevekre *kit?*, *mit?* kérdésekkel kérdezzük.
A főnevek *-t* ragját mindig egy *t*-vel írjuk.

3. Csatold a *-t* ragot a főnevekhez, és írd be a füzetedbe!

só	bot	ház	szív	mező	rét	nadrág	szék
----	-----	-----	------	------	-----	--------	------

- Mondd meg, hogyan kapcsolódik a *-t* rag a mássalhangzóra végződő szavakhoz!

4. Toldalékold a szavakat a kérdéseknek megfelelően!

	Mit?	Miket?	
kéz	tábla	ló	ceruza
fa	tehén	szekér	

- Írd le a ragos főneveket!
- Figyeld meg, hogyan változik meg a szó töve a *-t* rag előtt!

5. Írd ki a versrészletből két oszlopba a főneveket a minta alapján!

toldalék nélküli főnevek

-t ragos főnevek

Tavaszi szélben alszik a rét,
hold dédelgeti fák levelét.
Méh is elrakta kis kosarát,
sárga kabátot vesz fel a nád.
Mákvirág hunyja szép szemét,
esti ruhába bújt az ég.
Mókuszgyerek is szendereg,
szellő járja a kerteket.

Tasnádi Varga Éva

- Mondd meg, milyen kérdésre felelnek a *-t* ragos főnevek?
- Olvasd fel a versrészletből a többes számú főneveket!

6. Olvasd el figyelmesen a szavakat! Mondd el, mit vettél észre!

tanulót, képet, írt, pókot, gépet, járt, várt, asztalt, szekrényt,
gyereket, ült, könyvet, bogarat, epret, medvét, lát

- Írd ki a szavak közül a *-t* ragos főneveket, és karikázd be szí-
nessel!
- Mit neveznek meg a kiírt szavak?
- Olvasd el még egyszer a megmaradt szavakat! Mondd meg, mit
fejeznek ki!

7. Olvasd el a verset! Miért érdekes ez a vers?

Anyu főz,
megfőzi a húst, megfőzi a levest,
megfőzi a krumplit, megfőzi a főzeléket,
megfőzi a tésztát, megfőzi a tejbegrízt
megfőzi a tojást, mindent megfőz,
de engem nem főz meg,
mert én így is ennivaló vagyok.

Oravecz Imre

- a) Írd ki belőle a -t ragos szavakat!
- c) Válaszd le függőleges vonallal a szótövet a toldaléktól!

8. Olvasd el a szólásokat!

Fogához veri a garast.
Kákán is csomót keres.
Port hint a szemébe.

félrevezeti

takarékos

akadékoskodik

- a) Írd ki a szólásokból a *mit?* kérdésre felelő főneveket!
- b) Keresd ki a második oszlopból az értelmezésüket!

9. Olvasd el a szöveget!

Éppen az epreskertben dolgoztam. Az epertöveket tisztítottam. Ollóval levagdostam a tavalyi, elszáradt leveleket, indákat. Kapával fellazítottam a sorok között. Ahol a télen kifagyott a föld, oda új palántákat ültettem a barackfa alól, a palántanevelőből.

Kislányom szerint az eperóvodából.

Mert ha azt a kertet, ahol a majd méteres facsemeték, félméteres szőlőoltványok nevelkednek, faiskolának nevezik, akkor a négy gallyal határolt szögletet, ahol az alig ötcentis földieper-palánták nevelkednek legfeljebb óvodának hívhatják.

Petrovác István nyomán

- a) Írd ki belőle a többes számú főneveket!
- b) Keresd meg a szövegben a -t ragos főneveket!

A -ban, -ben, -ba, -be ragos főnevek

1. Írd a szókétyákön levő főneveket a megfelelő kérdés alá!

Hol?		Hová?	
erdőbe	kertben	folyóban	városba
fazékban	boltba	autóban	teába

- a) Válaszd le a szótól a toldaléket függőleges vonallal!
b) Válassz ki két-két szót a kérdések alá írt szavak közül, és foglald őket mondatba!

A hol? kérdésre felelő szavak toldaléka: -ban, -ben.
A hává? kérdésre felelő szavak toldaléka: -ba, -be.

2. Egészítsd ki a mondatokat a szókétyákról vett -ban, -ben vagy -ba, -be ragos főnevekkel!

Reggeli után elindultam az _____ .

Szünetben csak az ügyeletes marad az _____ .

A romlandó ételt _____ tároljuk.

Családunk ma este _____ megy.

A _____ a parkőr vigyáz a rendre.

hűtőszekrényben	osztályban	színházba
iskolába	parkban	

3. Másold le a versrészletet, és húzd alá azokat a főneveket, amelyeknek a végén hosszú ő betű van!

Járok-kelek kint a zöld erdőben,
Az áldott nap most van ébredőben.
Ébredését erdő, mező várja,
Feléje száll Isten madárkája.

Benedek Elek

Figyeld meg, hogy a szóvégi hosszú magánhangzó a toldalék előtt is megmarad!

4. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szöveget!

Négyen voltak jó barátok: egy barna kutya, egy fehér cica, egy szürke nyuszi és egy pelyhes varjúfióka.

A kutya egy kosárban lakott, bent a nagyszobában, és es-tétként pislogva nézte a kandallóban pattogó tüzet. A cica a fűszekélyben lakott. A szürke nyuszi a kertben, egy bokor alatt aludt. A varjúfióka a nyárfán lakott egy csinos varjúfészekben.

Aztán egy este elhatározták, hogy helyet cserélnek.

A kutya a varjúfészekbe ment, a cica a bokor alá a lyuk-ba, a varjúfióka a fűszekélybe, a szalma közé, a nyuszi meg-be a nagyszobába, a kutya kosarába.

Telt, múlt az idő, de nem jött álom a szemükre.

Ezért mind a négyen visszaköltöztek a régi helyükre.

Bartóczi Ilona nyomán

- Soroljátok fel a történet szereplőit!
- Írjátok ki a szövegből a toldalék nélküli főneveket!
- Írjátok ki két oszlopba a *hol?* és a *hová?* kérdésre felelő főneveket!

5. Másolás közben egészítsd ki a mondatokat ragos főnevekkel!

A versenyző beült az , és várta az indítási jelet.

A nagy melegben boldogan megmártóztunk a

A az olvasó vette a könyvet és lapozgat-ni kezdte.

Addig szorongatta a a csokoládét, amíg olvadni kezdett.

A -ból, -ből, -ról, -ről, -tól, -től ragos főnevek

1. Másolás közben pótolod a *-ból, -ből* ragot a következő főnevekhez!

agyag

bőr

fa

vessző

liszt

pohár

edény

körte

papír

könyv

- Karikázd be színessel a toldalékot!
- Húzd alá azt a két szót, amelyiknek a toldalék előtt megváltozik a szótöve!

A -ból, -ből, -ról, -ről, -tól, -től toldalékban mindig hosszú az ó és az ő.

2. Csoportosítsd a szavakat a minta alapján!

toldalék nélküli főnevek

toldalékos főnevek

farkas, mező, erdőben, tó, bokorból, sárba, tél, kézből, asztalról, kapu, tetőre, örömtől, bátorság, nehézségtől

3. Írd ki a következő mondatokból külön a tulajdonneveket és a közneveket!

Malacka nagy kunyhóban lakott az erdő közepén.

Micimackó leesett a fáról, amikor mézet keresett.

Kanga nagyon megrémült, amikor Zsebibaba a folyóba esett.

Bagoly házában rengeteg felesleges dolog volt.

Füles születésnapjára a barátaitól ajándékot kapott.

a) A köznevekben húzd alá színessel a *-t* ragot!

b) A többi toldalékot karikázd be!

4. Másolás közben pótolod a mondatokból hiányzó ragokat!

Délután kilátogattunk a liget____. Jólesett a séta a puha fű____. Az egyik odú____ egy mókus bújt elő. Makkot, tobozt szedegetett az föld____. Amikor hazafelé tartottunk a liget____, mindannyian a mókus____ beszélünk.

5. Olvasd el kifejezően a verset, majd írd ki a főneveket csoportosítva!

tulajdonnév

-ból, -ből ragos főnév

-t ragos főnév

A TAVASZ HÍVÁSA

Sándor, József, Benedek,
vártunk rátok eleget,
sok volt már a télből,
hóból, hideg szélből-
hozzatok meleget,
zöldellő rügyeket,
madár dala szálljon,
lepke táncot járjon,
süssél nap, fényes nap,
hozz meleget mindennap!

Drégely László

- Válaszd le a szótőtől a toldalékokat!
- Válassz ki a toldalékos főnevek közül négy szót, és alkoss vele mondatokat!

6. Olvasd el a szöveget! Másold ki belőle a kiemelt főneveket!

Nagyapa sokat mesélt a régi **világról**, a körülötte élő **emberekről**. Szép történeteket mondott a **barátságról** és a **vitéségről**. Tőle hallottam először **Hunyadi Jánosról** és **Kinizsi Pálról**.

- Válaszd le a szavakról a toldalékokat, és jegyezd meg a helyesírásukat!
- Húzd alá a tulajdonneveket!
- Keresd meg a többes számú főneveket!

7. Csatold a **-ról**, **-ről** ragot a következő szavakhoz, majd négy szóval írd meg a mondatot!

ház..., kéz..., víz..., edző..., barát..., testvér..., szülő...,
vonat..., gép..., szekér..., ló...

A ROKON ÉRTELMŰ ÉS AZ ELLENTÉTES JELENTÉSŰ FŐNEVEK

9. Gyűjts rokon értelmű főneveket a képeken látható szavakhoz!

Az azonos vagy hasonló jelentésű főneveket rokon értelmű főneveknek nevezzük.

3. A következő közmondásokban egy-egy szót felcseréltünk rokon értelmű párjával. Keresd meg a hibát, és írd le a közmondásokat helyesen!

Éhes sertés makkal álmodik.

Addig jár a csupor a kútra, míg el nem törik.

Kerülgeti, mint cica a forró kását.

Sok liba disznót győz.

a) Mit jelentenek a leírt közmondások?

4. Olvasd el a mondatokat! Keresd meg bennük a kiemelt főnevek ellentétes jelentésű párját!

A hűvös **reggel** után enyhe este következett.

Csak ott lehet árnyék, ahol **fény** van.

Mi kék az **ég**! Mi zöld a föld! (Petőfi)

Mindenütt csend van, de a kovácműhely felől **zaj** hallatszik.

Az ellentétes jelentésű főnevek alakja és jelentése eltérő.

AZ IGE

AZ IGE JELENTÉSE

1. Dolgozzatok párban! Beszéljétek meg, mi látható a képeken!

- Mondjátok el, mi történik az első képen!
- Mit csinál a férfi a második képen?
- Mit csinál a két gyerek a harmadik képen?
- Mi történik a kislánnyal?
- Mindegyik képről írjatok be a füzetbe két-két mondatot!
- Beszéljétek meg, ki mit tenne, ha szemtanúja lenne a fenti eseményeknek!

2. Olvasd el a verset, és mondd meg, mit jelentenek a kiemelt szavak!

Duna mellett kopár fa,
rászállott a madárka,
rászállott a madárka,
vízre-hajló ágára.

Kettőnket, te madárka,
csak **elbír** a kopár fa,
ráülünk az ágára,
fütyülünk a világra.

Weöres Sándor

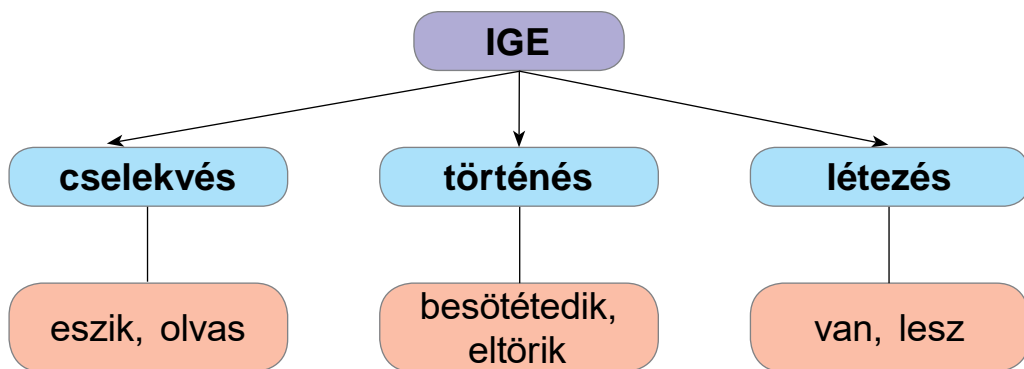
A *rászállott*, *ráülünk*, *fütyülünk* szavak cselekvést fejeznek ki, az *elbír* szó történést jelent.

Az ige cselekvést, történést, létezést kifejező szófaj.

Kérdései: **mit csinál? mi történik?** Például: *szalad, havazik.*

3. Írd ki a szavak közül az igéket! Olvasd össze az igék kezdőbetűit! Milyen szót kaptál?

sétál, könyv, pihen, lap, ceruza, gyönyörű, olvas, rág, tol, okoskodik, oktondi, lustálkodik

4. Olvasd fel az alábbi szöveget! Mondd el, miről olvastál!

A szülők és a gyerekek – Jancsi, Zsófi és Szabolcs – az állatkertben sétálnak. Az állatgondozó bácsi magyarázatát hallgatják. Az üvegfal mögött egy jegesmedve ül. Úgy figyel, mintha mindent értene.

– Ez a jegesmedve nemrég nagyon beteg **volt** – mondja a gondozó. Reméljük, most már jobban **lesz**.

A gondozó sokat dolgozik. Szerencsére ma **nincs** sok látogató, így szívesen válaszol a gyerekek kérdéseire.

Az állatok hangja összekeveredik az állatkertben. Hirtelen a közelből oroszlánüvöltés hallatszik. Jelzi, hogy vége **van** a napnak.

Az öttagú család elindul a kijárat felé.

a) Írd ki a szövegből az igéket!

b) Írd ki a kiemelt szavakat is!

c) Ti mit kérdeztetek volna az állatgondozótól?

A *volt*, *lesz*, *van*, *nincs* szavak is igék. Ezeket **létigéknek** nevezzük.

5. Írd le a szavakat csoportosítva a minta szerint!

rajzol, olvad, mosogat, besötétedik, ebédel, beszélget, vannak, gondolkodik, leesik, lesznek, veszekednek, úszik, ül, hajnalodik, táncol, volt, van, szerel, álmodik, kapál, támad

6. Dolgozzatok párban! Keressétek meg a szövegben az igéket! Írjátok ki külön csoportba a cselekvést és a történést kifejező igéket!

cselekvés

történes

Ősszel érik a szőlő. Ilyenkor kezdődik a szüret. Aki él és mozog, a szőlőbe megy. Van ott jókedv! A lányok, fiúk dalolnak, tréfálkoznak. Öntik a puttonyokból a sok szőlőt a darálóba. Onnan a présbe hordják. Csurog a must. Ez kell a fiataloknak! Isszák is szaporán. De nem kell félni, lesz mit a hordókba is tölteni.

- Olvassátok fel a felkiáltó mondatokat!
- Keressétek meg és írd ki a létigéket!

7. Másold le a verset! Húzd alá a füzetedben az igéket!

ÜGYES SZAKÁCS

Kenyeret főzök,
Gombócot sütök,
anyám tanított,
anyámra ütök.

Vizet aprítok,
rántom a tejet –
én anyámnál is
jobb szakács leszek!

Kiss Benedek

- Mondd meg, jó helyre tette-e a költő az igéket!
- Írd át a verset úgy, hogy az igék a helyükön legyenek!
- Mondd meg, mit aprít és ránt az igazi szakács!

8. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Játsszatok szóláncot! A megadott ige utolsó betűjével alkossatok újabb igét! Versenyezzetek, melyik csoport gyűjtött több szót!

alszik, keres,...

A CSELEKVÉST KIFEJEZŐ IGÉK

1. Figyeljétek meg a képeket! Milyen kerti munkákat végeznek a rajzokon?

- Mondjatok mindegyik képről egy cselekvést jelentő szót!
- Írjatok a képekről egy-egy mondatot, húzzátok alá bennük az igéket!
- Hogyan kérdeztek az aláhúzott szavakra?

A *locsol*, *ás*, *metsz*, *ültet* szavak cselekvést jelentenek.

A cselekvő ige azt fejezi ki, hogy valaki valamit csinál.

Kérdése: **mit csinál?** Például: *olvas*, *játszik*.

A cselekvés függ a cselekvő akaratától.

2. Olvasd el a versrészletet! Mondd meg, mit jelentenek a kiemelt szavak! Hogyan kérdezel rájuk?

ESIK A HÓ

Szárnya van, de nem madár,
repülőgép, amin **jár**,
szél **röpíti**, az a gépe,
így **ül** a ház tetejére.
Ház tetején sok a drót,
megnézi a rádiót,
belebúj a telefonba,
lisztet **rendel** a malomban.
Lisztjét **szórja** égre-földre,
fehér lesz a világ tőle,
lisztet **prüszköl** hegyre-völgyre.

Szabó Lőrinc

3. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a meserészletet!

A parasztember azt gondolta magában:

„Szedek egy zsák uborkát, eladom, a pénzen tyúkocskát veszek. A tyúkocska majd tojást tojik, kikölt egy fészekaljja kiscsirkét. A csirkéket felnevelem, eladom, malacot veszek rajta. A malacból koca lesz, malacokat fiadzik. A malacokat felnevelem, eladom. A pénzen csikókat veszek. Felnevelem a csikókat, eladom, házat veszek rajta.”

Tolsztoj nyomán

- a) Írjátok ki a szövegből a cselekvést jelentő igéket!
- b) Olvassátok el az igéket, majd versenyezzetek, ki tud többet elmondani közülük emlékezetből!
- c) Készítsetek rajzot a meserészlethez!

4. Dolgozzatok párban! Gyűjtsetek cselekvést jelentő igéket arról, mit csináltok reggelente! Írjátok le ezeket a szavakat!

5. Dolgozzatok csoportban! Mutogassatok el egy-egy cselekvést jelentő szót, amelyet a többieknek ki kell találniuk!

6. Válaszolj teljes mondatokkal az alábbi kérdésekre!

Mit csinál a kertész, az asztalos, a földműves, a molnár, a pék, a tanító, az orvos, a cipész és a varrónő?

A kertész virágot ültet.

7. Olvasd el a szöveget! Adj neki címet!

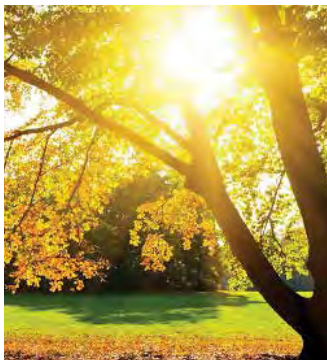
- a) Írd ki belőle a cselekvést jelentő igéket!
- b) Figyeld meg, ki végzi a cselekvést a leírt szavakban!

Anya értekezletre ment. Csak késő este jön haza. Apa szerencsére itthon van. Ma ő főzi a vacsorát. A mosogatást mi, gyerekek vállaljuk. Közben apa a szobában porszívózik. Jó, hogy ilyen összetartó a családunk. Ezt mondta anya is, amikor hazaért.

8. Írd le, hogyan telik egy napod otthon az iskola után! Mondataidban húzd alá a cselekvést jelentő igéket!

A TÖRTÉNÉST KIFEJEZŐ IGÉK

1. Dolgozzatok párban! Mondjátok meg, mi történik a képeken!

- Alkossatok egy-egy mondatot mindegyik képről!
- Húzzátok alá a történést kifejező szavakat!

Az *esik*, *süt*, *hullanak* szavak történést jelentenek.

Az ige történést is kifejezhet. Kérdése: *mi történik?* Például: *esik*, *virágzik*.

A történést nem függ az ember akaratától.

Egyes igék esetében csak a mondatkörnyezetből állapítható meg, hogy cselekvést vagy történést fejeznek-e ki.

Történést fejez ki

Cselekvést fejez ki

Süt a nap.

Anya tortát **süt**.

Fújt a szél.

Jóska kevés levegőt **fújt** a lufiba.

2. Olvasd el a verset! Írd ki belőle az igéket! Mondd meg, melyik fejez ki cselekvést és melyik történést!

SZIVÁRVÁNY

Messzi nyargal a zivatar,
elröpül a szelek szárnyán,
Zeng a mező, pendül a dal,
fenn fénylik a szivárvány.

Buda Ferenc

3. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a szöveget!

A mezőkön már olvad a hó, de az erdőkben még nem szakadozik a puha fehér hótakaró. A vékony ágak szinte földig hajolnak a hó súlya alatt, alig várják már szabadulásukat. Aztán lassan beköszönt a várva várt meleg, amelyet már oly régen áhítottak a látszólag mozdulatlan fák. Szemlátomást zsugorodik a hó. S az erdő csendjében nagy zajjal fölegyenesedik egy fenyőág. Végre megszabadult a hó fogságából!

Lassan megmozdul az egész erdő, kitépi magát a hó fogságából. S a nap éltető sugarainak hatására szemlátomást újjáéled a természet.

M. Pristin nyomán

- Magyarázzátok meg, mit jelent a *zsugorodik a hó* kifejezés!
- Írjátok ki a szövegből az igéket!
- Olvassátok el a leírt szavakat, majd csukjátok be a füzetet, és versenyezzetek, ki tud többet elmondani emlékezetből!
- Készítsetek rajzot a szöveg alapján!

4. Írd ki a versből a cselekvést és történést jelentő igéket!

SÁRGARIGÓ FÉSZKE

Sárga ruha, szürke mellény,
farka tollán csillan a fény.
Szálldos, röppen ágról ágra,
felesége hazavárja,
hogya villás ág hegyére
fészek legyen már estére!
Építgetik, kötögetik,
és szálanként fel is teszik:
puha tollal bélelgetik.

Devecsery László

- Olvasd fel a versből a főneveket!
- Írd le azokat a szavakat, amelyekben hosszú egyjegyű mássalhangzó van!

A LÉTEZÉST KIFEJEZŐ IGÉK

1. Olvasd el az alábbi mondókát!

Télen nagyon hideg **van**,
nyáron nagyon meleg **van**,
ősszel esik az eső.
Soha **nincsen** jó idő.

A kiemelt szavak is igék, de nem cselekvést, és nem is történést jelentenek. A *van* ige valaminek a létezését jelenti, a *nincsen* ige valaminek a hiányát fejezi ki.

A létezést jelentő igéket röviden létigéknek is nevezzük.

Létigék: *van, volt, lesz, nincs, sincs.*

2. Olvasd el a találós kérdéseket! Válaszd ki a szókérttyákról a megfejtéseket!

Báránynak nevezik,
bár nem béget soha,
nincs gypájú a hátán,
nincs szája sem foga,

lába sincs, és mégis
vándorol a nyájban,
tavasszal és ősszel,
s akkor is, ha nyár van.

* * *

Szürke szárnyú nagy madár,
szürke lesz a nagy határ,
ha ősszel a földre száll.

erőspaprika

* * *

Alig volt több, mint egy falás,
mégis éget, mint a parázs.
Tüzét vízzel nem olthatod,
hiába is próbálgatod.

bárányfelhő

köd

- Írd ki belőlük a létezést kifejező igéket!
- Olvasd fel a cselekvést jelentő igéket!

3. Válassz ki három létigét, és alkoss velük mondatokat!

AZ IGE RAGOZÁSA

1. Dolgozzatok párban! Figyeljétek meg, ki végzi a rajzokon a cselekvéseket!

én szaladok

te nevetsz

ő fest

mi szaladunk

ti nevettek

ők festenek

Az én, te, ő, mi, ti, ők személyes névmások. Személyek neve helyett használjuk őket.

2. Figyeljétek meg, hány gyerek végzi a cselekvést az első három képen, és hány az alatta levő képeken!

A cselekvést egy személy végzi

szalad|ok
nevet|sz
rajzol

A cselekvést több személy végzi

szalad|unk
nevet|tek
rajzol|nak

Az igék végén levő toldalékot igei személyragoknak nevezzük.

Az igei személyragok megmutatják a cselekvő személyét és számát.

3. Figyeljétek meg az alábbi táblázatot!

Egyes szám			Többes szám		
1. személy	én	írok	1. személy	mi	írunk
2. személy	te	írsz	2. személy	ti	írtok
3. személy	ő	ír	3. személy	ők	írnak

4. Rajzoljátok be a füzetetekbe a táblázatot! Az *ír* ige helyett írjátok a táblázatba az *ül* igét!

5. Válogasd szét az egyes és többes számú igéket!

dalolnak, mosogatok, hív, takarítunk, számolsz, hallgat, kacagnak, feleselsz, néztek, telefonálok, mosakodik, segít, ugatnak, iszunk, sportoltok, olvasok, zavartok, edzünk

6. Másold le a füzetedbe az igéket!

lát, nevetnek, sütsz, látnak, nevetek, beszélnek, látsz, süt, láttok, beszél, süttök, beszéltek, látok, sütnek, nevetsz

a) Az egyes szám második személyű igéket húzd alá kék színnel!

b) A többes szám második személyű igéket húzd alá zöld színnel!

7. Írd ki az igék közül a többes szám első személyű igéket!

megyünk, labdáznak, épít, eszünk, keresnek, figyelsz, sportolunk, sírnak, bámulsz, futunk, kiabáltak, mosolyognak

8. Egészítsd ki a táblázatot a megfelelő igealakokkal!

Egyes szám		Többes szám	
1. személy		1. személy	
2. személy		2. személy	énekeltek
3. személy	énekel	3. személy	

9. Másold le az igéket, és karikázd be az igei személyragokat!

evez, sétálunk, napoznak, fürdenek, ülsz, játszanak, segíték, tüzel, gyomláltok, locsol, kapáltok, főz, táncoltok, rügyeznek, ráz, vágatsz, terel, kergetünk

- a) Állapítsd meg, ki végzi a cselekvést!
- b) Figyeld meg, melyik számban és személyben nem kap személyragot az igel!
- c) Válassz ki négy szót, és írd velük mondatokat!

10. Ragozd el a *lát* igét a 108. oldalon levő táblázat alapján!

11. Dolgozzatok párban! Másolás közben javítsátok ki a hibásan használt igealakokat!

Sok gyerek játszanak az udvaron. A kislányok vidáman ugrókötelez.

A fiúk labdázik. Az egyik gyerek elestek. Hamarosan becsenget. A gyerekek újra a tanteremben ül. Folytatódnak a tanítás.

Órák után mindenki sietnek ebédelni. Kati otthon elmesélik szüleinek, hogy mi törtétek aznap az iskolában.

10. Olvasd el a szöveget! Mondd el, mit tudtál meg belőle!

A madarak a tollaik segítségével repülnek. Repüléskor a tollak kormányzásra is szolgálnak. Melegen tartják a testüket. Elrejtik őket az ellenség elől, és segítenek párt találni, kommunikálni. A madarak rendszeresen cserélik tollruhájukat: vedlenek. A régi tollak kihullanak, és újak nőnek helyettük. A madarak többsége azért tud jól repülni, mert testük áramvonalas, csontjaik belül üresek, könnyűek, és szárnyaikat erős izmokkal tudják mozgatni.

- a) Keresd meg a szövegben az igéket, és írd ki őket!
- b) Állapítsd meg a cselekvő számát és személyét!

AZ IGEIDŐK

1. Dolgozzatok párban! Olvassátok el a verset!

TAVASZVÁRÓ ÉNEK

Tavasszal a virágok
egymás után nyílnak,
hóvirág és ibolya
kirándulni hívnak.

Rügyet bontanak a fák,
kivirul most minden,
tavaszi szél könnyedén
ágról-ágra libben.

Kisfiúk és kislányok
kacagva szaladnak,
örülnek virágnak,
örülnek tavasznak.

K. László Szilvia

- a) Írjátok ki a versből az igéket!
- b) Állapítsátok meg, mikor megy végbe a cselekvés, történés!

- a) a jelenben (amikor beszélünk róla)
- b) a múltban (valamikor régebben)
- c) a jövőben (majd valamikor később)

2. Olvassátok el a meserészletet! Tudjátok-e, melyik meséből való?

Az öregasszony olyan szépen rábeszélte, hogy a lány végül is összeszedte bátorságát, ráállt a dologra, és beszegődött hozzá. Mindent megtett a kedve szerint, az ágyát is mindig jól fölrazta, csak úgy szálltak a pihék, akár a hópelyhek.

De jó dolga is volt ám az öregasszonynál! Soha egy rossz szót sem hallott, s ehetett, amennyi jólesett neki.

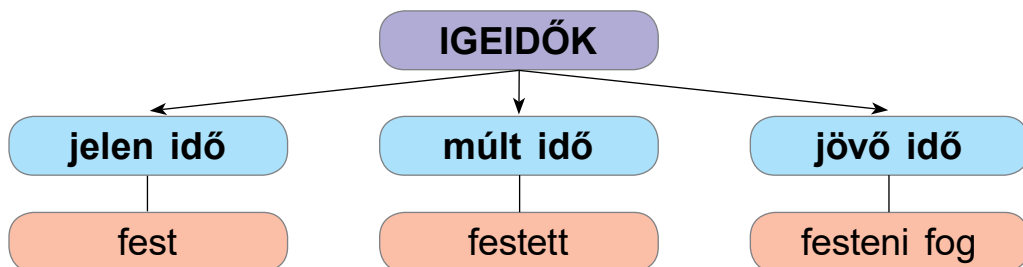
- a) Mondjátok meg, hogy a mese cselekménye a jelenben játszódik-e vagy a múltban!
- b) Írjátok ki a szövegből az igéket!
- c) Hasonlítsátok össze az 1. feladatból kiírt igékkel! Beszéljétek meg, mit vettetek észre!
- d) Készítsetek rajzot a meserészlet alapján!

3. Olvassátok el a mondatokat! Figyeljétek meg a kiemelt szavakat!

A tavaszi szünidőben **meg fogom látogatni** a nagymamámat. **Sokat fogok játszani** az udvaron. A faluban találkozni **fogok** a barátaimmal. Sokat **beszélgetünk majd**.

A kiemelt szavak azt fejezik ki, hogy a cselekvés majd valamikor később fog megtörténni!

A magyar nyelvben három igeidőt használunk: jelen, múlt és jövő időt. Például: olvas, olvasott, olvasni fog.

4. Alakítsd át az igéket először múlt, majd jövő idejűvé!

Jelen idő	Múlt idő	Jövő idő
beszél	beszélt	beszélni fog

alszik játszik túrázik rajzol segít igyekszik

5. Dolgozzatok párban! A következő szövegben összekeveredtek az igeidők. Javítsátok ki, és másoljátok le a szöveget!

Tegnap mozijegyet fogok venni. Most dél volt. Alig fogom várni, hogy elindulhassak. Délután négykor találkoztunk a barátaimmal a mozi előtt. Ha jó volt a film, máskor is eljöttünk a moziba.

5. Pótold a közmondásokban a megfelelő igét a szókártyákról!

Ne _____ szám, nem _____ fejem!

A jég hátán is _____ . _____ az ebet a karóhoz.

Bagoly _____ verébnék, hogy nagyfejű.

Az ige jelen ideje

1. Olvasd el a zivatarról szóló mondókát!

Tomi, Panka zivatarban
behúzódnak a bokorba.
Dörög-zörög, zeng az ég,
itt van, dúdol már a szél.

Lezúdul a zúgó vihar,
lassan múlik a zivatar.
Kiloccsan a duzzadt patak,
földes partja majd leszakad.

- Írd ki a mondókából az igéket csoportosítva aszerint, hogy cselekvést, történést vagy létezést fejeznek-e ki!
- Mondd meg, hogy mikor megy végbe a cselekvés, történés!

2. Keresd meg és írd ki az igék közül a jelen idejűeket!

marad, haladt, esztek, zümmög, guggolok, tanultak, ázott,
virágzott, esik, látsz, építünk, beszélt, lapozgatnak, zuhog

**A jelen idejű igék azt mutatják meg, hogy a cselekvés, történés, létezés most megy végbe.
A jelen időnek nincs jele.**

3. Másold le a következő versből az igéket! Minden igét csak egyszer írd le!

Repülőt gyárt Jani, Feri,
Köszörül, kitalál.
Kicsi Kata nézegeti,
Ide áll, oda áll.

Sátrat épít Jani, Feri,
Kalapál, kiabál.
Kicsi Kata nézegeti,
Ide áll, oda áll.

Weöres Sándor

4. A következő szavakban egy-egy ige bújt el! Keresd meg, és írd le őket! Miért érdekesek a kiemelt szavak!

feladat, **mesél**, saláta, villamos, **sért**, kenguru, hintó, kávé,
bokázik, villa

5. Olvasd el a szöveget!

A fecske költöző madár. Amint beköszönt a tavasz, újra **visszatérnek** hozzánk. **Felkeresik** régi fészüket, abban **költik ki** kicsinyeiket. A fecske legyekkel és szúnyogokkal táplálja fiókáit. Így gondoskodik róluk, amíg a kicsinyek felnőnek.

- Emlékezz vissza, mit tanultál a szövegről! Állapítsd meg, hogy elbeszélő vagy leíró-e ez a szöveg.
- Írd ki belőle az igéket, és mondd meg, milyen idejűek!
- Kérdezz a kikemelt igékre, és állapítsd meg a cselekvő számát és személyét!

6. Alakítsd át az igéket jelen idejűvé! Három jelen idejű igével alkoss egy-egy mondatot!

Múlt idő

főtt

Jelen idő

fő

sült

főztek

ázott

sütött

merültek

száradt

7. Olvasd el a szöveget! Mondd el, mit tudtál meg a rókáról?

A vörös rókát sokan kártékonynak tartják. Mások szerint hasznos, mert elpusztítja a kártékony rágcsálókat. Az ember azért vadászik rá, mert károsítja a baromfiállományt.

Kevesen tudják róla, hogy 48 km/h sebességgel fut, és akár kétméteres akadályon is átugrik.

Évente átlagosan 5 kölyke születik. Fogságban akár 12 évig is élélhet.

- Írd ki a szövegből az igéket!
- Állapítsd meg, a cselekvő számát és személyét!

8. Egészítsd ki az alábbi igéket a megfelelő időtartamú magánhangzóval!

i, í

ny__lik, b__rkózik, __rta, vir__t, sz__v, b__r, cs__pett, h__v,
h__zik, __rkál, s__rat, d__csér, s__r, k__sér, __gér, __tél,

Az ige múlt ideje

1. Olvassátok el a verset! Figyeljétek meg a kiemelt szavakat!

ITT A TAVASZ!

Kidugtam a fejemet,
hát mit **láttam**, gyerekek!
Erre szaladt Télapó,
a hátán hótakaró.

Megörültem, de meg ám!
Hívtam Szellő paripám,
ráültettem a Napot,
s hipp-hopp, hipp-hopp, itt vagyok!

Biztosan már tudjátok,
ki **toppant be** hozzátok.
Ismeritek zöld ruhám?
Tavasz jön a Tél után.

Osvát Erzsébet

A kiemelt szavak azt fejezik ki, hogy a cselekvés, történés már korábban megtörtént.

A múlt idejű igék azt fejezik ki, hogy a cselekvés, történés, létezés már végbement. Például: *tanult, játszott.*

2. Alakítsd át a következő mondatokat úgy, hogy az igék múlt idejűek legyenek!

Csaba könyvtárba megy. Visszaviszi a korábban kölcsönzött könyveket. Kiválaszt két újabb könyvet. Odaviszi a könyvtáros nénihez. Kati néni beírja a kölcsönzőlapra. Csaba átveszi a könyveket, köszön, és haza indul. Izgatottan várja, hogy belelapozzon új könyveibe.

- a) Írd le az átalakított mondatokat!
- b) Karikázd be színessel a múlt idő jelét!

3. Olvasd el a *Kinizsi* című monda részletét!

Egy forró augusztusi napon porlepte vadászcsapat érkezett a nagyvázsonyi völgybe. Élén sasorrú, hosszú hajú, éles tekintetű nagyúr lovagolt. Akkor már harmadik napja követték az öreg szarvasbika nyomát. Nagyon elfáradtak, megszomjaztak, mikor egy vízimalomhoz értek. Bekiáltottak, s a hangos szóra öles természetű, széles vállú ifjú lépett ki a malom kapuján.

- a) Ki lehetett a nagyúr?
- b) Írd ki a szövegből a múlt idejű igéket! A múlt idő jelét karikázd be színessel!
- c) Mikor *-t* és mikor *-tt* a múlt idő jele? Fogalmazd meg a szabályt!

4. Írd le csoportosítva az alábbi múlt idejű igéket! A múlt idő jelét húzd alá színessel!

tanult	várt	fogott	nézett
sietett	evezett	félt	mendegélt
beszélt	készített	látott	választott

A múlt idő jele: *-t*

A múlt idő jele: *-tt*

A múlt idő jele magánhangzó után *-tt*, mássalhangzó után *-t*.

5. Olvasd el a szöveget! Fogalmazd meg, miről szól a szöveg!

Egyszer nap sütött, máskor eső esett, azután hó, ritkán jégeső. Hideg volt, meleg volt, olvadt és fagyott, virágok nyíltak, később elhervadtak. Magból fű lett, és a fű felmagzott. Ilyenkor kiszáradt, s a helyén újra fű nőtt. A gyümölcsfákon a virágból gyümölcs lett, és a gyümölcsben ott volt az újabb élet.

Tarbay Ede nyomán

- a) Írd ki a szövegből a múlt idejű igéket két oszlopba helyesírásuk szerint!
- b) Állapítsd meg, hogy cselekvést vagy történést fejeznek-e ki az igék!
- c) Nevezd meg a létigéket!

Az ige jövő ideje

1. Olvassátok el a szöveget!

Holnap ünnep **lesz** az iskolában. A szüleim is jelen **lesz-**
nek. Én is **szerepelni fogok**. Előbb énekelünk, **azután el-**
szavalom kedvenc versemet. Az egész 3.b osztály **hallani**
fogja. Remélem, **tetszik majd** nekik is.

- a) Figyeld meg, mikor kerül sor a történetre!
- b) Milyen kapcsolat van a történet ideje és a kiemelt szavak között?

A szövegben kiemelt szavak és kifejezések arra utalnak, hogy az események egy későbbi időben fognak megtörténni.

A jövő idejű igék azt fejezik ki, hogy a cselekvés vagy a történés csak ezután, a jövőben fog végbemenni. Például: *rajzolni fog, esni fog stb.*

2. Tedd jövő időbe a következő igéket a minta alapján!

száll

szállni fog

vár

alszik

készít

örül

nevet

eszik

fut

úszik

A jövő időt kifejezhetjük az igetőhöz kapcsolt -ni képző és a fog szócska segítségével: *olvasni fog* valamint a *lesz* igével.

A jövő időt kifejezhetjük jelen idejű igével és egy jövő időre utaló szóval is. Például: *holnap utazom, majd elrendezzük, később beszélünk.*

6. Fejezd ki kétféleképpen az alábbi igékkel jövő időt!

siet

sietni fog

majd siet

veszít

terít

süllyed

megyünk

száll

terítünk

mozdít

3. Olvasd el a következő mondatokat!

Jóska és édesapja futballmeccset néz.
Nagymama palacsintát süt a konyhában.
A bátyám diszkóba megy.
A villanszerelő megjavítja a vezetékét.

- a) Tedd át a mondatokat jövő időbe, és írd le!
- b) Húzd alá a jövő idejű igealakokat!

4. Egy harmadikos tanuló fogalmazásából idézünk egy részletet.
Olvasd el!

Először Ungvárra megyek, ahol meglátogatom a múzeumot és a képtárat nagymamámmal. Nála töltök két hetet nyaralással. Később a Kárpátokba visznek föl pár napra. A többi időt a strandon töltöm ottani barátaimmal. Az utolsó hetekben készülök majd a tanításra.

- a) Mit gondolsz? Tart még a tanév, vagy már befejeződött, és a tanuló már Ungváron is van?
- b) Mondd meg, melyik a helyes állítás!

A tanuló jelen időben leírta időtöltését.

A tanuló jelen idejű igékkel fejezte ki, hogy mivel tölti majd a nyarat.

5. Keresd meg a mondatokban a jövő idejű igealakokat!

Hamarosan beköszönt a tavasz.
Ki fogom javítani a hibákat.
Majd meglátogatlak, ha lesz időm.
Virágot fogunk szedni a réten.
Holnap felelek magyar irodalomból.
Beborult, esni fog az eső.

- a) Gyűjtsd ki a minta szerint az igealakokat!

hamarosan beköszönt

AZ IGEKÖTŐS IGÉK

1. Dolgozzatok párban! Nézzétek meg a három képet! Milyen eltérést láttok közöttük?

felszáll

száll

leszáll

- Olvassátok el a képek alatti szavakat!
- Figyeljétek meg, miben hasonlítanak és miben térnek el egymástól a képek alatti szavak!
- Alkossatok három mondatot a *száll* igével a kép alapján!

A *száll* igéhez kapcsolt *fel* és *le* szócska **igekötő**.

2. Írd le a mondatokat! Figyeld meg az igék kiemelt részét!

Éva **me**gnézi a délutáni filmet.

Tamás **kin**éz az ablakon az udvarra.

Klári **ben**éz a konyhába.

Nagyapa minden este **át**nézi a friss újságokat.

Az igekötő módosítja, pontosítja az ige jelentését. Gyakran megmutatja a cselekvés irányát.

Például: *kimegy, elmegy, felmegy, átmegy, bemegy.*

3. Olvasd el a mondatokat! Pótold a szókétyákról a megfelelő igekötős igét! Karikázd be az igekötőket!

Gergő _____ a találós kérdést.

Klári _____ az elveszett labdát.

A céllövő _____ a céltáblát.

Irinyi János _____ a gyufát.

eltalálta

kitalálta

megtalálta

feltalálta

Ha az igekötő az ige előtt áll, egybeírjuk vele. Például: *leüt.*

4. Olvasd el az igekötős igéket! Állítsd az ellenkezőjét a példa szerint!

megmondja

nem mondja meg

elkésett

ránézett

odaállhat

felmászik

megijed

- Hol található az igekötő igéhez képest a második oszlopban? Figyeld meg az igekötő helyesírását ebben az esetben!
- Karikázd be az igékben az igekötőket!
- Figyeld meg a második oszlopban az igekötős igék helyesírását!

Ha az igekötő az ige után áll, különírjuk!

Például: *menj el, zárd be.*

5. Figyeld meg az alábbi mondatokat!

Holnap reggel **el fogunk** utazni.

Meg fogom tanulni a verset.

Hétvégén **ki fogom** takarítani a szobámat.

Ha az igekötő és az ige között más szó van, mind a három szót különírjuk.

Például: *el fog menni, le is veszi.*

6. Alkoss a következő szavakból szó szerkezeteket a *fog, tud, kell* szavak segítségével!

meg fogod érteni

meg tudod érteni

megérted

elolvasom

átnézi

bemegy

Elválasztáskor a választójelet mindig az igekötő és az ige közé tesszük.

Például: *fel-e-mel* (és nem *fe-le-mel*).

7. Írd le szótagolva az igekötős igéket!

átutazik

leesik

megindul

beérik

felelem

felszed

A ROKON ÉRTELMŰ ÉS AZ ELLENTÉTES JELENTÉSŰ IGÉK

5. Egészítsd ki a mondatokat a szókártyákról a legodaillőbb rokon értelmű igékkel!

Pisti az utcán ráérősen _____ .
Mellette Bodri kutyája _____ .
Arra _____ nagy sietve barátja, Ferkó.
Az óvodába _____ kishúgáért.
Ekkor Pisti megpillantotta nagypapáját, aki éppen arra _____ . Együtt _____ tovább.

igyekezett

sétált

haladtak

szökdécselt

ment

ballagott

Az azonos vagy hasonló jelentésű igéket rokon értelmű igéknek nevezük: *megy, siet, rohan stb.*

7. Olvasd el a mondatokat! Keresd meg az igéket!

Az öreg királynak az egyik szeme sírt, a másik nevetett.
A jó kereskedő olcsón vesz, drágán ad.

Jön a tavasz, megy a tél.

A kutya a gazdája intésére lefeküdt, majd felkelt.

Ki mint vet, úgy arat.

- Magyarázd meg, milyen különbség van a mondatpárok igéinek jelentése között!
- Írd le párosával az igéket!

sír – nevet

Az ellentétes jelentésű szavak mindig ugyanarra a kérdésre felelnek szófajuk azonos. Például: *ül – áll.*

8. Keresd ki az ellentétes jelentésű igéket! Írd le őket párosával!
ad, érkezik, leül, elalszik, hallgat, kap, indul, felébred, beszél, feláll

A MELLÉKNÉV

A MELLÉKNÉV JELENTÉSE

1. Dolgozzatok négyfős csoportokban! Nézzétek meg a képet!

- Gyűjtsetek igéket és főneveket a képről!
- Gyűjtsetek olyan szavakat, amelyek tulajdonságot jelentenek!
- Találjatok ki egy történetet a kép alapján! Írjátok is le a füzetetekbe!
- Húzzátok alá azokat a szavakat, amelyek tulajdonságot jelentenek!

2. Válogassátok ki és írjátok le azokat a szavakat, amelyek tulajdonságot fejeznek ki!

szép, okos, répa, gyönyörű, kicsi, bátor, hűséges, ravasz, barack, papagáj, színes, díszes, páva, lámpa, csípős, gömbölyű

2. Olvassátok el a verset! Figyeljétek meg a kiemelt szavakat!

ÁPRILIS

Kék ég! Kék ég!

Derűs tiszta ég!

Csillog, villog a napsugár,
tündököl a rét!

Zöld nád! Zöld nád!

Ragyog a **nagy** víz!

Gólya lépked a szélében,
nem is egy, de tíz.

Kis nyúl! Kis nyúl!

Fut a réten át.

Ne fuss, ne fuss! Nézd,

milyen **szép, virágos** az ág!

Csanád Béla

A kiemeltszavak élőlényeknek, természeti jelenségeknek, növényeknek a tulajdonságát nevezik meg. Ezeket a szavakat **mellékneveknek** hívjuk.

A melléknevek valakinek vagy valaminek a tulajdonságát fejezik ki. Kérdése: milyen? Például: okos, bátor, sima.

3. Olvasd el Janikovszky Éva *Kire ütött ez a gyerek?* című könyvének részletét!

Amíg kicsi voltam és okos, és kedves, és szép, aki csak látott, mind azt mondta: Micsoda sikerült gyerek! Igazán büszkék lehettek rá!

És bár a család úgy vélte, hogy ugyan már. Hiszen mind-egyik kisgyerek egyformán helyes, azért egymás közt mégis belátták, hogy igaz, ami igaz, ritka az olyan kisgyerek, amelyik egyformán okos és kedves, és szép.

a) Írd ki a szövegből az összes melléknevet!

b) Mit jelent pontosabban a könyv címében a „valakire ütött” kifejezés? Magyarázd meg röviden!

4. Foglald össze írásban a legfontosabbnak tartott jó és rossz tulajdonságaidat!

A MELLÉKNÉV FOKOZÁSA

1. Olvasd el az alábbi mondatokat! Írd ki belőlük a mellékneveket!

A vonat gyors. A repülőgép gyorsabb.
Az úrhajó a leggyorsabb.

- a) Figyeld meg, hogyan változott meg a *gyors* melléknév a második és a harmadik mondatban!
b) Karikázd be a melléknévhez járuló toldalékot!

A *gyors*, *gyorsabb*, *leggyorsabb* melléknevekkel a járművek különböző sebességét fejezzük ki.

A melléknév fokozása az egymással összehasonlított tulajdonságok különböző mértékét jelöli.

A melléknévnek három foka van: *alapfok*, *középfok* és *felsőfok*.

A melléknévnek három foka van: *alapfok*, *középfok* és *felsőfok*.

Az alapfokú mellékneveknek nincs jele.

A középfokú melléknév jele: *-bb*.

A felsőfokot a középfok elé helyezett *leg-* szócskával jelöljük.

2. Csoportosítsd a felsorolt mellékneveket!

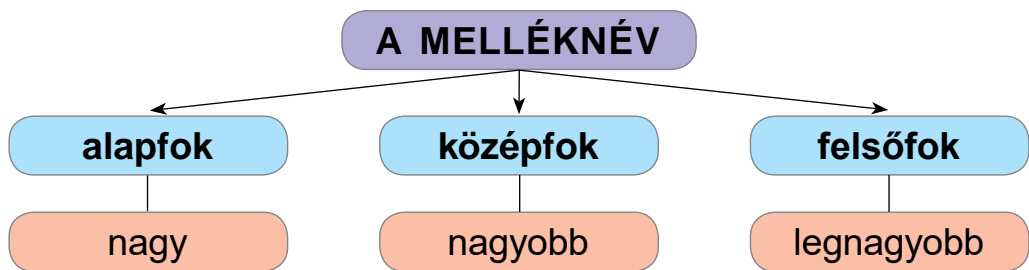
alapfok

középfok

felsőfok

gyorsabb, kis, gyors, leggyorsabb, frissebb, legfrissebb, legkisebb, friss, kisebb, erősebb, legerősebb, lassú, erős, lassú, leglassúbb

- a) Figyeld meg, van-e toldalékuk az alapfokú mellékneveknek?
b) Húzd alá a középfokú melléknevekben a toldalékot!
c) Húzd alá színessel a felsőfokú melléknévnevekben a különbséget jelölő részt!

3. Olvasd el a mesét!

MI A LEGKEDVESEBB A VILÁGON?

Két testvér összeveszett egy kisborjún. Elmentek a királyhoz, hogy tegyen igazságot köztük. Ott három kérdésre kellett válaszolniuk. Az első kérdés ez volt: mi a leggyorsabb a világon? A fiú azt felelte, hogy az ő lova a leggyorsabb. A lány ezt mondta:

Gyors a madár, gyorsabb a bátyám lova, de a gondolat a leggyorsabb a világon.

Másodszor azt kellett kitalálniuk, ki a leggazdagabb a világon. A báty hízelegni akart, és azt mondta, hogy a király.

Gazdag az én bátyám, gazdagabb nála a király, de a föld a leggazdagabb, mert sok embernek ad enni, mégis gazdag marad – felelte a leány.

Az utolsó kérdésre, hogy mi a legkedvesebb a világon, a fiú a pénzt, a lány a napot választotta, mert mindenkire egyformán süt.

A borjút a király a lánynak ítélte.

a) Keresd ki a meséből a mellékneveket! Írd le őket a megfelelő helyre!

alapfokú

középfokú

felsőfokú

4. Írd le a közmondásokat! Magyarázd meg a jelentésüket!

Az egyenes út a legrövidebb.

Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok.

A jó barát drágább az aranynál.

A ROKON ÉRTELMŰ ÉS AZ ELLENTÉTES JELENTÉSŰ MELLÉKNEVEK

1. Keresd meg a párját! Melyik szó melyiknek rokona?

icike-picike	ízletes
jóízű	picurka
barátságos	jószívű
mérges	kedves
adakozó	bosszús

2. Keresd ki a szavak közül a *régi* és a *kicsi* szó „rokonait”! Írd a füzetedbe egymás mellé őket!

régi csöpp kicsi ódon ősi picurka régies apró

Az azonos vagy hasonló jelentésű mellékneveket rokon értelmű mellékneveknek nevezzük. Például: szép

5. Keresd a kakukktojást! Találd meg azt a szót, amelyik nem illik a sorba! Válaszodat indokold!

vizes, nyirkos, nedves száraz, párás
lassú, lomha, lajhár, pizmogó, gyors
játékos, pajkos, engedelmes, rakoncátlan, csintalan

A melléknevek is lehetnek ellentétes jelentésűek. Például: *kicsi* – *nagy*.

6. Másold le a szavakat! Írd a szavak mellé az ellentétüket!

széles –	fiatal –
piszkos –	hideg –
magas –	fehér –

7. Írd le a felsorolt szavak ellentétes jelentésű párját!

könnyű tompa alacsony görbe kövér gyenge

a) Olvasd össze a leírt szavak kezdőbetűjét, egy szót kapsz megfejtésül. Alkoss vele egy mondatot!

A MELLÉKNEVEK HELYESÍRÁSA

1. Olvasd el a szöveget! Írd ki a kiemelt mellékneveket két oszlopba, egyikbe az **-ó**, **-ő**, a másikba az **ú**, **-ű** végű mellékneveket! Mit vettél észre?

A **növényevő** állatok közé tartozik a szarvas. A rétisas hatalmas **termetű ragadozó** madár. Tollazata általában barna **színű**.

A kifejlett oroszlán nagyon súlyos, eléri a 120-130 kg-ot is. Zsákmánya ezért nem az **apró**, hanem a nagyobb **testű** állatok közül kerül ki.

A zsiráf **hosszú** nyakával csak a magasabbra nőtt fákat éri el. A kisebb bokrok mellett éhen pusztul.

A melléknevek végén az -ó, -ő, -ú, -ű mindig hosszú. Például: jó, bő, szigorú, sűrű.

2. Pótold a hiányzó betűket a melléknevek végén! Írd le őket betűrendbe sorolva!

savany___, apr___, egyszer___, gömböly___, fels___,
dombor___, keser___, önáll___, szigor___, sűr___, szomor___,
gyönyör___, egyenl___, szörny___, hossz ___

6. Pótold a melléknevekben a hosszú magánhangzót!

ke...emes, sze...emes, ha...gatag, i...atos, i...edelmes

3. Egészítsd ki *j*-vel vagy *ly*-nal a mondatokban előforduló mellékneveket!

...ukas labdával nem lehet futballozni.

Veszé...es a befagyott fo...ón korcsolyázni.

A ...eges úttest miatt lassú a forgalom.

Ha nem tudsz úszni, ne menj a mé... vízbe!

Kedvenc ételem a sa...tos szendvics.

7. Hasonlítsd össze a következő szövegeket! Mondd meg, melyik szöveg gazdagabb, színesebb.

Melegen süt a nap. A madarak énekeltek. A fűben útnak indultak a bogarak és hangyák. A sün, a denevér és a bagoly rejtekhelyére vonul. Előjönnek azonban a lepkék, és a szitakötők. A mókusok élelmet keresnek a tölgyek alatt.

* * *

Melegen süt a nyári nap. A madarak vidáman énekeltek. A harmatos fűben útnak indulnak az apró bogarak és a szorgalmas hangyák. Az óvatos sün, a csapongó denevér, és a szemfüles bagoly rejtekhelyére vonul. Előjönnek azonban a színes lepkék és a tarka szitakötők. A fürge mókusok élelmet keresnek a hatalmas tölgyek alatt.

a) Írd ki a második szövegből a mellékneveket!

b) Fogalmazd meg, miért van szükség melléknevekre!

A melléknevek pontosabbá, színesebbé teszik beszédünket és írásunkat.

8. Bővítsd melléknevekkel a következő szöveget!

A kirándulók az erdőben sétáltak. Megcsodálták a virágokat, és a madarakat. Nagyokat szippantottak a levegőből. Később vették észre, hogy az égen felhők gyülekeznek. Az eső előtt a fák lombja alá húzódtak.

5. Pótold be a melléknevekben a hiányzó *j* vagy *ly* betűt!

sa__tos, eré__es, sú__os, __ukas, komo__, za__os

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS

1. Olvasd el a verset! Másold le, és húzd alá az igéket!

VONAT

A vonat zakatol,
fütyül is valahol,
kerekek dala szól,
zakatol valahol.

Apukám hazajön,
mosolyog, beköszön,
anyukám vele jön,
van öröm, nagy öröm!

Fésüs Éva

- a) Állapítsd meg a cselekvő számát, és személyét!
- b) Írd ki a versből a főneveket!

2. Olvasd el a szöveget! Mondd meg, hogy a szöveg elbeszélő vagy leíró!

A madarak testét toll borítja. Gerinces állatok, mellső végtagjaik szárnyrá módosultak. Egyes futómadaroknál visszafejlődtek, ezért nem tudnak magasan a levegőbe emelkedni. Néhány vízimadárnál evezőkkel alakultak. Csőrük segítségével táplálkoznak. Kemény, meszes héjú tojásokkal szaporodnak. Tojásaikat nagyrészt testmelegükkel költik ki.

A mezőn élő madarak többsége a talajon fészkel. Fiókáikat is itt költik ki. Jobban ki vannak téve a ragadozók támadásának, mint a fákon fészkelő társaik. Színükkel, életmódjukkal is alkalmazkodnak a környezetükhöz.

Mezőn fészkelő madaraink a fácán, a fűrj, a fogoly, a mezei pacsirta. Vannak olyan madarak, amelyek ugyan nem a mezőn fészkelnek, de állandó táplálékszerző helyük a mező. Ilyenek a vércsék, a héják, az ölyvek, amelyek ragadozó madarak.

- a) Írd ki az első bekezdésből azokat a szavakat, amelyekben hosszú ó betű van!
- b) Keresd meg a második bekezdésben az igéket!
- c) Írd ki a harmadik bekezdésből a főneveket!
- d) Karikázd be bennük a többes szám jelét!

3. Olvasd el a népdalt! Írd ki az igekötős igéket!

Virágos kenderem
Elszáradt a tóban.
Lám, megmondtam, rózsám,
Ne menj a fonóba.

Elejtettem orsóm,
Nincs, aki feladja,
Bánatos szívemet
Ki megvigasztalja.

- Állapítsd meg az igék idejét, valamint a cselekvő számát és személyét!
 - Olvasd fel a mellékneveket!
5. Írd ki a múlt idejű igéket a szókártyákon felsorolt szavak közül!

mögött

hozott

morgott

fűtött

fölött

ugrott

előtt

fázott

kopott

kapott

6. Olvasd el a szöveget, majd írd ki belőle a főneveket!

Régen a lovagok életét szigorú szabályok irányították. Szérenyen kellett élniük. Tisztelni kellett a királyt, a főurakat és a papokat. A király hívására hadba vonultak. A lovagok a harcban is becsületesek voltak. Nem állítottak csapdát az ellenfelüknek. Az íj használatát igazságtalannak tartották.

- A leírt főnevekben karikázd be a többes szám jelét kék színnel!
- A -t ragot húzd alá zöld színnel!
- A szövegben két olyan szót találsz, amely jelet és ragot is tartalmaz. Nevezd meg ezeket!
- Keresd meg a mondatokban az igéket! Állapítsd meg a cselekvő számát, személyét, és a cselekvés idejét!

NÉMA, SZÖVEGÉRTŐ OLVASÁS

1. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

HOGYAN MŰKÖDIK A BAGOLY SZEME?

Amikor leszáll az alkonyat és esti sötétség terül el a természet fölött, akkor kezdődik a baglyok munkanapja. Éjszakai munkájukhoz jól fel vannak szerelve. Ötszázszor-ezerszer jobban látnak a sötétben, mint mi, emberek. A fülük érzékeny tájékozódó készülék, amellyel a hang alapján meg tudják határozni, hol van egy egér a hó alatt, és meg tudják találni a zsákmányt. A baglyok igazi éjszakai ragadozókká fejlődtek.

A nagy erdők mélyén élő, és a legsötétebb éjszakában vadászó baglyok 10-szer, 100-szor kevesebb fénynél is látnak, mint mi emberek. Besötétített szobában végzett kísérletek megmutatták, hogy a baglynak egy csillag fénye is elég ahhoz, hogy fölfedezze zsákmányát.

A baglyok pupillájának mérete változó, úgy működik, mint egy fényképezőgép fényrekesze. Sötétben a pupilla láthatóan kitér, és így tág, nagy fényerejű „fényrekesze” lesz.

Charlie Bood: A természet csodái

1. Elbeszélő vagy leíró szöveget olvastál?
2. Mikor kezdődik a baglyok munkanapja?
3. Miért tudnak a sötétben vadászni a baglyok?
4. Döntsd el, igazak vagy hamisak az alábbi állítások?
 - a) A baglyok olyan jól látnak a sötétben, mint az emberek.
 - b) A baglyok a hang alapján meg tudják találni a zsákmányt.
 - c) A baglyok nappal vadásznak.
 - d) A baglyok pupillájának mérete változó.

2. Olvasd el a mesét, majd végezd el a feladatokat!

A MADARAK KIRÁLYA

Történt egyszer, hogy a madarak összegyűltek, hogy királyt válasszanak maguk közül. Elhatározták, hogy az lesz az uralkodójuk, aki a legmagasabbra tud repülni. A büszke sas tudta, hogy rajta kívül senki

nem képes egészen a felhőkig repülni, ezért biztos volt a győzelmében. Igen ám, de a kis ökörszem kieszelt egy cselt. Elbújt a sas szárnya alá, s amikor az már nem tudott magasabbra repülni, kibújt, s még feljebb szárnyalt. Így történt hát, hogy a madaraknak két királyuk lett, az erős és büszke sas és az aprócska, de nagyon okos ökörszem.

1. Tagold a szöveget bekezdésekre!
2. Írd ki a szövegből a madarak neveit!
3. Miért volt biztos a győzelmében a sas?
4. Miért gyűltek össze a madarak:
 - a) beszélgetni
 - b) versenyezni
 - c) királyt választani
5. Állítsd időrendbe a mondatokat a szövegnek megfelelően!
 - a) A kis ökörszem elbújt a sas szárnya alá.
 - b) A madarak elhatározták, hogy két királyt választanak.
 - c) A madaraknak két királyuk lett.
 - d) Az ökörszem kieszelt egy cselt.
6. Válaszd ki, melyik közmondás igaz a történetre?

Kicsi a bors, de erős.

Többet ésszel, mint erővel.

Bízd el magad, ha szégyent akarsz vallani.

3. Olvasd el a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

MIÓTA ÁLLÍTUNK KARÁCSONYFÁT?

Ez a szokás pár száz esztendő. Első nyomát Strassburgban (straszбург) találjuk, ahol is minden valószínűség szerint 1605-ben díszítettek először karácsonyfát. Új dolog volt ez, és minden bizonnyal népi eredetű. A szokás elterjedésének nem lehetett gátat vetni. Elindult hódító útján nyugatról kelet felé. Drezdában 1807-ben tűnik fel a piacon. Berlinben 1816-ban honosul meg, Bécsbe 1821-ben hozza be egy Anschütz Henrik (ansüc) nevű színész.

Podmaniczky Frigyes emlékirataiban olvashatjuk, hogy 1825-ben egy osztrák nőrokona állított karácsonyfát először Magyarországon. Lehetséges, hogy Magyarországon innen terjedt el. Tudjuk, hogy a betlehemes játékokban már korábban szerepel a „tudás fája”, az almával díszített karácsonyfa. Van tehát előzménye a karácsonyfának, de mai értelmű használata újabb keletű, nyugatról elterjedt szokás.

Folyóiratból

1. Válaszd ki az alábbi címek közül, melyik a legmegfelelőbb?

A tudás fája

A karácsonyfa története

Az almával díszített karácsonyfa

2. Magyarországon mikor állítottak először karácsonyfát?

a) 1825 b) 1605 c) 1821

3. Hol díszítettek először karácsonyfát?

a) Bécsben b) Magyarországon? c) Drezdában?

4. Döntsd el, hogy igazak vagy hamisak a felsorolt állítások!

a) Drezdában 1807-ben tűnt fel a karácsonyfa.

b) Bécsbe egy kereskedő hozza be.

c) A karácsonyfa használata keletről terjedt el.

d) A „tudás fája” már szerepel a betlehemes játékokban.

4. Olvasd el a szöveget, majd végezd el a feladatokat!

A SZOMJAS HOLLÓ

Egyszer rettenetesen megszomjazott a holló. Kereste a vizet mindenfelé, de sehol sem talált.

Bánatosan a falu felé szállt. Azt remélte, hogy valamelyik kút körül talál egy tócsát. De a kutak körül sokan voltak, nem mert leszállni. Egyszer csak az egyik udvaron megpillantott egy üveget. Az üveg alján kevés víz csillogott.

A holló gyorsan leszállt az udvarra. Bedugta csőrét az üvegbe, de nem érte el a vizet. Leült az üveg mellé és gondolkozni kezdett, hogy miként segíthetne magán. És nem gondolkodott hiába. A poros udvaron apró kövek heverték szerteszéjjel. Összeszedte a kavicsokat, és egyenként beledobálta az üvegbe. A kövektől a víz egyre magasabbra emelkedett.

Vége elérte a vizet. Jót ivott, és elégedetten elrepült.

Szóke József nyomán

1. Számold meg, hány bekezdésből áll a szöveg!
2. Mi volt az oka, hogy a holló a falu felé szállt?
3. Állítsd időrendi sorrendbe a 3. bekezdés történéseit!
 - a) A holló összeszedte a kavicsokat.
 - b) Bedugta csőrét az üvegbe.
 - c) Gyorsan leszállt az udvarra.
 - d) A kavicsokat az üvegbe dobálta.
 - e) Leült az üveg mellé és gondolkozni kezdett.
 - f) A kövektől a víz emelkedni kezdett.
4. Találd meg a szövegben a szókártyán levő szavak megfelelőit!

szörnyen

búsan

meglátott

repült

töprengett

5. Mondd más szóval!

gyorsan, leszállt, hiába, apró, szerteszéjjel, magasabbra, elégedetten

6. Adj más címet a történetnek!
7. Készíts szócikket a hollóról az internet segítségével!

TARTALOM

Harmadikosok lettünk	6
Új gyerek az osztályban	12
A második osztályban tanultak ismétlése	16
A hangok és a betűk	16
A szótagolás és az elválasztás	21
A szótő és a toldalék	22
Másképp ejtjük, másképp írjuk	26
A szavak jelentése	30
Az egyjelentésű szavak	30
Többjelentésű szavak	31
Rokon értelmű szavak	32
Ellentétes jelentésű szavak	33
Azonos alakú szavak	34
Játsszatok a szavakkal	36
Az egyszerű és az összetett szó	38
Mondatok	40
A szöveg	46
A szöveg címe	48
A bekezdés	50
Elbeszélés vagy leírás	53
Az elbeszélő szöveg	56
A leíró szöveg	58
A szöveg részei	60
A szöveg tagolása	62
Vázlatkészítés	66
Anyaggyűjtés fogalmazás elkészítéséhez	68
Hogyan írjunk fogalmazás?	70
A szófajok	75
A szófajok fogalma	75
A főnév	79
A főnév jelentés	79
A köznév és a tulajdonnév	82
A főnevek helyesírása	86
A toldalékos főnevek	88
A főnév egyes és többes száma	88
A -t ragos főnevek	91
A -ban, -ben, -ba, -be ragos főnevek	94
A -ból, -ből, -ről, -ről, -tól, -től ragos főnevet	96
A rokon értelmű és az ellentétes jelentésű főnevek	98

Az ige	99
A cselekvést jelentő ige.....	102
A történést kifejező igék.....	104
A létezést kifejező igék.....	106
Az ige ragozása.....	107
Az igeidők.....	110
Az ige jelen ideje.....	112
Az ige múlt ideje.....	114
Az ige jövő ideje.....	116
Az igekötős igék.....	118
A rokon értelmű és az ellentétes jelentésű igék.....	120
A melléknév	121
A melléknév jelentése.....	121
A melléknév fokozása.....	123
A rokon értelmű és az ellentétes jelentésű melléknevek.....	125
A melléknevek helyesírása.....	126
Év végi ismétlés.....	128
Néma, szövegértő olvasás.....	129

Навчальне видання

Лотор-Пердук Олена Карлівна
Пердук Янош Бейлович

УГОРСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 3 класу з навчанням угорською мовою
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Угорською мовою

Редактор *О. О. Дебрецені*
Художній редактор *І. Б. Шутурма*
Коректор *Г. М. Турканич*

Формат 70×100/16. Ум. друк. арк. 11,016.
Обл.-вид. арк. 8,77. Тираж 2611 пр. Зам. № 1298

Державне підприємство
„Всеукраїнське спеціалізоване видавництво „Світ”
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua
e-mail: office@svit.gov.ua

Друк ТОВ «РІК-У»
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5040 від 21.01.2016

ISBN 978-966-914-248-1

9 789669 142481 >